DE

časopis slovenskih delavcev

št. 40

Glavni urednik Marjan Horvat

Odgovorni urednik Ciril Brajer

Telefon: 313-942

Naročnina in prodaja: 321-255

Telefaks: 311-956

Naslov: ČZP Enotnost, Dalmatinova 4, Ljubljana

Ljubljana, 8. septembra 1994, št. 40, letnik 53, cena 175 SIT

MLADI SPET PRODANI

Francka Franko: *»Na grbi jih imam 84, zato ne morem doživeti več niti kaj dobrega niti kaj slabega. Toda kaj bo z mladimi, če jih bodo spet prodali graščakom?! Ti se bodo morali ponovno boriti za svojo svobodo. Po vojni sva z možem stopila v kmečko zadrugo. Začeli smo iz nič. Hleve in gospodarska poslopja, ki zdaj propadajo, smo zgradili z lastnimi rokami. Zanima me, kdo bo meni povrnil moj delež?!«*

Več v Ravbarkomandi

5.000 PODPISOV ZA 5.000 DELOVNIH MEST

GRAŠČAKOM NAS PRODAJAJO

Le kakšni butci so ljudje, ki sprejemajo zakone, zaradi katerih propadajo gospodarske dejavnosti in z njimi delovna mesta?!

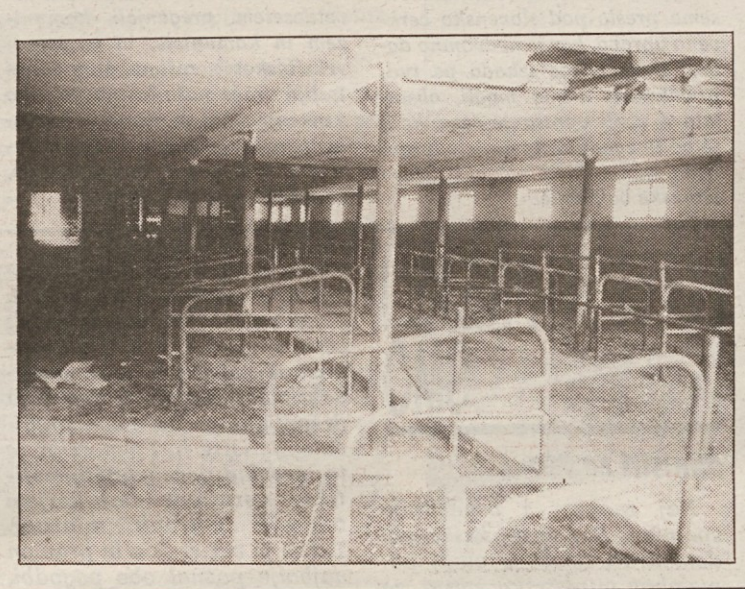

SVOBODNI SINDIKATI NUDIJO VSESTRANSKO PODPORO

So denacionalizacijski upravičenci podkupili knjigarnarje?

Stran 19

Intervjuja

LAČNI JE BOLJ REVOLUCIONAREN OD SITEGA

Metka Roksandič, predsednica podravskih svobodnih sindikatov

Stran 3

SLOVENCI NE MARAJO USPEŠNIH ...

Anton Peršak, predsednik Demokratske stranke Slovenije

Panorama

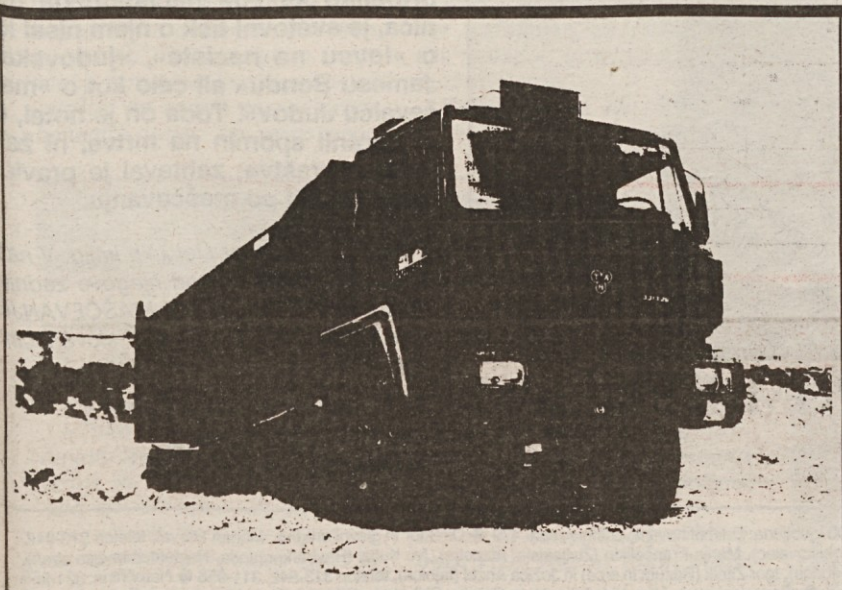

VLADA JE DOLŽNA REŠITI TAM

Minister Maks Tajnikar ga pač lomi. »Sindikat povsem nadzoruje položaj med stavko!« zatrjuje Drago Gajzer, predsednik SKEI v holdingu TAM.

Stran 4

DE, sreda 14.00

Predsedniku vlade dr. Janezu Drnovšku

Spoštovani predsednik dr. Janez Drnovšek!

Zagotovo so Vam znane že nekaj let trajajoče težave poslovnega sistema TAM. Na delavke in delavce, ki so še zaposleni v TAM-u, se je zgrnilo toliko problemov, ki resno grozijo uničiti njihove tovarne, v katerih je zaposlenih preko 4.000 delavcev. Državi Sloveniji in še zlasti vladi zagotovo ne more biti vseeno, kaj se dogaja za tovarniškimi zidovi. TAM kljub vsem problemom predstavlja uveljavljeno blagovno znamko, sistem, ki je v svetu uveljavil izdelke slovenske tehnične inteligence in predvsem dajal delo in zaslužek tisočim družinam v Mariboru.
Spoštovani predsednik dr. Janez Drnovšek, ob vsem spoštovanju ministrov, zadolženih za gospodarstvo, Vas prosim, da se tudi osebno angažirate za rešitev TAM-a; da skličete posebno zasedanje vlade, ki naj sprejme ukrepe, ki bodo rešili TAM pred stečajem. TAM-u brez odločne pomoči vlade ni pomoči. Vlada se tej odgovornosti ne more izogniti. Ker so TAM-u šteti dnevi, Vas prosim, da ne čakate na redno četrtkovo zasedanje vlade.
Vaše osebno angažiranje v primeru TAM-a bi pomenilo tudi prvi resen korak pri reševanju številnih problemov, na katere Vas opozarja tudi SKEI z napovedanim zborovanjem kovinarjev v Mariboru 27. septembra 1994.
Vodstvo Zveze svobodnih sindikatov Slovenije v celoti podpira stavkovne zahteve delavk in delavcev TAM-a. Še zlasti je za nas nesprejemljivo, da zaposleni za opravljeno delo že nekaj mesecev ne prejemajo plače.
Lep pozdrav!

mag. Dušan Semolič,
predsednik ZSSS

●

Spoštovani gospod predsednik!

V SDSS z zaskrbljenostjo spremljamo vse slabše razmere v nekaterih pomembnih podjetjih mariborskega gospodarstva. Začudeni smo nad dejstvom, da vlada, kljub znanim vzrokom za tako stanje, reagira neučinkovito in največkrat šele potem, ko so za rešitve potrebna velika sredstva.
Ob stavki v mariborskem podjetju TAM bi morala vlada še enkrat oceniti svojo odgovornost, ker kljub pozitivnim predlogom Ministrstva za obrambo in nekaterih drugih resorjev na predlog predsednika vlade ni dala soglasja za kooperacijsko pogodbo za izdelovanje oklepnih vozil (oziroma za izvoz), ki bi predstavljala več stomilijonski (v dolarjih) posel za TAM in nekatera druga slovenska podjetja.
SDSS zahteva, da slovenska vlada vsaj del sredstev, ki jih danes troši za plačevanje visokih izjemnih pokojnin, poceni stanovanjskih kreditov za izbrance in drugih privilegijev, kar skupaj letno znese preko 10 milijonov tolarjev, nameni za takojšnje lajšanje socialne stiske delavk in delavcev v mariborskem TAM-u.
V SDSS prav tako pričakujemo, da boste na prvi seji vlade obravnavali položaj podjetja TAM in mariborskega gospodarstva v celoti ter nemudoma sprejeli ustrezne ukrepe.

Janez Janša,
predsednik SDSS

Piše: Ciril Brajer

Odstopi

Sezono odstopov v demokraciji po slovensko je začel kajpak sindikalist. Spomladi leta 1991 je odstopil predsednik ZSSS Miha Ravnik. Ugotovil je, da je zgolj zaradi imena, znanega v »bivšem režimu«, strelovod svobodnih sindikatov in da s tem organizaciji objektivno škoduje. Pokončno dejanje, brez ozadij, mešetarjenj in podobnih SLO faktorjev.

Odstopila sta Mencinger in Krajnc, nič manj dostojanstveno in dosledno. Ugotovila sta pač, da s cepci, ki so takrat vodili našo državo, nimata več kaj početi in bi nadaljnje sodelovanje z njimi prej kot slej oblatilo njun strokovni ugled in verjetno tudi osebno čast.

Na podoben način sta odšla Bizjak in Kozinc. Brez velikih besed, brez kovanja političnih točk, kot naj bi pač odhajal pravi politik, funkcionar.

Odstopila je ministrica za delo Jožica Puhar. Tu se je že zapletlo. Drnovšek jo je hotel na vsak način odsloviti, parlament mu tega ni dopustil, pa je odstopila sama. Vloga njene stranke pri tem neslavnem početju je tema za poseben komentar.

Ah, Janez Janša, ki sicer ni odstopil, ampak so ga nagnali. Tu je bil šele cirkus, trgovanje in mešetarjenje v najslabšem pomenu besede. Čeprav ni šlo za odstop, ga omenjam, ker je bil značilen primer, kako se politiki in novinarji pri takšnih dogodkih ne bi smeli obnašati.

Predvsem pa ne predsednik vlade, ki je kljub nesporno negativni vlogi vojnega ministra v slovenski politiki toliko časa mižal in mu dajal potuho, da bi moral odstopiti hkrati z njim, če ne celo kakšen dan prej.

In zdaj predsednik parlamenta Herman Rigelnik. Želel je oditi normalno, kot se spodobi in kot zahtevajo pravila igre, ki ji pravimo politika. Toda to mu ni dopuščeno. Zdaj vladajo drugačna pravila, igrajo se druge igre, sprožene in naučene ob odstavljanju Janše.

Kaj je zadaj?! Kdo stoji za tem?! Čigav človek je?! Čigav človek ni?! Kakšna mesta je zasedel v prejšnjem režimu, koliko na odstop vpliva kozlanje civilne iniciative, je vzrok »kadrovska čistka« na TV Slovenija? Najbolj nizkoten je bil bivši vojni minister: »Treba je pogledati zgodovino gospoda Rigelnika, odkar politično deluje, pa bodo stvari bolj jasne.«

Le zakaj naj bi bile bolj jasne, ko so že?! Mož ima občutek, da je svoje postoril in, če tudi sam posežem na področje verjetnosti, da ima enostavno dovolj. Hvala in grem drugam. Le zakaj ne!

Zanimiv pa je tudi komentar predsednika vlade Janeza Drnovška. Takoj po odstopu je na televiziji razpredal, da Rigelnika povsem razume, vsi ti silni pritiski in podtikanja, saj veste, težko je dandanašnji biti politik...

Ja, gospod predsednik, če je res težko, pa odstopite, za boga milega. Le zakaj s tarnanjem te vrste volivce naravnost prosjačite, naj vam olajšajo te strašne muke in vam store uslugo s tem, da vas pač ne volijo več.

Če sem s sindikati začel, naj še končam: Menda bi moral še kdo po stopinjah Mihe Ravnika. Danes sem prosil za intervju predsednika enega od območnih svetov ZSSS. Vljudno me je zavrnil, da bi ne bilo dobro, da ni pravi čas. Preveč konkreten bi bil, to pa da bi ne bilo dobro in koristno. Ob vseh teh pritiskih, nemoči sindikatov...

Ni kaj, logika pravega sindikalnega borca!!!

DE časopis slovenskih delavcev

Nanj se resda lahko naročite tudi pisno, toda zakaj bi se trudili: pokličite

(061) 321-255

in poskrbeli bomo, da boste dobili časopis, brez katerega je vaše delo v (kateremkoli) sindikatu vsaj težje, če že ne nemogoče

DE časopis slovenskih delavcev

Stvar je jasna. To je moj časopis. Zato ga naročam na naslov:

Priimek in ime: _____

Naziv podjetja ali ustanove: _____

Naslov: _____

Podpis naročnika:

ODMEVI

Navodilo za izvajanje KP za kovinsko in elektroindustrijo

DE, št. 32, 21. 7. 1994

V Delavski enotnosti je bilo dne 21. 7 . letos objavljeno navodilo za uveljavljanje kolektivne pogodbe za črno in barvno metalurgijo in livarne ter kovinsko in elektroindustrijo Slovenije, ki ga je podpisala Lidija Jerkič, dipl. iur. Ker je navodilo vsebinsko netočno in zavajajoče, želim pojasniti stanje pri izvajanju pogodbe kot tudi potek pogajanj in razloge za njihovo prekinitev.

Interventni zakon o načinu obračunavanja in izplačevanja plač, ki je bil uveljavljen s 13. marcem 1993, je za leto 1993 izločil iz uporabe določilo 61. člena kolektivne pogodbe za črno in barvasto metalurgijo in livarne ter kovinsko in elektroindustrijo in prilogo 1. h kolektivni pogodbi za črno in barvno metalurgijo in livarne ter kovinsko in elektroindustrijo Slovenije (Ur. l. št. 12/91), ki se nanaša na izračun višine izhodiščne plače. Zaradi tega interventnega zakona je obstala za te panoge izhodiščna plača za prvi tarifni razred na znesku 36.885 SIT bruto (mnenje pravne službe GZS), medtem ko je delojemalska stran zastopala stališče, da je z uporabo eskalacijske lestvice dosegla raven 40.715 SIT. Zaradi različnih stališč in tolmačenj je bilo Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve že lani naprošeno za tolmačenje, ki pa ga kljub večkratnim urgencem še nismo prejeli.

V letu 1994 je bilo med predstavniki delodajalcev in delojemalcev panožne kolektivne pogodbe za črno in barvno metalurgijo in livarne ter kovinsko in elektroindustrijo več razgovorov, ki so se nanašali na urejanje problematike izvajanja pogodbe kot tudi na to, da bi s pogajanji dopolnili pogodbo.

Pogajalski skupini sta imeli dva uradna razgovora – dvoje pogajanj za ureditev panožne pogodbe. Na pogajanjih 28. junija 1994 sta se pogajalski strani dogovorili o večjem številu sprememb, vezanih na tarifni del pogodbe, tako za izhodiščno plačo kot tudi za izplačila regresa za letni dopust, povračila stroškov za službena potovanja in druga nadomestila. Poleg tega je bilo dogovorjeno, naj delodajalci in delojemalci v tednu dni preverijo, če bi bilo možno določiti za prvi tarifni razred izhodiščno plačo bruto 37.750 SIT z veljavnimi relativnimi razmerji.

Pogajalski ekipi sta se po verifikaciji izhodiščnega zneska za prvi tarifni razred v znesku 37.750 SIT ponovno sestali dne 6. julija letos. Takoj na začetku sestanka je pogajalska skupina delojemalcev umaknila predloge izhodiščne plače 37.750 SIT kot tudi vse ostalo, kar je bilo dogovorjeno na pogajanjih dne 28. 6. 1994. Zaradi tega stališča delojemalcev so bila pogajanja prekinjena, vendar z dogovorom, da se bodo nadaljevala po letnih dopustih.

Ker se na navedenih pogajanjih pogajalski skupini nista dogovorili za novo izhodiščno plačo, sta ostali v veljavi tudi sporni stališči glede izhodiščne plače, in sicer za delodajalce 36.855 SIT in za delojemalce 40.715 SIT (za mesec junij 1994), kar povzroča podjetjem pri izplačilu plač velike težave.

Pogajalska skupina delodajalcev te panožne kolektivne pogodbe je prepričana, da se lahko problem izhodiščne plače uredi samo s strpnimi pogajanji, temelječimi na gospodarskem stanju podjetij, vezanih na to panožno kolektivno pogodbo. Enostranska navodila, ki jih je objavila v Delavski enotnosti L. Jerkič, delajo samo dodatne težave, in to predvsem zaradi tega, ker ne upoštevajo in ne navajajo dejanskega stanja, v podjetja pa vnašajo nemir. Pogajalski strani morata opraviti svojo nalogo do konca, in to brez izsiljevanja.

Stane Habjan
vodja pogajalske skupine delodajalcev kolektivne pogodbe za črno in barvno metalurgijo in livarne ter kovinsko in elektroindustrijo

Ločitev Cerkve od države

DE št. 36, 18. 8. 1994

Vroča tema vročih dni III.

Iz dosedanjega poletnega pisanja o odnosih med Cerkvijo in državo nesporno izhaja, da so pogledi močno različni. V temo tega poletja je vnesla prihodnost odločitev Svetega sedeža, da je Razkrižje še z dvema bližnjima vasema prešlo pod slovensko cerkveno upravo, kar je nedvomno dobro. Drugačnega izhoda pa tudi pričakovati nismo mogli, obstajalo je zgolj vprašanje časa, kdaj se bo to zgodilo. S tem je odpravljeno stanje, ki je nastalo v času Dravske banovine!

Drugo pa je, da se skuša raven odnosov uravnavati po več poteh. Če je Vatikan država, s katero imamo podedovani sklenjeni sporazum, je Sveti sedež Vrh cerkvene hirearhije, ki skuša delovati kot državna cerkev. Takšnega sporazuma zaenkrat ni!

Od tod potem trditve in spoznanja, da smo Slovenci katoliški narod, da vsa naša kultura temelji na katolicizmu in njegovih vrednotah, in seveda izguba zgodovinskega spomina, da nas je v omikani svet spravil protestantizem, da smo zažigali njegove knjige spisane v slovenskim ljudem razumljivem jeziku, preganjali inteligenco protestanskega duha in se šli vsaj tridesetletno dobo protireformacije, ki jo na ljubljanskem cvetličnem trgu še vedno ponazarja spominska plošča, vzidana v bočno steno ljubljanske Stolnice.

Tako kot smo doma po letu devetdesetem preganjali komunizem in komuniste, in to zaradi »zločinskosti« režima, nam danes Italija vrača našo lastno politiko z mnenjem, da sporazumi s komunistično Jugoslavijo, katere naslednik nedvomno smo, ne veljajo, in želijo začeti vse znova.

Cerkev se hoče vrniti v posvetno življenje in prežeti tudi državo. Vera mora biti oficialna, kateheza v župniščih, v šolah pa osnove verske vzgoje, ateisti smo izrodek človeškega in božjega duha in bomo pokopani za cerkvenimi zidovi.

Zato velja opozoriti, da je eno urejanje odnosov z Vatikanom in drugo s Svetim sedežem. Slovenija kot dežela nove demokracije ne potrebuje državne vere, potrebuje pa strpnost vseh, da bo vsakdo mogel živeti s svojim verskim prepričanjem ali nevernostjo.

Z vidika države gre za državljane in davkoplačevalce. Tako kot v vsaki drugi kulturni ali športni skupnosti itd. lahko po svoji volji in prepričanju uresničujemo svoje državljanske interese in potrebe, tudi pri veri ni potrebno ob vojski in policiji ustvarjati dodatnega državnega zaprtega socialnega sistema. Takšna pot vodi v ločevanje, le da bo tokrat z uveljavitvijo svojih zahtev Cerkev ločila svoje od nesvojih.

Sicer pa velja misel soseda: Nikoli ni bilo več ateistov kot takrat, ko so nas kateheti tepli po prstih.

Milan Bratec

PREJELI SMO

Ministri za vse

Naj začnem z osvežitvijo spomina. Slovenski krščanski demokrati imajo v vladi pomembna ministrska mesta, za zunanje in notranje zadeve, za kmetijstvo in gozdarstvo ter za promet in zveze. Da ne omenjam drugih visokih funkcionarjev. Gre za svojevrstno povezavo dveh državotvornih in dveh z denarjem bogatih ministrstev. Dobra kombinacija, ni kaj reči.

Prav zadnje tedne smo bili priča, da so se štirje ministri v javnosti enostavno zamenjevali. Bolje rečeno, menjavali so svoja temeljna delovna področja. Kaj je bilo vzrok za to, ni znano. Morda čas letnih dopustov? Mogoče prodiranje strankarskih veljakov na krajevne ravni, saj se bližajo volitve v občinska vodstva? Naj le omenim nekaj takih znotrajstrankarskih nadomeščanj. ***Zunanji minister je odprl 40. vinski sejem v Ljubljani,*** *kot da nimamo kmetijskega ali gosodarskega resorja. Kolikor mi je znano, vinogradništvo in kletarstvo bolj spada tja.* ***Oba, notranji in zunanji minister sta bila najvišja po činu pri odpiranju krajevne ceste in vodovoda v dolini potoka Kopačnica v Poljanski dolini.*** *Novosti je blagoslovil tamkajšnji župnik, kot da bi šlo za versko poslopje ali za vložek cerkvenega denarja. Po četrtkovi seji vlade, ki je obravnavala zlasti možnosti dvojnega državljanstva za naše prebivalce iz Istre in Primorske, je to* ***prevladujoče zunanjepolitično vprašanje časnikarjem tolmačil notranji minister.*** *Težko je verjeti, da bi prav on najbolje poznal obe pogodbi, tisto iz Pariza leta 1947 in tisto iz Osima osemindvajset let pozneje. Prejšnji notranji minister* ***Ivo Bizjak*** *je bil najvišji gost, ko so odprli novo telefonsko omrežje na območju Sv. duha nad Ostrim vrhom. Prav tam, kjer so Koroščevi orožniki umorili znana predvojna komunista, ker ju niso upali postaviti pred sodišče. Ali naj bi bila to nekakšna odkupnina za greh predhodnika današnje SKD?*

Človek bi še nekako zamahnil z roko in dejal, saj o tem ni vredno pisati, če bi navedeni resorji delovali dobro. Pa ni tako, zlasti ne pri obeh državotvornih, kar je moč sklepati po številnih kritikah na račun ***Peterletove*** *in* ***Šterove*** *hiše. Po njuni oceni pa je seveda vse »pod nadzorom«, v redu in se ne kaže razburjati. Torej si krščanski demokratski ministri lahko malo zamenjajo vloge.*

Tako pridemo do prvega človeka v vladi. Zakaj dopušča tako nadomeščanje znotraj ene stranke? Rešitev bi bila enostavna: udarec po mizi in zahteva, naj vsak minister skrbi za strokovno in uspešno delovanje svojih podrejenih. Kaže, da ni pogojev za takšno odločno zahtevo. Možna je še druga rešitev. Z malce posmeha bi ji rekli vlada brez (določenih) resorjev. Parlament bi le izvolil določeno število ministrov iz vrst SKD, ti pa bi potem prosto krožili od področja do področja. Tako bi nekako uzakonili sedanje navade. Ponuja pa se še tretja možnost. Pogojno jo bom imenoval francoska. Zakaj? Tam je minister za gospodarstvo in finance en mož, pri nas pa to področje pokrivajo trije funkcionarji. Slovenija je precej manjša od Francije, mar ne? Tako bi pri nas združili oba državotvorna in oba z denarjem založena resorja. Zajedljivci bi rekli, da se verjetno nič ne bi poznalo pri delu, kvečjemu bi prihranili kakšen tolar.

Nisem prepričan, da bo prišlo do takšne ali drugačne odločitve. Pričakovati je, da se bodo navedeni funkcionarji tudi naprej zamenjevali na slovesnostih, ki pomenijo priložnost za nastopanje pred volivci in prijeten klepet ob državni hrani in pijači. Prav slednjemu radi rečemo korito. Manj verjetno pa je, da bi ministri iz vrst SKD zašli tudi v tuje zelje in bi na primer sejem sodobne elektronike odprl minister za kmetijstvo. Ostane mi vsaj ta tolažba.

Pavle Čelik

Simon Wiesenthal

PRAVICA, NE MAŠČEVANJE

SPOMINI

PRAVICA, NE MAŠČEVANJE

Vsakokrat, ko se je Simonu Wiesenthalu posrečilo pred sodnika pripeljati kakega nacističnega morilca, je svetovni tisk o njem pisal kot o »lovcu na naciste«, »judovskem Jamesu Bondu« ali celo kot o »maščevalcu Judov«. Toda on je hotel, da bi ohranil spomin na mrtve, ni želel netiti sovraštva; zahteval je pravico, ne pa hlepel po maščevanju.

Wiesenthal je avtor številnih knjig. V naši založbi smo izdali prevod njegove zadnje, z naslovom PRAVICA, NE MAŠČEVANJE. To je hkrati prvo njegovo v slovenščino prevedeno delo.

Pokličite (061) 321 255.
Cena knjige je 2.500 SIT.

DE časopis slovenskih delavcev

Delavska enotnost je bila ustanovljena 20. novembra 1942 ● DE – glasilo Svobodnih sindikatov Slovenije ● Izdaja ČZP Enotnost, 61000 Ljubljana, Dalmatinova 4, poštni predal 479 ● Direktor in glavni urednik: Marjan Horvat, telefon 313-942, 311-956 ● Odgovorni urednik: Ciril Brajer, telefon 1316-163, 313-942 ● Časopis urejajo: Sašo Bernardi (fotografija), Brane Bombač (oblikovalec), Marija Frančeškin (Življenjska razpotja), Ivo Kuljaj (Ravbarkomanda, Najpomembnejša stran), Damjan Križnik (Kažipot), Franček Kavčič (sindikati), Boris Rugelj (Na tržnem prepihu), Andrej Ulaga (Na tržnem prepihu), Bora Zlobec (lektorica), Igor Žitnik (Razum in srce) in Jožica Anžel (tajnica), telefon 313-942, 311-956 ● Naročnina: 321-255 ● Posamezna številka stane 175 tolarjev ● Žiro račun: 50101-603-46834 ● Tisk: Tiskarna Ljudske pravice, Kopitarjeva 6, Ljubljana ● Časopisni svet: Mira Videčnik, Alojz Omejc, Ciril Urek, Edo Kavčič, Jernej Jeršan, Dušan Semolič

LAČNI JE BOLJ REVOLUCIONAREN OD SITEGA

Za 27. september je SKEI sklical vseslovenski protestni shod. Točno opoldne bo. V Mariboru, jasno. Zato smo Metko Roksandič, predsednico podravskih svobodnih sindikatov res retorično povprašali, kakšne so razmere, ki narekujejo tak shod prav zdaj in prav tam:

»Resnično gre za retorično vprašanje, saj je logično, če zavre v Mariboru. V industriji smo izgubili že več kot 50 odstotkov delovnih mest, padec standarda je grozljiv in vse to še posebej velja za industrijske delavce, ki jih združuje SKEI.

Še huje je, ker je bila to pred leti dobra industrija in plače v njej so celo presegale slovenska povprečja. Zdaj so padle globlje, kot je še mogoče zdržati.«

To končno ni ravno mariborska specifika?

»Pa je! V Podravju je najslabše s plačami, največ delavcev je na čakanju, torej kandidatov za borzo dela, stečaji v plazu, velik je delež podjetij, ki so v Koržetovem skladu...«

Če prav razumem, je to že samo po sebi zlo?

»Ni dvoma. Sklad je zlo. Z več plati. Zaradi lastninjenja in čudnih pojavov, ki ga spremljajo, so v teh podjetjih interesi vse drugo prej kot pa normalno poslovanje. Temeljni interes je kajpak, kdo bo pri koritu in kdo bo iz njega več pograbil. Če je le mogoče, seveda zastonj.

Sklad iz svojih podjetij dobesedno beži. Ta se lastninijo, kar sproža nov val stečajev in prisilnih poravnav.

Le za nazoren primer – Tovarna kos in srpov. Sklad zanjo noče plačati stroškov prisilne poravnave in stečaj bo logična posledica.«

Toda pri tem morajo tudi sklad voditi nekakšni interesi?

»Njegov scenarij oziroma cilj je jasen: Sklad se umakne in doseže znanega lastnika. Pred privatizacijo s stečajem reši problem starih terjatev delavcev. Ko jih novi lastnik na novo zaposluje, mu za tiste, ki se jih hoče znebiti, ni treba plačevati. Sklad je odgovornosti tako ali tako že odrešen in pred javnostjo se pojavi čistih rok.

Delavci pa izgubljajo delo neposredno zaradi lastninjenja in hkrati je izigran zakon o presežnih delavcih. Poseben nesmisel, če uporabim najblažji izraz, pa je, da gre svež kapital za zagon včeraj družbenega, danes že privatnega podjetja spet iz državne mošnje. Češ, za nova delovna mesta.«

Za nova? Vrzel v zakonu?

»Tako pač prikažejo. Ista dejavnost, ista tovarna, isti stroji in isti delavci, pogosto celo isti direktor, ki pa je čez noč lastnik. Ta pobere zase denar davkoplačevalcev prav iz naslova ‚novih' delovnih mest.«

Lahko navedete primere?

»Saj jih ni malo. Naj omenim prav posebnega, ker ponazarja, kako so delavci pravzaprav neverjetno potrpežljivi. Špedtrans dosega komaj polovico po kolektivni pogodbi določenih plač, direktor ima zasebno firmo z isto dejavnostjo, hkrati si je denarja namlatil še v Špedtransu in v Karoseristu, saj še julijske plače niso dobili.«

Torej še toleranca?

»Saj pravim, velika, a le do tod. Potem pa gre za golo preživetje in tu nihče več ne vzdrži. Delavcev ne zanimajo nobene obljube več, nobeno ponavljanje objektivnih in kaj vem kakšnih še vzrokov. Le še denar, ker gre za golo življenje.«

In sindikati?

»Pri vsem, kar sem naštela, se pač vidi, koliko so zraven in koliko so aktivni. Če so, nam uspe marsikaj rešiti, včasih že v pogajanjih, včasih s pravnimi sredstvi, včasih s sindikalnimi metodami.

Če pa sindikata ni zraven oziroma je ustrahovan ali sicer nedejaven, gre praviloma vse navzdol, in to po najslabši možni verziji.

Takrat nihče ne plača nič, ne banke ne zavarovalnice ne zdaj stečaj. Pa še niso stavkali!«

Potrpežljivi delavci ali njihovi sindikati?

»Ljudje so bili strpni, ko so jih preštevali, odpuščali, pošiljali na čakanje, jim delili miloščino, ker so dobivali plače, kakršnekoli že. Zdaj še tega ni. V Podravju smo pravočasno in pogosto svarili, da je prav tu tista skrajna meja tolerance. In zdaj smo tu! Plače nevredne svojega imena, zamujajo pa po 14 dni ali več. V Tamu 4.300 zaposlenih s plačo zamuja cel mesec. Prav danes se začenja stavka

»Res, napadali so me že s prav nesmiselnimi obtožbami, tudi čisto zasebnimi, družinskimi stvarmi so hoteli obračunati z mano. To je bilo na primer nedolgo tega, ko so mi podtikali, da sem prav jaz uničila Metalno.

Zdaj spet tole s Štajersko pivovarno. Direktor Janko Lipovec je vratarjem naročil, da imuniteto in nekateri med njimi z dvojno imuniteto.

Direktor je napisal predlog, po katerem naj bi šlo od 209 zaposlenih na čakanje 122 delavcev, 40 jih je z odredbo na prisilnem dopustu in odstranjeni so vsi sindikalisti. V tako zaostrenem položaju!!!«

Zaradi lastninjenja in čudnih pojavov, ki ga spremljajo v podjetih Koržetovega sklada, so interesi vse drugo prej kot pa normalno poslovanje. Temeljni interes je, kdo bo pri koritu in kdo bo iz njega več pograbil. Če je le mogoče, zastonj!

Svež kapital za zagon včeraj družbenega, danes že privatnega podjetja gre spet iz državne mošnje. Češ, za nova delovna mesta, čeprav gre za iste ljudi, ki bodo delali za istim strojem iste izdelke.

Delavcev ne zanimajo nobene obljube več, nobeno ponavljanje »objektivnih« vzrokov. Le še denar, ker gre za golo življenje.

Moja organizacija me je kot sindikalno funkcionarko zaščitila – kadar sem to izrecno zahtevala. Sicer pa ne.

Če bi vas zaščitili, če bi vam organizacija izborila vstop med člane...

»Ne vem, toda absolutna zaščita je predpogoj, če hočemo, da bo član čutil pripadnost organizaciji in da bo organizacija vplivna navzven. Brez tega sindikata še pes ne bo povohal. Ne smemo se pustiti izriniti iz podjetij!

Za kaj gre? Vedno mora višji nivo zaščititi nižjega, dosledno, odločno, brezkompromisno. Za to imamo pravna sredstva, pomoč oziroma pritisk javnosti in sredstva ter metode sindikalnega boja. K javnosti naj dodam tudi mednarodno, saj z opisanim primerom, ki žal ni nobena izjema, kršijo ne le naše zakone in kolektivne pogodbe, ampak tudi mednarodne norme in od Slovenije podpisane mednarodne konvencije.

Vidite, da gre res za hudo resen problem. Lahko je usoden za organizacijo. Tomšič zna s vsemi kanoni streljati na še tako drobnega vrabčka, moja organizacija pa vdano molči ob tako žgočem vprašanju.

Kaj naj sploh pomislim ob teh nespornih dejstvih? Da me moja organizacija ne podpira ali kaj?!

Saj gre prav tu za element, na katerem sindikat stoji ali pade. Kdo mu bo še zaupal, kdo se bo vanj včlanil, če bo vedel, da bo pred samovoljo direktorjev ostal sam?!

Zaščita je, zapisana, podpisana, uzakonjena celo, in to na več ravneh. Če je ne uveljavljamo, je nekaj narobe z nami.«

Republiški odbor Tekstilne in usnjarskopredelovalne industrije ter SKEI sta vas ob še nekaj drugi organizacijah evidentirala za kandidatko na mesto sekretarja ZSSS. Ste sprejeli kandidaturo, in če ste jo, ali je med vzroki tudi problem, o katerem ste prejle govorili?

»Kandidaturo sem sprejela, po temeljitem razmisleku in posvetovanju s kolegi.

V sindikatih delujem, odkar delam, in od leta 1988 tudi profesionalno. Prešla sem vse ‚sindikalne stopničke'.

V vsem tem času me je pogosto navdalo zadovoljstvo nad doseženim, a vedno ob občutku, da bi lahko naredili še več, da smo nekaj po nepotrebnem zamudili, spregledali, naredili slabše, kot bi zmogli. To je osnovni vzrok, da sprejemam kandidaturo.

Le koliko pobud smo dali iz podravskih sindikatov in veliko se jih je kasneje potrdilo, da so bile pravšnje. Čas in razmere so nam dale prav, naša organizacija pa ne vedno, ne vedno pravočasno in ne v dovoljšni meri.

Precej stvari, ki jih zveza počne za sindikate dejavnosti in so že dogovorjene, bi morali drugače zastaviti. Precej pa je takšnih, ki bi jih morali le speljati, pa jih ne. Nove metode bi ne škodile. Naši sindikati imajo na terenu ogromne rezerve, velik potencial, ki ga je treba le zaznati, organizirati in usmeriti k ciljem naše organizacije. Njo pa ‚pošlihtati' od A do Ž.«

Recimo? Le nekaj črk te abesede.

»Naj začnem kar s financiranjem, saj je na tem področju še premalo reda, predvsem pa nadzora nad temi sredstvi, nad njihovo porabo. Zveza je sicer pooblaščena to početi, na vseh ravneh, toda...

Potem aktivnosti o sindikalnem premoženju, pravzaprav za sindikalno premoženje. Tudi tu smo premedli, čeprav sploh ne gre za majhne stvari.

Pri tem in še čem na terenu sicer delujejo, a vsak po svoje. To pa terja ogromno časa, denarja in energije. Po nepotrebnem! Naj strnem – skrb za sindikalno premoženje je premalo organizirana.

Sledi (vrstni red ni po pomenu!) naš strokovni potencial, ki ga je treba strniti in urediti tako na terenu kot na Dalmatinovi 4. Znanje imamo, le organizirano ni in ga zato ne zmoremo črpati in uporabiti takoj in tam, kjer ga sindikati potrebujemo.

Naj končam z akcijsko metodo, ki jo mora zveza dodelati in jo ponuditi za uresničevanje tistih točk oziroma interesov, ki smo jih opredelili za skupne.«

Shod v Maribor, vi pa gledate proti Ljubljani...

»Gledam proti zvezi! Ni le Ljubljana Slovenija, to je tudi Maribor in drugi kraji. Zato je prav, da protestiramo tam in takrat, ko je delavcem najhuje. Probleme je treba začeti reševati tam, kjer so.

Kar zdi se mi, da je minil čas shodov v Ljubljani. Po Sloveniji bo vse več žarišč in Maribor je zdaj pač neke vrste center sindikalne aktivnosti, v kovinski industriji in sicer.

Je kaj čudnega, če je bolj revolucionaren tisti, ki se utaplja v težavah, kot tisti, ki je sit?!«

Ciril Brajer

Če sindikata ni zraven oziroma je ustrahovan ali sicer nedejaven, gre praviloma vse navzdol, in to po najslabši možni verziji.

Svobodni sindikati se radi potrkajo na prsi, da mora biti vsak njihov član zaščiten. So vas kot funkcionarko dovolj zavarovali?

»So, a le tedaj, kadar sem to izrecno zahtevala. Tokrat nisem in me niso!«

Posledice?

»Čutim jih jaz, čutijo jih delavci pivovarne, njihov sindikat, toda najhuje je, da bodo posledice dolgoročne, za vso organizacijo.

V pivovarni je zdaj od desetih članov izvršnega odbora našega sindikata osem na čakanju. Od osmih članov sveta delavcev jih je na čakanju pet, tudi predsednik z absolutno

Vedno mora višji nivo organizacije ščititi nižjega, dosledno, odločno, brezkompromisno.

Čas in razmere so dale pobudam iz podravskih sindikatov prav, naša organizacija pa ne vedno, ne vedno pravočasno in v dovoljšni meri.

Protikandidata – a si nazdravita

VLADA JE DOLŽNA REŠITI TAM

Stavkovno gibanje v največjem mariborskem podjetju se je letos razmahnilo. TAM kljub pomoči dveh ministrstev očitno ne zmore premostiti finančnih bremen in financirati proizvodnje. Vsakomesečni problem je tudi denar za plače v večini družb. TAM-ovi problemi se s stavkami poglabljajo in možno je, da bo to edino veliko mariborsko podjetje moralo po poti, ki so jo že prehodili delavci Metalne, Elektrokovine, TVT in drugih bivših industrijskih velikanov.

Najnovejša stavka v TAM-u se je začela 19. avgusta v Tovarni gospodarskih vozil. Delavci so zahtevali preostanek plače in drugi obrok regresa. Ker denarja za izpolnitev upravičenih zahtev ni bilo, se je stavka nadaljevala in razširila tudi na druge TAM-ove družbe.

Zaljubljenost v tovornjake?

V petek, 2. septembra, sta prišla v TAM ministra Maks Tajnikar in Rina Klinar. Denarja nista prinesla, odšla pa sta z novimi obljubami denarja, ki bi pokril izplačilo zaostalega dela plač za junij in del julijskih prejemkov. Za zagon proizvodnje je potrebno 15 milijonov mark, ki jih bodo morale zagotoviti komercialne banke. Vse to, kar sta ministra javno povedala v Mariboru, pomeni le ponovitev obljub, ki so bile dane že junija letos.

Ministra sta izračunala, da potrebuje TAM za zaostale plače 250 milijonov tolarjev. Ta denar je zelo pomemben, ker bi omogočil končanje stavke in obnovitev proizvodnje. Denar, potreben za zaostale plače, pa presega možnosti obeh ministrstev. Najnovejše izjave dr. Maksa Tajnikarja kažejo, da bi vlada omenjeni denar za plače le lahko našla. Glede denarja, ki naj bi ga dale banke, pa je dr. Tajnikar povedal, da so se odnosi med TAM-om in Mariborsko kreditno banko letos poleti poslabšali, ker je ta banka v sanacijskem postopku.

Minister Maks Tajnikar je na tiskovni konferenci v Mariboru tudi ugotovil, da je TAM prezadolžen, in da nima ustrezne strukture proizvodnje.

TAM-ovcem je očital, da so zaljubljeni v program proizvodnje gospodarskih vozil, četudi več ne prinaša profita. Tovarna gospodarskih vozil je po Tajnikarjevem mnenju holding v holdingu in ima zato večje težave kot celoten holding. Tudi nekateri drugi programi so po Tajnikarjevem mnenju pod vodo in bi jih zato morali ukiniti oziroma spremeniti. TAm naj bi se preusmeril na proizvodnjo avtobusov, ki dosegajo visoke cenovne razrede. Na tej podlagi bi zmanjšal proizvodne stroške. Če tega ne bo naredil, bo obsojen na stečaj. Zaradi vsega tega je Tajnikar od vodstva TAM-a zahteval takojšnjo pripravo sanacijskega programa, o katerem se bo treba odločiti do konca leta. Sanacijski program je po ministrovem mnenju nujno potreben tudi zaradi privatizacije, dokapitalizacije in iskanja morebitnega partnerja.

Ščuvanje sindikatov zoper delavce

Minister Tajnikar je menil, da je velik problem tudi v tem, da TAM še ni olastninjen. Prav zaradi tega je po njegovem mnenju odgovornost sindikatov bistveno večja kot v družbah z znanim lastnikom. Direktorju Maksimilijanu Senici (ta je pred kratkim znova ponudil odstop), pa je izrazil skoraj brezpogojno podporo. Za sindikat je dejal, da ne obvladuje delavcev. Če smo njegove izjave pravilno razumeli, je verjetno mislil, da bi morali TAM-ovi sindikati delavce brzdati in jih namesto k stavki spodbujati k delu.Ministrova izjava nas spominja na politično doktrino prejšnjega političnega sistema. Vemo, da so se stavke v njem udomačile že v 60-tih letih, zakonodaja pa jih je priznala tik pred propadom nekdanje države. Besede ministra Tajnikarja so torej le njegova pobožna želja, ki nima nobene življenjske podlage. Menimo, da je državna oblast še vedno odgovorna za zelo številna družbena podjetja. Državna oblast ne more problemov reševati le s pozivanjem na kooperativnost in dobro voljo sindikatov ter s podporo direktorjem. Ministri bi morali v interesu države in njenih davkoplačevalcev poznati tudi druge, uspešnejše metode. Prepričani smo, da od delavca, ki za opravljeno delo ni dobil plače, ne more nihče zahtevati, naj se vzdrži stavk. Sindikalisti, ki bi to poizkušali, bi bili obsojeni na takojšnjo izgubo verodostojnosti.

Za direktorja TAM-a Maksimilijana Senico pa je minister povedal le to, da bo moral narediti korake, ki jih je do sedaj odlagal. Povedal je tudi, da TAM-ov menedžment mogoče ni kriv, da koncern romantično vztraja pri programih, iz katerih je podjetje nastalo. K temu je dodal, da mogoče menedžerji potrebujejo sunek od zunaj, da bi naredili, kar je nujno potrebno.

Ministrstvo za delo je po besedah Rine Klinarjeve TAM-u letos pomagalo s 173 milijoni tolarjev za ohranitev delovnih mest. Pomagalo bo tudi pri programu presežnih delavcev v upanju, da bo TAM ohranil vitalne dele svoje proizvodnje.

Franček Kovčič

Tudi delavci AM BUS-a v Ljubljani čakajo na plače

Kot sta nam povedala **Tone Bulc**, sindikalni zaupnik in **Franc Benčan**, predsednik sveta delavcev v podjetju AM BUS, prejemajo delavci tega podjetja od meseca maja le akontacijo plač. Gre za 600 delavcev podjetja, ki je tesno povezano s TAM-om in katerega avtobusni program je v zadnjih mesecih docela obstal. Večina delavcev je na čakanju. Delavci iz Ljubljane čakajo na razplet dogodkov v Mariboru in upajo, da bo rešitev za tamovce pomagala tudi njim. Zdi se, da je podjetje v Ljubljani v zelo velikih finančnih težavah in da takšna ali drugačna odločitev za Maribor še ne bo rešila težav, ki tarejo njihovo podjetje. Več o tem v prihodnji številki.

Sindikat ne sprejema odgovornosti

Izjave ministra Maksa Tajnikarja so izzvale predsednika SKEI v holdingu TAM Draga Gajzerja k tejle izjavi za DE:

Drago Gajzer

»Sindikalisti povsem nadzorujemo položaj med stavko. Vsem, ki hočejo ohraniti TAM in delovna mesta v njegovih družbah, smo pripravljeni pomagati po svojih močeh.

Ne držijo trditve o položaju TAM-a, ki so podobne tistim, ki jih je minister dajal že za Metalno. TAM ima delodajalce in ti so po mojem mnenju odgovorni za izvajanje kolektivne pogodbe. Odgovorna je tudi država, saj je po vseh izračunih največji znani lastnik TAM-a, ki je še vedno večinoma v družbeni lasti.

O zaljubljenosti v proizvodnjo tovornih vozil imajo nekateri strokovnjaki dugačno mnenje in dokazujejo, da je prav v njih perspektiva za TAM. Njihovo mnenje menda podpira tudi novi predsednik upravnega odbora.

Holding TAM je v preteklih letih odpustil 4500 delavcev. Le 380 zaposlenih je iskalo socialne pravice na zavodu za zaposlovanje. Govorice o novih odpuščanjih delavce begajo. Če bo TAM moral znova odpuščati, bo SKEI zahteval dosledno spoštovanje zakonov in kolektivnih pogodb.

Očitke o soodgovornosti sindikata za posledice stavke zavračam, saj je protest delavcev posledica stalnih zamud pri izplačilih. Pomanjkanje denarja pa je posledica preteklih zgrešenih poslovnih odločitev in mogoče tudi nesposobnosti direktorjev. Za vse to sindikati ne moremo sprejemati odgovornosti.

Danes stavka še 2700 od 4100 delavcev TAM-a. Stavka v družbah, kjer plače še kasnijo, se bo nadaljevala do izpolnitve zahtev.

Razveselil sem se vseh pisem podpore. Prvi nam je pisal predsednik Svobodnih sindikatov Dušan Semolič. Šestega septembra pa sem dobil še pismo podpore od predsednika Socialdemokratske stranke Slovenije Janeza Janše. Njegovo pismo me je presenetilo zlasti zaradi izjave Bogomirja Ličofa, predsednika kovinarskega sindikata iz sestave Neodvisnosti, ki je pred tednom dni za Delo izjavil, da bi bila stavka v panogi samomor za delavce.«

Drago Gajzer je očitno mislil na to, da je sindikat, kateremu predseduje Bogomir Ličof, tesno povezan s SDSS. V TAM-u pa po Gajzerjevih besedah delujeta le večinski SKEI z 2600 člani in Neodvisni sindikati Slovenije s sedežem na Ptuju s 500 člani. Podpisani meni, da je poteza Janeza Janše lahko sestavni del scenarija za neposredno iskanje stika med njegovo stranko in delavci ne glede na sektaško vlogo, ki jo na sindikalni sceni opravlja »Tomšičev sindikat«.

F. K.

SDSS
SOCIALDEMOKRATSKA STRANKA SLOVENIJE
SOCIAL DEMOCRATIC PARTY OF SLOVENIA

Delavkam in delavcem TAM
Predsedniku stavkovnega odbora
gospodu Dragu Gajzerju

vaš znak:
Your reference:

naš znak:
Our reference:

datum:
Date: 6. september 1994

Spoštovane delavke in delavci podjetja TAM.
Spoštovani predsednik stavkovnega odbora,
gospod Drago Gajzer.

Socialdemokratska stranka Slovenije v celoti podpira vaše stavkovne zahteve. Stavka je skrajno sredstvo, po katerem poseže delavec. Razumem obup in razočaranje vseh, ki ste leta in leta vlagali v podjetje svojo moč, znanje in upanje na boljši jutri. Ker ne gre zgolj za vas, marveč tudi in predvsem za vaše družine, otroke in tiste, ki so odvisni od vašega zaslužka, je vaša odločenost in vztrajanje na rešitvi težav enkrat za vselej popolnoma upravičena.

A vendar, težave vašega podjetja, ki so izbruhnile na dan z vso silovitostjo, niso od včeraj. Grozljivo je, da večji del mariborskega gospodarstva tone, kljub obupnim pozivom delavcev naj slovenska vlada vendar nekaj ukrene. Podatek, da je bila lanskoletna proizvodnja v Mariboru za več kot polovico manjša od tiste leta 1986, bi moral biti razlog za resno zaskrbljenost vseh v slovenski vladi, od predsednika do ministrov in tistih, ki so ravno od vas plačani, da predlagajo prave ukrepe za rešitev kaotičnosti mariborskega gospodarstva.

V imenu Socialdemokratske stranke Slovenije in mojem osebnem imenu vam zagotavljam, da bo naša stranka vedno in po najboljših močeh nastopala za rešitev teh problemov. Predsedniku vlade dr. Janezu Drnovšku bom poslal pismo, ki ga prilagam in v katerem ga pozivam, da na seji vlade nemudoma obravnava položaj vašega podjetja in mariborskega gospodarstva v celoti ter takoj sprejme ustrezne ukrepe. Vodstvo občinskega odbora SDSS v Mariboru bo iz Sklada za pomoč brezposelnim, ki deluje v sklopu stranke, prispevalo finančna sredstva družinam delavcev, ki so zaradi večmesečnega neizplačevanja osebnih dohodkov v najbolj težavnem položaju. Prosimo vas, da to dejanje razumete, kot poskus naše stranke, da po svojih močeh pomaga in izrazi podporo vašim zahtevam.
S spoštovanjem,

Janez Janša, predsednik SDSS

ZAUPNIKI SKEI V PODRAVJU NISO IMELI ČASA ZA DOPUST

»Kriza v kovinski in elektroindustriji v Podravju, ki traja že nekaj let, se še zdaleč ni končala. Če se politika slovenske vlade in poslovnih bank, ki s krediti že lep čas ne spremljajo kapitalno intenzivne proizvodnje v podjetjih kovinske in elektroindustrije, ne bo spremenila, bomo jeseni v Mariboru in Podravju priča novemu plazu stečajev in odpuščanju trajno presežnih delavcev,« pravi sekretar območnega odbora SKEI v Podravju Edi Ozimič, ki je imel letošnje poletje kljub času dopustov polne reke dela. Z njim smo se pogovarjali o problemih, ki ta čas pestijo kovinarje v največjem središču kovinske in elektroindustrije v Sloveniji.

»Večini podjetij v naši panogi močno primanjkuje obratnih sredstev, pestijo pa jih tudi likvidnostne težave. V takšnih težavah so se sedaj znašla tudi podjetja, ki so doslej uspešno kljubovala krizi – naprimer Livarna. Zato tudi večina delavcev v kovinski in elektroindustriji v Podravju neredno prejema plače, velikokrat pa jih prejemajo tudi v obrokih. Nič ne pretiravam, če rečem, da se morajo v večini podjetij v naši panogi delavci iz meseca v mesec boriti za že zaslužene plače,« pravi Ozimič. Prav zaradi tega so bile letos poleti v Podravju tako pogoste stavke kovinarjev. Nekajkrat so se ustavili stroji v posameznih družbah Tama, v podjetju TSN Eling, v Tovarni kos in srpov v Lovrencu, v Eureki, v Emiju iz Poljčan in še nekaterih manjših podjetjih.

»Pojdimo kar po vrsti,« pravi Edi Ozimič. »Delavci TSN Elinga se skupaj s svojim vodstvom borijo za obstoj podjetja. Poplačati bi moralo obveznosti okoli 60 presežnim delavcem, vendar tega ne zmore. Vodstvo podjetja je s sodelovanjem sindikata SKEI ministrstvu za delo že posredovalo vlogo za dodelitev sredstev za ohranjanje delovnih mest, vendar doslej ni bila uspešno rešena. Zaradi težav podjetja se delavci iz meseca v mesec borijo za plače, ki jih prejemajo v obrokih. Kako bo z regresom, pa še ne vedo.«

»V prav nič rožnati situaciji ni tudi Tovarna srpov in kos v Lovrencu, za katero je že stekel postopek prisilne poravnave. Delavci prejemajo manjše plače, kot so določene v kolektivni pogodbi, regres pa po obrokih. Sindikat pripravlja dokumentacijo za terjatve delavcev v postopku prisilne poravnave, ki jih moramo pripraviti v 30 dneh.«

»Težave z izplačevanjem plač in regresa ima tudi Karoserist, ki mu primanjkuje obratnih sredstev za tekočo proizvodnjo. Podobne težave s pomanjkanjem zagonskih sredstev imajo tudi v Tamu, kjer so delavci v letošnjem poletju nekajkrat stavkali, da so izsilili plače in regres po obrokih. Pomanjkanje obratnih sredstev močno občuti celo Mariborska livarna, kjer so bili delavci v letošnjem poletju prisiljeni z napovedjo opozorilne stavke izsiliti uresničevanje svojih temeljnih pravic. Tudi v mešani firmi »W comp.G« imajo delavci velike težave z izplačilom plač in regresa.

V Mariboru in podravskih občinah je tudi vse več podjetij kovinske in elektroindustrije v stečajnem postopku. »V zadnjem času so morala v stečaj Ferromoto-Ferrotherm iz Selnice, Eureka iz Lovrenca, tri družbe koncerna TVT in še nekaj drugih podjetij. Že več mesecev pa tečejo stečajni postopki, v katerih sindikat zastopa interese delavcev: v Jeklu iz Ruš, v Tipu iz Maribora, Monterju iz Poljčan, obratu Glina iz Nazarij v Polskavi, Elektrokovini, Metalni TIO, Metalnini družbi Tehnološko razvojni center, Klemosovi družbi PIO in še nekaterih podjetjih,« pojasnjuje Edi Ozimič. Mnoga podjetja bodo v pripravah na prisilno poravnavo ponovno začela opredeljevati in odpuščati trajno presežne delavce.

»Če si s prisilnimi poravnavami upniki ne bodo prizadevali ohraniti podjetij oziroma njihovih zdravih jeder, bo v nekaj mesecih v Mariboru in Podravju, kjer je skupno že 31 tisoč brezposelnih, ogroženih še 8 tisoč delovnih mest. Težave pa tako in tako imata že dve tretjini od 23 tisoč podravskih kovinarjev.«

»Zaradi vsega tega,« pravi Edi Ozimič, »tudi sindikalni zaupniki med kovinarji v Podravju letos poleti niso imeli časa za dopust.«

Tudi Ozimič ni bil na dopustu že nekaj let. Lani ni imel časa izkoristiti 25 dni dopusta, leta 1992 ni izkoristil 23 dni dopusta, leto poprej pa mu je ostalo 17 dni neizkoriščenega dopusta. Letos pa na dopustu še sploh ni bil. Ali tudi to na neki način kaže, da so razmere v kovinski in elektroindustriji iz leta v leto težje?

»Kako naj bi šel letošnje poletje na dopust, če pa so se delavci v številnih podjetjih preko sindikata SKEI takorekoč vse poletje borili za svoje temeljne pravice, sam pa sem plačan za to, da jim pri tem pomagam?« pravi Edi Ozimič. Tudi jeseni ne bo mogel izkoristiti dopusta, če se v gospodarski politiki pri nas ne bo kaj temeljito spremenilo.

»Skejevci že nekaj časa čakamo na razgovor, za katerega je dr. Janeza Drnovška zaprosil naš predsednik Albert Vodovnik. Škoda, da do tega razgovora še ni prišlo,« pravi Edi Ozimič.

Tomaž Kšela

Sedemindvajsetega septembra se dobimo v Mariboru

Republiški odbor SKEI je za 27. september napovedal velik protestni shod kovinarjev v Mariboru. Istega dne bo SKEI organiziral tudi dveurno splošno stavko, ki naj bi zajela vsa podjetja kovinske in elektroindustrije v Republiki Sloveniji. Republiški odbor se je za takšno obliko sindikalnega boja odločil zaradi:

– preprečitve propadanja kovinske in elektroindustrije in prekinitve množičnega odpuščanja delavcev;
– uveljavitve listin za razliko do 100-odstotnih plač po 62. členu panožne kolektivne pogodbe;
– izvajanja kolektivne pogodbe za črno in barvasto metalurgijo, livarne, kovinske in elektroindustrijo.

Sindikat se je za to obliko protesta odločil zaradi novega slabšanja razmer v številnih mariborskih podjetjih. Razmere so kritične tudi v nekaterih podjetjih iz drugih delov Slovenije, zlasti na ljubljanskem območju.

Konec septembra torej lahko na mariborskem trgu svobode in okoliških ulicah pričakujemo okoli več tisoč kovinarjev iz vse Slovenije.

BOJI MARJANA PIRCA Z JOŽETOM DUHOVNIKOM

Kot nam je povedal **Marjan Pirc**, predsednik SKEI v koncernu Litostroj, direktorji družb nagovarjajo delavce k izstopu iz sindikata, kateremu predseduje. V tajništvu tega največjega in najmočnejšega Litostrojevega sindikata so dosedaj prejeli 69 izstopnih izjav. Le 15 izstopajočih pa je uporabilo uradni obrazec Svobodnih sindikatov in vrnilo tudi člansko izkaznico. Številni izstopajoči so Marjanu Pircu povedali, da bodo še naprej člani tega sindikata in da bodo članarino plačevali preko pošte.

Direktorji Litostrojevih družb po besedah Marjana Pirca pritiskajo tudi na sindikalne zaupnike, ki naj bi se odrekli zapisnika seje SKEI 24. avgusta letos. V tem spornem zapisniku so med drugim ugotovitve o kršitvah kolektivnih pogodb in zamujanju izplačil. Zapisnik omenja tudi lastninske procese in možnost velike stavke zoper vodstvo Litostroja.

Dr. Jože Duhovnik, ki verjetno iz ozadja režira nove poizkuse zmanjševanja moči SKEI, je 28. avgusta temu sindikatu poslal pisno obvestilo. V njem ugotavlja, da se je število članov SKEI zmanjšalo pod tisoč in da zato po kolektivni pogodbi koncerna Litostroj lahko predsednik sindikata dela za sindikat le po štiri ure na dan, preostali čas pa naj bi posvetil delu, ki ga je opravljal pred izvolitvijo na sindikalno funkcijo. Sindikalist, ki ga obvestilo ne imenuje, nedvomno pa gre za Marjana Pirca, naj bi se že 2. septembra javil pri dr. Kostevcu v Tovarni ulitkov zaradi napotitve in uvedbe v delo. Citiranemu obvestilu je vodstvo koncerna Litostroj priložilo tudi od dr. Duhovnika podpisano pogodbo o medsebojnih pravicah in obveznostih polprofesionalnega delavca sindikata in delodajalca. Marjan Pirc, ki je to obvestilo prejel 1. septembra ob 14. uri, je dr. Duhovniku pisno odgovoril, da se podatki o članstvu SKEI ne ujemajo in zato predlagal arbitražo. Po njegovih podatkih je imel SKEI pri obračunu junijske plače še več kot tisoč sto članov. Torej tudi če bi vsi omenjeni izstopi veljali, bi ta sindikat še vedno imel več kot tisoč članov.

Zanimivo je, da v pogodbi o profesionalni zaposlitvi Marjana Pirca, podpisani 5. 4. 1991, ni nobene določbe, ki bi zaposlitev omejevala s številom članstva. Marjan Pirc pa je obveščen, da ima pogodbo o polprofesionalnem delu za sindikat tudi Jože Erčulj,

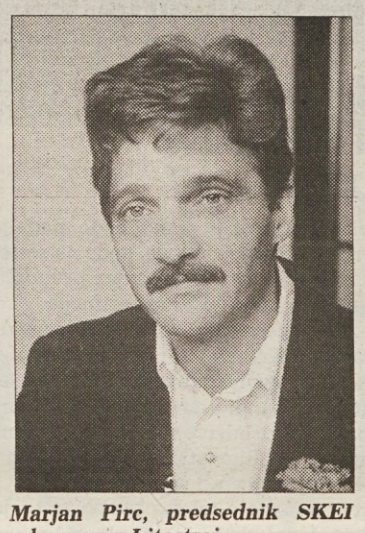

Marjan Pirc, predsednik SKEI v koncernu Litostroj

predsednik Neodvisnosti v Litostroju, ki pa poveljuje le nekaj več kot sto članom.

Zdi se, da se je dr. Duhovnik trdno odločil, da v Litostroju utiša oziroma iz njega odstrani vse, ki govorijo drugače kot on in ki skušajo nasprotovati njegovi politiki. Po naših obvestilih je letos poleti moral odstopiti in oditi še zadnji direktor, ki je imel posluh za delavce. Gre za Staneta Stalowskega, bivšega direktorja tovarne turbin.

Marjan Pirc se z naslonitvijo na mrežo sindikalnih zaupnikov zaenkrat uspešno upira pritiskom direktorjev. Delavci, ki prejemajo zelo nizke plače, mu pogosto pišejo, naj ne popusti in naj še naprej razgalja napake direktorjev, ki si jemljejo zelo visoke plače. Pircu pomaga tudi republiško vodstvo SKEI, ki se bo udeležilo sindikalne konference Litostroja, predvidoma v četrtek, 8. septembra. O njej bomo poročali v prihodnji številki.

F. K.

KAM GRE EVROPA (4)

Piše: Pavle Vrhovec

Institucije evropske unije

Evropska komisija

Dosedanjega uglednega in popularnega predsednika Evropske komisije **Jacquesa Delorsa** je letos nadomestil ministrski predsednik Luxembourga **Jacques Santer.**

Evropska komisija je odgovorna za predlaganje in uresničevanje evropskih zakonov, torej za njihov nadzor in izvajanje. Če država članica krši zakone ali jih ne izvaja, lahko komisija uvede sankcije ali vključi Evropsko sodišče. Prav tako lahko denarno kaznuje posameznika ali podjetje, zlati če s svojim delovanjem kršijo pravila, ki so v pristojnosti unije.

Komisija ima izključno pravico do zakonodajne iniciative unije in lahko vpliva na vsaki stopnji procesa sprejemanja novega »evropskega zakona«. Na področju medvladnega sodelovanja ima komisija pri posredovanju predlogov enake pravice kot posamezne države članice.

Komisija izdaja tudi pravila za izvajanje členov pogodb in upravlja proračunske postavke, določene za delovanje unije. Pri opravljanju svojih izvršilnih nalog tudi pogosto pridobi mnenje komitejev in uradnikov iz držav članic o določenih zadevah.

Komisija ima dokajšnjo avtonomno moč, predvsem na področju konkurenčne politike in vodenja splošne politike (kmetijstvo, transport, itd.). Vodi različne fonde in programe EU, vključno s tistimi, ki skrbijo za pomoč državam izven Evropske unije.

Za primer naj navedemo, da je leta 1992 komisija poslala Svetu ministrov 651 predlogov in 272 sporočil, zapisov in poročil. Ti dokumenti so bili plod intenzivnih posvetovanj s političnimi, administrativnimi, ekonomskimi in socialnimi krogi.

Komisija ima svoje administrativno osebje v glavnem v Bruslju (kjer je njen sedež) in deloma v Luxembourgu. Zaposluje 17.000 uradnikov, porazdeljenih v okoli 30 oddelkih, imenovanih Generalni direktorat, in drugih oddelkih. Za delovanje komisije, njenih služb in drugih institucij je bilo leta 1992 zagotovljenih 6 odstotkov finančnih sredstev od celotnega proračuna skupnosti.

Na sedežu Evropske komisije je akreditiranih 500 novinarjev, novinarske konference pa so sklicane skoraj vsak dan.

Postopek odločanja

Kot smo omenili, predlaga Evropska komisija zakonodajo, in sicer na svojo lastno pobudo ali pa na pobudo Evropskega parlamenta ali Sveta ministrov, ki ne more sprejeti nobene odločitve brez formalnega predloga komisije.

Predlogi gredo nato pred Svet ministrov, ki jih posreduje Evropskemu parlamentu. Tam so razdeljeni ustreznim komitejem, ki jih dopolnijo in o njih glasujejo, preden gre njihovo poročilo v Strasbourg.

Istočasno predloge sprejme tudi Ekonomski in socialni komite (ESC). To izključno posvetovalno telo posreduje svoje mnenje Svetu ministrov, ki ga upošteva.

Stališča parlamenta in ESC se vrnejo komisiji, ki lahko potem zakonodajo dopolni, upoštevaje sprejete spremembe. Zakonodaja se nato vrne Svetu ministrov in parlamentu v drugo branje. Predlog mora ponovno skozi komiteje, o njem glasujejo na mesečni seji parlamenta, nato pa se vrne pred Svet ministrov, ki dokončno odloča.

Evropsko sodišče in sodišče prve stopnje

Sodišče ima 13 sodnikov – po enega iz vsake države članice in še enega ter šest glavnih advokatov. Sodišče prve stopnje pa ima 12 sodnikov in je bilo ustanovljeno leta 1989. Sedež obeh sodišč je v Luxembourgu.

Sodnike sporazumno nominirajo države članice, imenuje pa jih Svet ministrov. Imenovani so za obdobje šestih let, ki pa se lahko podaljša. Polovica sodnikov se imenuje ponovno vsaka tri leta. Imenovanje glavnih advokatov poteka na enak način.

Unija je zgrajena na pravno obvezujočih pogodbah, kar jo razlikuje od drugih mednarodnih teles. Členi iz teh pogodb in iz njih izhajajoča zakonodaja so postali del nacionalnega prava držav članic. Biti morajo jasno definirani, da se lahko uporabljajo. To daje sodišču prav poseben pomen.

Pogodbe so pravo unije postavile nad nacionalno pravo. To pomeni, da je na področjih, kjer se uporablja pravo unije, Evropsko sodišče najvišje pristojno sodišče v Evropski uniji. Seveda pa nima pristojnosti sodne oblasti na področjih, ki jih pogodbe Evropske unije ne pokrivajo, na primer kriminalno pravo.

Sodišče ponavadi zaseda kot dvodomno telo, vendar se za še posebej pomembne zadeve lahko zbere kot enodomna zbornica.

Sodišče zagotavlja tolmačenje in uresničevanje evropskih pogodb skladno z zakonodajo unije. Sodišče sprejema razsodbe na zahtevo institucij unije, države članice ali neposredno na zahtevo posameznika o katerekoli pravni zadevi, uzakonjeni od evropskih ali nacionalnih institucij, za katero se navaja, da je neskladna z zakonodajo unije.

Sodišče ureja spore med državami članicami, med unijo in državami članicami, med institucijami, med posamezniki ali korporacijskimi telesi in unijo, vključno s pritožbami zaposlenih pri Evropski uniji. Daje mnenje v zvezi z mednarodnimi sporazumi in zadevami, ki mu jih predložijo nacionalna sodišča.

Sodišče prav tako sprejema razsodbe na zahtevo nacionalnega sodišča o interpretaciji ali veljavnosti posameznih členov zakonodaje unije. Če je pravno delovanje sporno zaradi posameznega člena takšne vrste, lahko nacionalno sodišče zahteva razsodbo Evropskega sodišča. Enako stori, če v državi članici ni višjega sodišča za pritožbe o zadevah, povezanih z razsodbami Evropskega sodišča.

Sodišče prve stopnje se večinoma ukvarja z zadevami, ki so jih nanj naslovili posamezniki. Njihove pritožbe se lahko prenesejo tudi na Evropsko sodišče.

V letih od 1952 do 1992 se je sodišče ukvarjalo z več kot 5.400 zadevami (v to niso vštete pritožbe uradnikov Evropske unije proti »Predpisom za osebje«). Evropsko sodišče tudi pomaga pri nastajanju glavnih zakonov unije, ki se uporabljajo za vse na enak način: institucije unije, države članice in posamezniki se morajo obvezno podrediti razsodbam sodišča. Razsodbe Evropskega sodišča razveljavljajo razsodbe nacionalnih sodišč, še več: sodišče sedaj lahko denarno kaznuje državo članico, ki se ne podredi njegovi razsodbi.

Nadzorno sodišče

Vse finančne aktivnosti unije nadzoruje Nadzorno sodišče, sestavljeno iz 12 članov, imenovanih s soglasno odločitvijo Sveta ministrov po posvetovanju s parlamentom. Nadzorno sodišče ima precejšnjo moč in pooblastila. Preverja račune, zagotavlja, da je zbran celoten dohodek unije, da je poraba v zakonitih okvirih in skladna s predpisi ter da je finančno upravljanje na trdnih in zdravih temeljih.

Svoj sedež ima v Luxembourgu. Nadzorno sodišče poroča drugim institucijam in jim lahko posreduje svoja mnenja in poglede.

Ekonomski in socialni komite

Ekonomski in socialni komite, ki ima svoj sedež v Bruslju, sestavlja 189 članov, ki predstavljajo delodajalce, delojemalce in številne druge skupine, kot na primer kmete in potrošnike. Vloga tega komiteja je dajanje mnenj in pripomb na številne pomembne zadeve. Svoje mnenje lahko daje tudi na lastno pobudo. Leta 1992 je dal mnenje in pripombe na 168 zadev.

O zadevah, povezanih s premogovništvom in jeklarstvom, pa daje mnenje drug organ, to je posvetovalni komite ECSC (Evropska premogovna in jeklarska skupnost), ki ga sestavlja 96 predstavnikov proizvajalcev, delavcev, potrošnikov in prodajalcev.

Regijski komite

Regijski komite je bil ustanovljen s pogodbo o Evropski uniji. Sedež ima v Bruslju, sestavlja pa ga 189 članov, izvoljenih v regijah, ki predstavljajo krajevne in regionalne oblasti.

Regijski komite, ki je posvetovalno telo, mora dati svoje mnenje preden se sprejemajo odločitve, pomembne za regionalne intrese (transport, komunikacije itd.), in lahko prav tako daje mnenje na lastno pobudo.

Evropska investicijska banka

Sedež banke je v Luxembourgu, njena naloga pa je, da na trgu kapitala ustanavlja fonde za financiranje investicij, ki prispevajo k razvoju unije. Prav tako daje posojila številnim državam tretjega sveta ter državam Srednje in Vzhodne Evrope. Leta 1992 je Evropska investicijska banka dala posojila v višini 17 bilijonov ECU iz svojih lastnih virov.

Evropski monetarni inštitut in Evropska centralna banka

Kot smo že omenili, bosta leta 1997 oziroma najkasneje leta 1999 Evropski sistem centralnih bank in Evropska centralna banka odgovorna za izdajo in uvedbo enotne valute – ekuja –, postavljene s pogodbo o Evropski uniji in v kontekstu ekonomske in monetarne unije.

Podlage za uvedbo enotne valute pripravlja Evropski monetarni inštitut od svoje ustanovitve, to je od 1. januarja 1994. Inštitut sestavljajo centralne banke držav članic, njegova naloga pa je krepitev sodelovanja med nacionalnimi centralnimi bankami in usklajevanje denarne politike držav članic. Njegova naloga je tudi nadzor delovanja evropskega monteranega sistema, omogočanje rabe ekuja in spremljanje razvoja te denarne enote.

Inštitut tudi nenehno spodbuja usklajevalne mehanizme gospodarskih politik, ki jih vodijo države članice. Sedež Evropskega monetarnega inštituta je v Frankfurtu, njegov predsednik pa je baron Lamfalussy.

(Nadaljevanje prihodnjič)

Sindikalna lista

Prvi del — september 1994

1. **Dnevnice**
   - cela dnevnica (nad 12 do vključno 24 ur odsotnosti) 4.197
   - polovična dnevnica (nad 8 do 12 ur odsotnosti) 2.099
   - znižana dnevnica (od 6 do 8 ur, če se potovanje začne dve uri pred začetkom delovnega časa in konča dve uri po njem) 1.461
2. **Kilometrina** (od 1. 8. 1994 dalje) 22
3. **Ločeno življenje** 28.550
4. **Prenočišče** se izplačuje po predloženem računu, skladno z navodilom na potnem nalogu. Če na nalogu ni drugače določeno in delavec ne predloži računa, ima pravico do povračila v višini 1.259
5. **Regres za prehrano** 6.078

Drugi del

V prvem delu sindikalne liste smo objavili zneske materialnih stroškov. V drugem pa objavljamo povprečni osebni dohodek za obdobje od aprila 1994 do junija 1994 kot osnovo za uveljavljanje pravic iz neposredne skupne porabe. Povprečni osebni dohodek v gospodarstvu Slovenije od aprila 1994 do junija 1994 znaša 55.591 tolarjev.

1. **Jubilejne nagrade**
   - za 10 let 27.796
   - za 20 let 41.692
   - za 30 let 55.591
2. **Nagrada ob upokojitvi** 166.773
3. **Solidarnostne pomoči** 55.591

Vir: podatki Zavoda RS za statistiko

KAJ DELAJO

v republiških odborih

Sindikat delavcev dejavnosti energetike

»Skupščino jemljemo kot kongres!«

Na zadnji seji RO SDE so se dogovorili, kako bodo nadaljevali pogajanja za sklenitev kolektivne pogodbe. Kot kaže, bodo na sestankih s partnerji, ki bodo 14. in 16. t. m., že lahko »zaprli« njen prvi del in se po nekaterih preliminarnih pogovorih takoj lotili še tarifnega.

Sicer pa so člani RO večji del pozornosti namenili pripravam na skupščino SDE, ki bo 24. novembra v Krškem. Sprejeli so vse potrebne dokumente in jih poslali v obravnavo vsem sindikatom podjetij, hkrati pa začeli tudi postopek evidentiranja kandidatov za vodstvo in organe SDE. Po sprejetem rokovniku pričakujejo odzive s terena do 20. t. m.; do 27. t. m. nameravajo dokumente (pre)oblikovati v osnutke in jih nato posredovati v javno razpravo, ki so ji namenili ves oktober.

»Skupščini dajemo pomen kongresa, zato takšna temeljitost,« je poudaril sekretar SDE Ivo Miglič in dodal, da bo šlo na skupščini vendar za sprejem novega programa in statuta, ki bosta jamčila, da bo SDE resnično postal takšen sindikat, kakršnega si članstvo želi in potrebuje.

Na seji RO je SDE začel tudi prvo obravnavo dokumentov za II. kongres ZSSS. *(D. K.)*

Sindikat delavcev prometa in zvez

In vendar se premika

V Sindikatu delavcev prometa in zvez Slovenije so sicer menili, da bo kolektivna pogodba za špedicijsko dejavnost ena redkih, če že ne edina, ki bo hitro usklajena in podpisana. A so se ušteli. Sredi julija so namreč dobili od Združenja prometa in zvez pri Gospodarski zbornici Slovenije pet strani obsegajoč nov predlog kolektivne pogodbe, ki pa niti slučajno ni vseboval značilnosti špedicijske dejavnosti. Zato so ga seveda zavrnili in partnerjem kar naravnost povedali, da je lahko predmet pogajanj le med sindikati podpisniki usklajen predlog, ki so jim ga poslali že meseca maja in od katerega ne nameravajo odstopiti. Zahtevali so, naj se pogajanja nadaljujejo še ta mesec.

»Pri pripravi kolektivne pogodbe za potniški promet pa se je končno le premaknilo: pogajanja bodo 16. t. m.,« nam je povedala Hilda Žežko, sekretarka Sindikata delavcev prometa in zvez Slovenije. »Ocenili smo, da nam odbora za potniški promet pred tem datumom ni treba sklicevati, saj imamo dovolj jasna stališča naših predsednikov in njihovo pooblastilo, do kod smemo…«

Do 20. t. m. bodo sklicali sejo republiškega odbora, na kateri se bodo opredelili do statuta ZSSS in statuta dejavnosti ter določili točen datum skupščine. *(D. K.)*

Sindikat državnih in družbenih organov

Vseh predlogov za napredovanja še vedno ni!

Na ministrstvu za pravosodje smo zvedeli, da do 29. avgusta okrog 40 izvršnih svetov SOB še vedno ni poslalo predloga za napredovanje zaposlenih v občinskih upravnih organih skladno s pravilnikom o napredovanju in navodili za prvo razporeditev zaposlenih. Izvršne odbore organizacij sindikata pozivamo, naj ugotovijo, zakaj IS SOB tega niso storili.

Tajniki sodišč v Sloveniji oziroma predstojniki so poslali ministrstvu za pravosodje predlog napredovanja zaposlenih na sodiščih. V teh dneh bodo nared ocena in konkretni izračuni, kaj to pomeni za zaposlene in v masi, kar bo obravnavala konferenca sindikata pravosodja.

Carinska uprava, republiška uprava za javne prihodke, KPD in zapori in še nekatera ministrstva so tudi že oblikovali predlog za napredovanje zaposlenih oziroma prvo razporeditev zaposlenih in to poslali kadrovski vladni službi. Ta v teh dneh ocenjuje sprejeti pravilnik o napredovanju in predloge glede na zakon o razmerjih plač.

Ker se v praksi pojavljajo vprašanja in nejasnosti, je kadrovska služba oblikovala pisno mnenje in ga poslala vsem predstojnikom. Vprašanje pa je, ali je kadrovska služba pristojna za tolmačenje pravilnika. Dogovorjeno je, da bo ROS dobil informacije o napredovanju (oceno stanja in finančne posledice) za posamezne republiške upravne organe in nato sklical posamezne konference sindikata.

Sklicana je koordinacija sindikatov podpisnikov KP za negospodarske dejavnosti, ki bo ocenila zahtevo pogajalske skupine za uskladitev višine izhodiščne plače za 1. tarifno skupino (3. člen aneksa h KP za negospodarske dejavnosti z dne 22. 2. 1994) in odgovor in stališče vlade. Koordinacija bo ocenila pripravo strokovnih podlag za približevanje izhodiščne plače v negospodarstvu gospodarstvu. Sprožen je bil postopek pomirjevanja, vendar vlada do 30. avgusta 1994 še ni imenovala svojih predstavnikov.

Drago Ščernjavič, sekretar

sindikalni ZAUPNIK

KRIZA JE ZDESETKALA AGIS

»Čeprav naše podjetje tekoče pozitivno posluje, se zaradi dolgov iz preteklosti in drugih starih obveznosti še vedno ni uspelo rešiti iz globoke krize, ki jo na svoji koži že nekaj let najbolj občutimo delavci,« pravi predsednik sindikata SKEI v ptujskem Agisu Franc Trbuc. Z njim smo se pogovarjali o težavah v Agisu, ki je pred desetimi leti sodil med največja podjetja v občini Ptuj.

»Agis je imel v 'najboljših časih' skoraj 2500 zaposlenih, ki so proizvajali avtomobilsko opremo zlasti za mariborski Tam,« pojasnjuje Franc Trbuc. Agis je v preteklosti imel s proizvodnjo za Tam zasedenih okoli 80 odstotkov svojih zmogljivosti. Z razpadom nekdanjega jugoslovanskega tržišča in vojno na Balkanu, ki je močno prizadela mariborski Tam, pa so se začele težave tudi v ptujskem Agisu. Ker si agisovci niso mogli pomagati sami, je šel Agis novembra 1992 v Sklad Republike Slovenije za razvoj.

V sklad je šel s 1200 zaposlenimi in s tremi do štirimi milijoni mark dolgov. Delavci so upali, da bo sklad pomagal rešiti podjetje z uvajanjem novih, sodobnih programov in pridobivanjem novih poslov. Predstavniki republiškega razvojnega sklada pa so že takoj po prevzemu podjetja povedali, da sklad ne bo vodil tekoče poslovne politike podjetja, ampak mu bo pomagal zlasti pri reševanju problemov s starimi krediti in drugimi obveznostmi. Očitno tudi te pomoči ni bilo ravno veliko, saj se težave Agisa potem, ko je postal njegov lastnik republiški razvojni sklad, niso veliko zmanjšale.

»Tik predno je šel Agis v republiški razvojni sklad, je podjetje odpustilo 157 presežnih delavcev,« pojasnjuje Franc Trbuc. Takrat so pri razreševanju problemov trajno presežnih delavcev v Agisu uporabili takoimenovane »mehke metode«. Veliko od teh presežnih delavcev se je predčasno upokojilo, nekateri pa so do predčasne upokojitve počakali na zavodu za zaposlovanje »po varianti 2 plus 3 leta«. Presežni delavci pa niso dobili odpravnine, zato je sindikat vložil tožbo in na sodišču uspel.

Potem ko je lastnik Agisa postal republiški razvojni sklad, je podjetje odpustilo še 314 trajno presežnih delavcev. »Vsi presežni delavci so imeli šestmesečni odpovedni rok, v katerem so prejemali plačo, prav tako pa so dobili tudi odpravnine. Sredstva za to je zagotovilo ministrstvo za delo.« Po besedah Franca Trbuca je sindikat vložil tožbo za določeno razliko, ki je nastala, spor na sodišču pa še teče.

S tem pa težav Agisa še ni bilo konec. Ni še leto dni, odkar je morala v stečaj Agisova družba TOS z 90 zaposlenimi. V slovenski javnosti je bil ta stečaj še posebej odmeven, ker so delavci zadnje že zaslužene plače pred stečajem izsilili tako, da so v proizvodni dvorani pridržali oziroma »ugrabili« direktorja Agisa in predstavnika republiškega razvojnega sklada. Stečajni postopek pa še ni končan

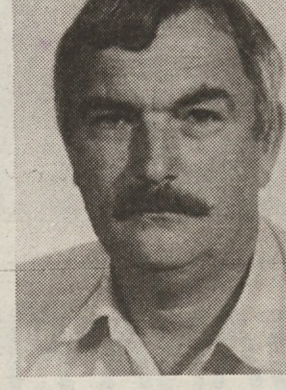

Franc Trbuc

in je še povsem negotovo, kako bo s terjatvami delavcev.

Sklad Republike Slovenije za razvoj je lani decembra objavil razpis za prodajo Agisa. Prodati pa je uspel samo družbo TFV (Tehnično in fizično varovanje) s 17 delavci, ki se jim sedaj, ko je podjetje v lasti dveh privatnikov, godi še mnogo slabše kakor tedaj, ko je bilo v lasti republiškega razvojnega sklada. V Agisu so tako ostale samo še tri družbe: TAP s 235 zaposlenimi, Zavore s 267 zaposlenimi in Tahografi s 95 zaposlenimi ter seveda krovna družba. Sklad Agisove družbe, razen Zavor, prodaja naprej, če ne gre drugače, tudi po enotah…

Letošnje poletje so v Agisu pripravili nov seznam trajno presežnih delavcev. Na njem se je znašlo okoli 200 delavcev. Tako bo v Agisu od nekdanjih 2500 zaposlenih ostalo samo okoli 450 delavcev. Ti že skoraj vsi spadajo v kategorijo delavcev, ki jih po zakonu ni mogoče opredeliti za trajno presežne delavce.

»Zaradi težav Agisa, ki ima že več kot 1300 dni blokiran žiro račun, imamo delavci v Agisu za 40 odstotkov manjše plače od republiškega povprečja,« pojasnjuje Franc Trbuc. Povprečna plača v podjetju ne presega 35 tisoč tolarjev. Poleg tega delavci Agisa ne dobijo plačanih prevozov na delo pa tudi regres dobivajo letos po delih…

Čeprav Agis reže zaposlenim zelo tanke rezine kruha, pa so delavci zaskrbljeni za njegovo usodo, saj je na Ptuju že več kot 6500 brezposelnih. Po anketah, ki so jih naredili, bi bila v Agis pripravljena vložiti certifikate večina delavcev. Delavci se tudi bojijo, da bi največji upniki poslali Agis v stečaj. Upajo, da jih bo podjetje uspelo vsaj delno poplačati z izkupičkom od prodaje Petovie.

»Čeprav je v zvezi z nadaljnjo usodo Agisa še veliko odprtih vprašanj, delavci vendarle upamo, da je najhujše za nami in da bo zdravo jedro podjetja preživelo in še naprej dajalo kruh številnim delavcem. Na Ptuju je dandanes vsako delovno mesto dragoceno,« pravi predsednik sindikata SKEI v Agisu Franc Trbuc.

Tomaž Kšela

Po čem smo (pre)živeli?

Življenjski stroški tri- in štiričlanske družine za avgust 1994

AVGUST 1994

Skupina dobrin iz košarice	Tričlanska delavska družina: poprečni stroški	minimalni stroški	mini. mes. stroški	Štiričlanska delavska družina: poprečni stroški	minimalni stroški	mini. mes. stroški	Indeks cen življenjskih potrebščin VIII. 94/IV. 94	Indeks cen življenjskih potrebščin VIII. 94/VII. 94	Indeks cen življenjskih potrebščin VIII. 94/XII. 94
1. Hrana	41765,04	32751,74	32751,74	52268,85	39982,36	39982,36	105,60	100,20	114,60
2. Pijača	5889,05	2199,05	2199,05	5919,74	2212,21	2212,21	108,90	101,90	122,00
3. Kajenje	4062,60	2196,00	2196,00	4062,60	2196,00	2196,00	109,80	100,00	158,50
4. Oblačila	20527,62	12671,71	558,42	25267,55	15642,92	615,90	102,30	100,40	106,20
5. Obutev	4581,50	3510,12	0,00	5385,08	3902,00	0,00	102,10	100,20	108,60
6. Stanovanje	11725,35	6420,62	5487,88	14367,48	10170,69	6620,53	103,80	101,30	110,50
7. Ogrevanje, razsvetljava	15053,52	10568,46	8960,35	18579,14	12571,66	10639,69	102,10	101,90	100,40
8. Gospodinjska oprema	10429,13	5512,44	0,00	12395,52	6378,40	0,00	102,10	100,50	104,90
9. Higiena, zdravstvena nega	9270,52	7580,67	6504,63	10753,93	8734,67	7630,70	108,80	101,70	114,70
10. Izobr., kultura, razvedrilo	19078,62	7859,38	4398,15	21828,85	8942,56	4544,53	104,50	102,50	112,40
11. Prometna sr. in storitve	24965,22	8255,42	3380,83	30924,07	11033,10	3824,03	104,30	100,80	110,50
12. Razni predmeti in storitve	2845,10	1719,23	0,00	3551,41	1918,31	0,00	104,90	100,80	112,40
13. Drugi izdatki	30551,01	8880,03	5788,10	33358,84	7192,01	5788,10	104,90	100,80	112,40
SKUPAJ (v SIT)	200764,37	110124,88	72225,15	238663,06	130876,89	84054,05			
stop. rasti koš. VIII. 94/IV. 94	4,55	4,56	5,30	4,50	4,52	5,28			
stop. rasti koš. VIII. 94/VII. 94	0,91	0,85	0,87	0,90	0,84	0,85			
stop. rasti koš. VIII. 94/XII. 93	16,06	12,54	15,93	15,07	12,07	15,16			

Struktura življenjskih stroškov — Mesec: AVGUST 1994

1. Hrana	20,8	29,7	45,3	21,9	30,5	47,6
2. Pijača	2,9	2,0	3,0	2,5	1,7	2,6
3. Kajenje	2,0	2,0	3,0	1,7	1,7	2,6
4. Oblačila	10,2	11,5	0,8	10,6	12,0	0,7
5. Obutev	2,3	3,2	0,0	2,3	3,0	0,0
6. Stanovanje	5,8	7,6	7,6	6,0	7,8	7,9
7. Ogrevanje, razsvetljava	7,5	9,6	12,4	7,8	9,6	12,7
8. Gospodinjska oprema	5,2	5,0	0,0	5,2	4,9	0,0
9. Higiena, zdravstvena nega	4,6	6,9	9,0	4,5	6,7	9,1
10. Izobr., kultura, razvedrilo	9,5	7,1	6,1	9,1	6,8	5,4
11. Prometna sr. in storitve	12,4	7,5	4,7	13,0	8,4	4,5
12. Razni predmeti in storitve	1,4	1,6	0,0	1,5	1,5	0,0
13. Drugi izdatki	15,2	6,2	8,0	14,0	5,5	6,9
SKUPAJ:	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Zavod Republike Slovenije za statistiko — *Izračun: Strokovna služba Sveta ZSSS*

KOMENTAR: V avgustu 1994 so se cene življenjskih potrebščin v primerjavi z julijem 1994 zvišale za 0,8%, v primerjavi z decembrom 1993 pa za 12,4%. V istem mesecu je bila rast cen 6 košaric, ki jih mesečno spremljamo v Delavski enotnosti, od 0,84 do 0,91%, oziroma v prvih 8 mesecih leta od 12,54 do 16,06%. Inflacija je znašala v avgustu 1994 1,1%, oziroma v prvih 8 mesecih leta 11,3%.

Podatki o rasti inflacije (drobnoprodajne cene) in o rasti cen življenjskih potrebščin se razlikujeta zato, ker merita različni porabi. Inflacija meri vse, kar je bilo prodano v drobni prodaji, indeks rasti cen življenjskih potrebščin pa meri zgolj cene tistega, kar so nakupila gospodinjstva. V porabi gospodinjstev pa je izrazitejši delež cen storitev, ki so se v letošnjem letu dražile hitreje od cen dobrin.

Med storitve štejemo na primer: osebne storitve za higieno (frizer), stanovanjske storitve, kulturne storitve (cena vstopnic), cene vstopnic za športne prireditve, PTT storitve, prometne storitve. V letu 1994 so se podražile cene nekaterih dobrin, ki so izrazitejše v porabi gospodinjstev, na primer: pralna sredstva, sredstva za osebno higieno, zdravila, časopisi, revije. V avgustu se cene kmetijskih izdelkov (nepredelana hrana) niso višale, zato pa so se višale cene industrijskih živilskih izdelkov, kot je kava. Zanimiv podatek, da so se cene ogrevanja in razsvetljave v 8 mesecih leta zvišale le za 0,4%, je posledica apriliskega prehoda na poletne cene elektrike.

Strokovna služba

KDAJ PRENEHA DELOVNO RAZMERJE

Delavec, ki je bil zaposlen pri petih delodajalcih brez prekinitve, ima 3 leta in 2 meseca delovne dobe, dvakrat je bil zaposlen za nedoločen čas; zadnje delovno razmerje je bilo sklenjeno za določen čas do dveh mesecev. Ali ima pravico do denarnega nadomestila za čas brezposelnosti, saj do sedaj te pravice še ni izkoristil?

Odgovor:

Po 18. členu zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti (Ur. list RS, št. 5/91 in 71/93) pridobi pravico do denarnega nadomestila za primer brezposelnosti zavarovanec, ki je bil v delovnem razmerju neprekinjeno najmanj 9 mesecev ali 12 mesecev s presledki v zadnjih 18 mesecih pred prenehanjem delovnega razmerja in se najkasneje v 30 dneh po prenehanju delovnega razmerja prijavi zavodu.

Kot pogoj za pridobitev denarnega nadomestila je torej določena gostota delovne dobe. Zakon tudi natančno določa primere, kdaj zavarovanec ne more uveljavljati pravice do denarnega nadomestila za čas brezposelnosti. Gre predvsem za primere, ko je zavarovancu delovno razmerje prenehalo po njegovi volji ali krivdi, in za tiste primere, ko je zavarovancu zagotovljena socialna varnost na kakšni drugi podlagi.

Prenehanje delovnega razmerja, sklenjenega za določen čas, ni prenehanje po volji ali krivdi delavca, zato mu gre, ko mu preneha delovno razmerje s potekom časa, pravica do denarnega nadomestila, pri tem pa je treba upoštevati v zakonu določeno gostoto delovne dobe.

V 19. členu citiranega zakona je določeno, da ne more uveljavljati pravice do denarnega nadomestila zavarovanec, ki mu je prenehalo delovno razmerje po točno navedenih alineah, med katerimi pa ni našteto prenehanje delovnega razmerja, sklenjenega za določen čas.

Če zavarovanec izpolnjuje pogoje gostote delovne dobe, določene v 18. členu zakona in če ne gre za prenehanje delovnega razmerja po njegovi volji ali krivdi oz. za primere, ki so taksativno našteti v 19. členu, zavarovancu pripada nadomestilo za čas brezposelnosti – seveda s predpostavko, da se je najkasneje v 30 dneh po prenehanju delovnega razmerja tudi prijavi na zavod.

Vprašanje:

Kdaj delavec preneha delati po dokončni odločitvi o prenehanju delovnega razmerja: z dnem dokončne odločitve v podjetju, ko je pritožni organ delavcu povedal, kako je odločil, ali z dnem prejema pisnega odpravka sklepa o prenehanju delovnega razmerja?

Ali je podjetje dolžno delavcu, ki mu je z dokončnostjo sklepa o prenehanju delovnega razmerja le-to tudi prenehalo, posredovati dokumentacijo (zapisnik izjave) disciplinske komisije?

Odgovor:

V 100. členu zakona o delovnih razmerjih (Ur. l. RS, št. 14/90, 5/91) je določeno, kdaj delavcu preneha delovno razmerje. V 13 taksativno naštetih razlogih prenehanja delovnega razmerja je določeno tudi, s katerim dnem delavcu preneha delovno razmerje. Ker gre pri postavljenem vprašanju očitno za prenehanje delovnega razmerja, je treba pri presoji, kdaj delavcu preneha delovno razmerje, izhajati iz 13. točke 100. čl. citiranega zakona o delovnih razmerjih. Če je delavcu izrečen disciplinski ukrep prenehanja delovnega razmerja, mu le-to preneha z dnem dokončnosti sklepa o izrečenem disciplinskem ukrepu. V takem primeru delavcu delovno razmerje preneha z dnem vročitve dokončne odločbe.

Disciplinske odločitve so izvršljive šele z dokončnostjo, saj zakon ne določa, da bi bilo možno te odločitve izvršiti ne glede na vloženi ugovor. To velja za primer izrečenega disciplinskega ukrepa prenehanja delovnega razmerja zaradi hujše kršitve delovne obveznosti.

PRAVNIK SVETUJE

Po 100. čl. ZDR pa delavcu lahko delovno razmerje preneha tudi zaradi drugih razlogov, kot npr. Zaradi neopravičenega izostanka z dela zaporedoma 5 delovnih dni in se ne vrne na delo. Ker je to samostojen razlog za prenehanje delovnega razmerja in ni potreben disciplinski postopek, v katerem bi bil izrečen disciplinski ukrep prenehanja delovnega razmerja, pa moramo opozoriti, da pri tem načinu prenehanja delovnega razmerja le-to preneha že s prvim dnem odsotnosti. Gre za tako imenovano samovoljno zapustitev dela. Zato ni potrebno čakati na dokončno odločitev za opredelitev datuma prenehanja delovnega razmerja.

Sicer pa v vseh primerih, ko zakon določa, delovno razmerje preneha z dokončnostjo, velja, da dokončna odločitev ne učinkuje z dnem sprejetega sklepa, ampak z dnem vročitve pisnega odpravka sklepa.

Glede drugega dela vprašanja pa menimo, da podjetje delavcu ni dolžno posredovati zapisnikov in izjav, ki so sestavni del disciplinskega spisa, ima pa delavec pravico vpogleda v te spise, ki se nahajajo pri udeležencu. Nikakor pa delavec ne more zahtevati izročitve dokumentacije po končanih postopkih v podjetju oziroma mu je podjetje ni dolžno izročiti. *(M. K.)*

Vprašanje:

Delavki, ki ima 70-odstotno telesno okvaro, se šteje zavarovalna doba s povečanjem. Ali povečana zavarovalna doba vpliva tudi na pravice iz delovnega razmerja (jubilejne nagrade, dodatek za delovno dobo)?

Odgovor:

Zavarovanci s telesno okvaro najmanj 70 % imajo pravico do štetja zavarovalne dobe s povečanjem (1. odst. 212. člena zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, Ur. list RS, št. 12/92 in 5/94). Tem zavarovancem se šteje vsakih 12 mesecev, prebitih v delovnem razmerju, na podlagi katerega so zavarovani, 15 mesecev zavarovalne dobe.

Splošna kolektivna pogodba za gospodarstvo (Ur. list RS, št. 39/93 in 23/94) govori o delovni dobi in ne o zavarovalni dobi, ko določa višino jubilejnih nagrad (2. točka 44. člena), oziroma ko določa dodatek za delovno dobo (7. odstavek 40. člena navedene KP). Če kolektivna pogodba dejavnosti ali podjetja ne določata zavarovalne dobe kot osnove za ugotavljanje pravice do jubilejne nagrade in do dodatka za delovno dobo, potem se upošteva zgolj dosežena delovna doba, ne pa tudi zavarovalna doba s povečanjem *(I. Ž.)*

POZOR, ODPRTI TELEFON! 313-942

Potrebujete kakšen nasvet, ki ni le delovnopravne narave, ampak se tiče tudi temeljnih lastninskih razmerij in civilnega prava nasploh?

Pomislili smo tudi na vas! Odslej boste lahko vsak četrtek od 16. do 17.30 ure na našo telefonsko številko 313-942 priklicali odvetnika Janeza Keka iz Ljubljane in mu povedali, kaj vas teži. Odgovore bomo objavljali tudi v DE.

Ne pozabite torej na številko (061) 313-942 vsak četrtek med 16. in 17.30 uro!

Vprašanje:

Potoval sem z vlakom od Jesenic do Brežic, hkrati pa sem na avtovlak naložil tudi svoj osebni avtomobil, v katerem je bila tudi osebna prtljaga. Za spalnik in naloženi avtomobil sem plačal voznino. Med prevozom je prišlo do vloma v moj osebni avtomobil. Razbili so mi zadnje steklo, poškodovali prednji blatnik in vzeli vso prtljago, ki sem jo moral na zahtevo železniškega osebja pustiti v avtomobilu.

Ko je bil pri tem dogodku opravljen ogled o škodi, sem pri železnici uveljavljal škodo. Prejel pa sem odgovor, da bo železnica povrnila samo škodo na avtomobilu, češ da za škodo zaradi odvzete prtljage ne odgovarja, ker železniška tarifa določa, da potnik pusti v svojem osebnem avtomobilu prtljago na lastno odgovornost in da železnica ne nosi rizika za odvzeto prtljago. Ali imam kakšne možnosti, da dobim povrnjeno škodo tudi zaradi odvzete prtljage?

Odgovor:

Po veljavnih določilih železniške tarife, kot vam je bilo sporočeno, ne bi imeli pravice do povračila škode za odvzeto prtljago, ampak samo za škodo, ki vam je nastala na osebnem vozilu. Vendar pa veljavne zakonske določbe zakona o obligacijskih razmerjih, konkretno 2. odstavek 671. člena, določajo, da so določila prevozne pogodbe, splošnih prevoznih pogojev, TARIF ali kakšnega drugega splošnega akta, s katerimi se odgovornost prevoznika za izgubo ali poškodbo pošiljke zmanjšuje, NIČNA.

V obravnavanem primeru gre za prisilna določila zakona, ki se ne morejo izključiti z železniško tarifo, saj gre za odgovornost prevoznika direktno iz zakona – ex lega, tako da imate vso pravico uveljavljati tudi škodo, nastalo zaradi odvzema prtljage iz vašega avtomobila, in železnica ne more uspeti s svojim izgovorom na določbe tarife.

Vprašanje:

S podjetjem sem sklenila kupoprodajno pogodbo za stanovanje, kjer je bilo za izvajalca določeno drugo gradbeno podjetje, hkrati pa določeno, da sem vse zahtevke glede kakovosti izvedbe dolžna uveljavljati proti izvajalcu. Pri primopredaji stanovanja so bile ugotovljene napake in določen rok za njihovo odpravo, vendar ko sem to uveljavljala proti prodajalcu, sem dobila odgovor, da oni za to niso pristojni in da ne morejo prevzeti odprave napak, češ da je izvajalec tisti, ki po določilih kupoprodajne pogodbe odgovarja za napake in jih je tudi dolžan odpraviti. Zanima me, ali je odgovor prodajalca utemeljen in ali lahko proti njemu uveljavljam odpravo stvarnih napak na stanovanju.

Odgovor:

Svoj zahtevek lahko uveljavljate tudi proti prodajalcu, saj izvajalec v konkretnem primeru sploh ni pogodbena stranka kupoprodajne pogodbe. Poleg tega pa tudi splošna načela obligacijskega prava pravijo, da je odgovornost za izpolnitvene pomočnike kakor tudi za substitute (v našem primeru za izvajalca), bodisi da so samostojni, bodisi da delajo pod nadzorstvom podjemnika (prodajalca), objektivna, to pomeni, da podjemnik (prevzemnik del, v našem primeru prodajalec) odgovarja zanje, kakor bi dejanje sam storil. V tem je njegova objektivna odgovornost, odgovornost za zvezo, ki jo je ustvaril med seboj in izpolnitvenimi pomočniki. Takšno pa je stanje tudi v vašem primeru, kjer je izvajalec substitut, t.j. tretja oseba, ki ga je prevzemnik del poiskal, da opravi posel namesto njega.

Omenjena določila ZOR (610. in 611. člen ZOR) pa so kogentne prisilne narave, tako da jih pogodbene stranke ne morejo z dogovorom – pogodbo spremeniti oz. izključiti, temveč postanejo avtomatično sestavni del pogodbe in jo dopolnjujejo ali pa stopajo na mesto pogodbenih določil, ki niso v skladu z njimi.

Iz tega izhaja, da lahko zahtevate odpravo stvarnih napak prvenstveno in izključno od prodajalca, ki se te svoje obveznosti ne more rešiti in jo prevaliti na izvajalca, kljub določilom kupoprodajne pogodbe, ki pa so, kot smo že ugotovili, v konkretnem primeru nične in zato neveljavne, namesto njih pa stopajo v veljavo prisilne zakonske določbe 610. in 611. člena ZOR.

KAJ DELAJO

v republiških odborih

Sindikat komunalnega in stanovanjskega gospodarstva

Tekmovalo bo 850 delavcev

Za jubilejno, 10. delovno-športno tekmovanje delavcev komunalnega in stanovanjskega gospodarstva, ki bo v soboto, 17. t. m. v Kopru, se je prijavilo 41 organizacij. V različnih panogah bo tekmovalo več kot 850 tekmovalcev. Pomerili se bodo v treh delovnih panogah (odvoz smeti, vodovod, kanalizacija) ter v malem nogometu, kegljanju, streljanju, šahu in vlečenju vrvi. Ker napovedujejo tudi veliko navijačev, bo to gotovo prijetno srečanje delavcev naše dejavnosti.

Še zadnje priprave na skupščino

Končujemo tudi priprave na drugo pomembno srečanje naših članov na mandatno skupščino sindikata dejavnosti, ki bo 22. t. m. Jutri (9. t. m.) se bosta skupaj sestali statutarna in organizacijsko-kadrovska komisija, da bosta zbrali pripombe na osnutek statuta, pripravili predlog spremenjenega statuta in kadrovske predloge za novo vodstvo. Zadnje dni so namreč intenzivno obravnavali dokumente v območnih odborih, od koder še prihajajo predlogi. Skupščina bo v Krškem v dneh, ko bo njihovo komunalno stanovanjsko podjetje KOSTAK praznovalo 40 let delovanja.

Miloš Mikolič, sekretar

v območnih organizacijah

Celje

Komu je mar usoda nekdanjih delavcev Bora?

Lansko leto, natančno 22. junija, je 187 delavcev takratnega podjetja BOR v Laškem zaradi uvedbe stečajnega postopka izgubilo delo. Marsikaj se je pred tem skušalo storiti za rešitev podjetja. Med drugim je sindikat dal pobudo izvršnemu svetu občine Laško, naj se v okviru svojih pristojnosti vključi v razreševanje problematike, saj bi bila možna rešitev tudi prisilna poravnava. Toda zaradi kadrovskih težav v vodstvu podjetja in ker delavci niso prejeli plač za april, maj in junij, je bila v samem podjetju težko sprejeta odločitev o uvedbi stečajnega postopka.

Delavci sami vedo, kako preživljajo čas več kot leto dni po tem, saj so eni pogodbeno zaključevali dela, eni so še vedno na zavodu, nekateri pa so kasneje pričeli delati za novo podjetje LUMAR. Trenutno je na novem perspektivno izvozno usmerjenem programu tega podjetja zaposlenih 80 delavcev.

Preko pravne službe ZSSS – Območne organizacije sindikatov Celje smo lansko leto v roku prijavili vse terjatve delavcev, ki so tako postali največji upnik. Toda to nič ne pomeni, ker stečajne mase skoraj ni! Delavci imajo pravico le do treh neizplačanih zajamčenih plač, katerih izplačilo je bilo obljubljeno za mesec julij 1994. Toda klobčič s problemi se je pričel še bolj zamotavati. Grozi ponovna izguba delovnih mest v novem podjetju ter neizplačilo priznanih terjatev v stečajnem postopku, vključno z obljubljenim izplačilom neizplačanih treh plač v mesecu juliju.

Ugotovitev, da naj bi bila prometna vrednost BORA 742 tisoč mark je katastrofalna za delavce, saj je to le malo več kot 10 odstotkov prvotno ocenjene vrednosti podjetja, ki je bila ponujena na prvi dražbi.

Delavci iščejo krivce, da so po dolgoletnem kakovostnem delu (priznanje za program Aleja) ostali brez vsega, sedaj zaposlenih 80 delavcev na novem lesnem programu in v novem podjetju pa ponovno brez dela. Žal je tudi sindikat ob takem razvijanju dogodkov ostal nemočen, saj je usoda delavcev odvisna le od odločitev sodišča, banke in potencialnega novega lastnika.

Mar bo res dopuščeno, da bo dolgoletno delo zaposlenih delavcev v nekdanjem uspešnem podjetje BOR v Laškem še bolj razvrednoteno?

Milica Dabanović,
sekretarka Območnega odbora sindikata lesarjev celjskega območja

Zasavje

Pestro, koristno in – prijetno

● Sindikat podjetja **Steklarne Hrastnik** je tudi v letošnjem letu za svoje člane pripravil 7-dnevni preventivno-rekreacijski oddih v počitniškem domu v Bohinju. Udeležilo se ga bo 51 članov, ki bodo razdeljeni v več skupin.

Izdelan je podroben program rekreacijskih aktivnosti, ki obsegajo izlete v gore, kolesarjenje, kopanje in družabne igre. S tem sindikat in podjetje izkazuje veliko skrb za zaposlene v tem skoraj tisoččlanskem podjetju.

● Sindikat podjetja **Cementarne Trbovlje** je preteklo soboto pripravil tradicionalni CEMENTARNIŠKI DAN za vse zaposlene in svoje upokojence. Zvrstila so se mnoga športna tekmovanja med ekipami sindikatov trboveljskih podjetij in športniki Cementarne.

Prva mesta so osvojili – kegljanje: TKI Hrastnik; balinanje: Cementarna Trbovlje, obrat Pridobivanje surovine; tenis – moški do 40 let: Dušan Škalički; moški nad 40 let: Rudi Potrpin; dvojice: Franc Zakrajšek in Andrej Božiček.

Na srečanju je zbranim spregovoril Mijo Popović – predsednik sindikata podjetja, za dobro razpoloženje pa je poskrbel znani ansambel Štajerskih 7.

● Izvršni odbor sindikata **SGD Zasavje Trbovlje** je obravnaval informacijo o lastninskem preoblikovanju podjetja ter sprejel program aktivnosti pred skupščino sindikata delavcev dejavnosti Slovenije in 2. kongresom ZSSS; Rudi Tomše, predsednik sindikata podjetja pa je Sirše predstavil nalogi, ki jih bo sindikat opravil pri organizirani nabavi ozimnice, rekreaciji in socialni skrbi za svoje člane.

● **Predsedstvo Območne organizacije Zasavje Trbovlje** je na redni seji analiziralo aktivnosti sindikatov podjetij pred bližnjimi konferencami republiških sindikatov dejavnosti Slovenije in konkretiziralo svoje naloge pred 2. kongresom ZSSS. Ocene kažejo, da so naloge, dogovorjene na junijskem usposabljanju zasavskih sindikalnih delavcev, odgovorno in pravočasno realizirane.

Ciril Urek, sekretar

v samostojnih sindikatih

Sindikat igralniških delavcev

Rulete se bodo zaustavile

Zaradi sklepa upravnega odbora o spremembi delovnih urnikov, zmanjšanja plač in še nekaterih drugih razlogov je Sindikat igralniških delavcev Slovenije sprejel sklep o opozorilni stavki v igralnici Casino Portorož – enoti Lipica in Portorož, ki naj bi jo začeli v soboto, 10. t.m. ob 22. uri, in jo zaključili v nedeljo, 11. t.m., ob 2. uri. Med dvanajstimi točkami stavkovnih zahtev je tudi zahteva, naj direktor takoj skliče zbor delavcev igralnic obeh enot in omogoči volitve v svet delavcev.

Drago Kuhar komentira drugo protireformacijo na Slovenskem

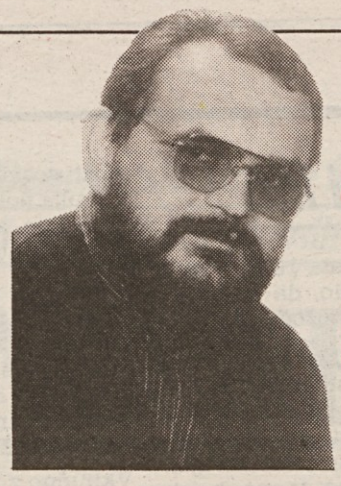

IMETI LASTNINSKI ODNOS DO LJUDSTVA JE TLAČENJE DUŠE V STRAŠILO

Deco slovenske matere klofutajo s sprenevedanjem ● Človek sam je nebeški lek od pamtiveka do brezveka ● Samovšečni egoizem in strast po oblasti pogojujeta takšno obnašanje

Razmišljanje mag. Pavleta Čelika o virusih nestrpnosti na Slovenskem

VIR ZLA JE TUDI POLITIKA, KI SPODBUJA NESTRPNOST MED DRŽAVLJANI

Delovanje policije je poznavalce navedlo, da so začeli odkrivati pomanjkanje strpnosti pri policiji sami. V Sloveniji nastajajo razmere, ki bodo spodbujale netoleranco med delavci za notranje zadeve. Nekdanji miličniki so na lastni koži občutili, koga je prejšnji sistem prizadel. Kako se izogniti pastem nestrpnosti pri nas?

PANORAMA

Mili Kus, kanadska Slovenka, je direktorica za trženje in razvoj pri Nacionalni finančni družbi

SLOVENSKI IZZIV ZA KANADSKO EKONOMISTKO

Slovenci so ponosni in navezani na svojo državo, hkrati pa tudi predvsem regionalci. Svoj denar želijo imeti v svoji regiji in nadzirati, kako se obrača.

Pred petdesetimi leti je bila ustanovljena Delavska enotnost za Gorenjsko

STOPNJEVANJE NASILJA JE NETILO UPOR

Najsilovitejši odpor je organizator izzval na Gorenjskem 1941. leta. Ukinil je vse, kar je bilo slovenskega. Na prehodu leta 1942 v leto 1943 so bile odvzete še zadnje osebne svoboščine. Že v letu 1944 se je gibanje Delavska enotnost razmahnilo, maja 1944 pa so ugotovili, da je v tem gibanju na Gorenjskem organiziranih že več kot polovica delavcev.

Kaj je povedal minister

Začetek novega šolskega leta je (med drugim) pospremil tudi intervju šolskega ministra dr. Slavka Gabra v Delu. Drugače pa velikih razprav o šolstvu in šolskem sistemu ni več. So vsi še naprej utrujeni od bitk proti usmerjenemu izobraževanju ali pa morda postaja šolski sistem zgolj domena ožjega kroga izbrancev, ki se imajo za šolske strokovnjake? Pa vendar bi se morali kar naprej spraševati, kako šola, zlasti osnovna, vpliva na splošno oblikovanje mladih ljudi. Ob množici političnih javnomnenjskih anket nimamo raziskav, ki bi pokazale, kaj si učenci, starši in učitelji mislijo o posameznih vidikih izobraževanja, o učnih programih, o obremenitvah šolarjev, o sistemu ocenjevanja in različnih zaključnih in sprejemnih izpitih ter sploh o vrednotenju znanja. Hkrati so šolarji pravzaprav edini del populacije, ki je glede svojih pravic in zaščite najbolj omejen in prepuščen predvsem volji drugih. Položaj odraslih in njihove osnovne socialne pravice ščitijo sindikati in številne druge organizacije. Šolarji pa so glede tega prepuščeni predvsem dobri volji učiteljev, genialnosti ali pa defektnosti posameznih učnih programov. Ali prenatrpani in prezahtevni programi zares zagotavljajo več znanja in boljšo kondicijo mladih pri vstopu v samostojno življenje? Je normalno, da delavnik povprečno dobrega učenca traja dlje kot delavnik povprečja pri odraslih? Številni ravnatelji gimnazij so na letošnjih informativnih dnevih naravnost strašili učence, ki so se odločali za vpis v gimnazije, češ da bodo morali zaradi zahtevnosti učenih programov in drugih šolskih obveznosti, delati znatno več kot odrasli. Je to nujno in spodbudno? O teh vprašanjih bi se morali začeti pogovarjati.

Dr. Gaber v intervjuju med drugim govori o pripravah na obvezno 9-letno osnovno šolanje in o postopnosti pri uvajanju novosti v šolskem sistemu. Vendar pa ni povsem jasno, ali to preizkušanje poteka na vseh ravneh in pri vseh udeležencih učnega procesa. (Učitelji marsikdaj odgovornost za nelogičnosti in zlasti prevelike obremenitve pri pouku pripisujejo togosti in neživljenjskosti posameznih učnih programov in zahtev šolskih oblasti.)

Minister za šolstvo tudi v tem intervjuju ni odgovoril na poglavitno vprašanje, ki zaposluje velik del slovenske javnosti – ali slovenske šole, zlasti osnovne in srednje, preveč obremenjujejo učence. Na povsem konkretno vprašanje o »prenatrpanih uradnih predmetnikih« in o prenekaterih predmetnikih – žal tudi slovenskem jeziku s književnostjo – ki so pravi bavbav, pravi le, da je »že« imenoval posebni svet, v katerem bodo poleg strokovnjakov z univerze tudi profesorji praktiki, ki se bo lotil prenove pouka slovenščine od vrtca do univerze. Ali to pomeni, da je pouk slovenščine nesodoben ali slab? Tudi drugi predmeti naj bi »sodobneje dihali«, posamezne predmete naj bi »razbremenili znotraj njih samih«. Ali bodo to delali isti ljudje, ki so programe »prenatrpali«?

Dr. Slavko Gaber pravi, da so »primerjalne analize pokazale, da naš učenec ni časovno preobremenjen s šolo, saj smo po številu ur, ki jih preživi v šoli, precej na evropskem repu, pač pa je treba poskrbeti, da se bo učenec na sproščen način čimveč naučil že med poukom...«

Naši učenci morda res niso preobremenjeni s številom ur v šoli, vendar to še ne potrjuje ministrove teze, da naš učenec ni časovno »preobremenjen s šolo«, saj praksa kaže, da se za mnoge učence pravo šolsko delo začenja šele zunaj šole s (pre)številnimi šolskimi nalogami in drugimi šolskimi obveznostmi, tudi v času vikenda, ko večina ljudi sicer počiva. Zakaj je tako in ali ne more biti drugače? To so stvari, ki usodno vplivajo ne samo na položaj in počutje šolarjev, ampak celotnih družin. In ukvarjanje s tem se zdi resnejše (in bolj urgentno) opravilo kot pa uvajanje možnosti, da bi se otrok v času obveznega šolanja »šolal« kar doma in šele ob koncu šolskega leta preverjal svoje znanje za določen razred, s čimer se posebej hvali šolski minister kot z novostjo, ki naj bi nas približala nekaterim evropskim državam – denimo Danski...

Slovenija-Italija: smešno ali žalostno?

Najnovejši zaplet z Italijo zaradi dodeljevanja italijanskih državljanstev državljanom Slovenije je med drugim pokazal že kar pregovorno počasnost in neusklajenost slovenskih državnih organov v reagiranju na posamezne mednarodne izzive.

Najprej smo pred kakšnim mesecem dni zvedeli za vrste pred italijanskim konzulatom v Kopru, kamor je bilo treba do 18. avgusta letos oddati prošnje za pridobitev italijanskega državljanstva. Potem se je zunanje ministrstvo Slovenije oglasilo z nekakšnim medlim sporočilom, da je odločanje o državljanstvu predvsem stvar presoje vsakega posameznika. Hkrati so se z različnimi protislovnimi reakcijami pojavile stranke, tako vladajoče kot opozicijske. Njihovo ravnanje je Italijane nazorno poučilo, da glede tako pomembnih vprašanj, kot je manipuliranje z državljanstvom, v Sloveniji (očitno) še zdaleč nimajo usklajenih pogledov niti znotraj vladajoče koalicije niti v opoziciji. Tisti, ki se imajo za odgovorne (in ki bi tudi morali biti odgovorni) so kontradiktorno trdili, da je dvojno državljanstvo nekaj preživetega in nesprejemljivega za sodobno Evropo, oziroma da je nekaj povsem normalnega in čedalje bolj nujnega. Takšna sporočila so prihajala tudi iz uradnih vladnih krogov. Tako je Republika, sklicujoč se na funkcionarko notranjega ministrstva (19. avgusta letos) pisala, »da italijanska odločitev, da dopušča dvojno državljanstvo, pravzaprav ni nekaj posebnega v evropski ureditvi in da tudi slovenski zakon o državljanstvu omogoča dvojno državljanstvo«. Prav tako 19. avgusta je Zveza za Primorsko protestirala proti politiki Italije, »ki na nesprejemljiv način omogoča državljanstvo slovenskim državljanom, rojenim in bivajočim v času okupacije v nekdanji Italiji« in poudarila, »da je v duhu mednarodnega prava nevzdržno, da se sosednja država (Italija) sklicuje na tako imenovano pretrgano državljanstvo«. Zveza za Primorsko je »odgovorno poudarila« tisto, kar bi sicer morale storiti uradne oblasti v Ljubljani, da med pridobljenimi pravicami do italijanske pokojnine (ki jo od nedavnega dobiva kar precejšnje število Primorcev – op. p.) in pridobitvijo državljanstva ni nikakršne prave povezave in pozivala vse Slovence, zlasti Primorce, »naj takšni (italijanski) politiki ne nasedajo in naj ne prodajajo svoje narodne zavesti«. Zveza za Primorsko je premiera dr. Drnovška pozvala, »naj takoj sprejme potrebne ukrepe in doseže pri italijanski vladi spremembo sedanjega načina dodeljevanja italijanskega državljanstva«.

Dr. Drnovšek je ukrepal kakšnih deset dni pozneje. Na sestanku njegove politične koordinacije (ki jo sestavljajo ministri za zunanje zadeve, notranje zadeve in obrambo) so izoblikovali stališča, ki jih je nekaj dni pozneje (v četrtek, 1. septembra 94) sprejela tudi slovenska vlada. Italijo opozarjajo, da z državljanskimi igrami krši mirovno pogodbo in osimske sporazume. Sklenili so tudi, da bodo Italiji v zvezi s tem poslali diplomatsko noto. To pa je nekaj čisto drugega kot prvotno »nevtralistično« sporočilo zunanjega ministrstva.

V času, ko znotraj slovenske vlade očitno niso vedeli, kaj storiti, so Italijani sporočili, da je problem »dvojnih državljanstev« omejen na 1300 prošenj, vloženih na konzulatu v Kopru, in 40 prošenj, vloženih na veleposlaništvu v Ljubljani. »Velika večina teh prošenj ne bo ugodno rešena, ker razlaga italijanskega zakona, kot jo je izdelal italijanski državni svet, omogoča ponovno pridobitev dvojnega državljanstva samo osebam italijanske narodnosti. ‚Etnični' Slovenci zato italijanskega državljanstva nikakor ne bodo dobili« (Republika, 31. avgusta 94). Italo Castenetto iz italijanskega konzulata v Kopru pa je mariborskemu Večeru že 16. avgusta izjavil, da »italijansko državljanstvo lahko pridobijo vsi nekdanji državljani Italije, če govorijo italijansko in so ohranili avtohtonost, o tem, ali so izpolnjena vsa merila za pridobitev državljanstva, pa bo odločala komisija v Italiji«. Castenetto je tudi dejal, da slovenski državljani, »ki že prejemajo italijanske pokojnine, teh ne bodo izgubili, tudi če ne bodo dobili italijanskega državljanstva«.

Na zaostritev slovenskega stališča in na diplomatsko noto se je odzval podsekretar v italijanskem zunanjem ministrstvu Caputo, ki je v soboto (3. septembra 94) izjavil, da se mu zdi slovenska »nota naravnost smešna«, in dodal, da slovenska stran na italijanski zakon o državljanstvu, ki je bil sprejet julija 1992, ni imela nikakršnih pripomb. »Ko sta Italija in Slovenija julija 1992 izmenjali noti, v katerih sta razčlenjevali še odprta vprašanja, se slovenska stran sploh ni obregnila na italijanski zakon.« Italijanski zakon velja za 4 milijone Italijanov po vsem svetu, je izjavil Caputo, »zato je nevzdržno trditi, da zadeva samo italijansko manjšino v Sloveniji in na Hrvaškem«.

Caputo je tudi opozoril, da »slovenski zakon o državljanstvu predvideva za slovensko manjšino nekaj podobnega kot italijanski zakon. Zakaj bi bil enim tak pristop dovoljen, drugim pa ne?«

V nedeljo (4. septembra) je slovenski zunanji minister Lojze Peterle na slovenskem srečanju Draga 94, ki je bilo na Opčinah pri Trstu, izjavil, da ni nič slabega, če Italija podeljuje svoje državljanstvo kot dvojno državljanstvo Italijanom iz Slovenije in da bi takšno pravico do dvojnega italijansko-slovenskega državljanstva morali imeti tudi Slovenci v Italiji...

DOGODKI ODMEVI

»Posiljevalec« ni kriv

Delo je v četrtek, 30. avgusta 1994, v poudarjenem naslovu sporočilo, da so »Baneta Blagojevića oprostili obtožbe«.

Kot je zapisalo Delo, je vrhniško sodišče z oprostilno sodbo končalo sojenje »Vrhničanoma, sicer pa državljanoma BiH, 24-letnemu Banetu Blagojeviću in dve leti mlajšemu Šemsadinu Šabiću«. Delo navaja, da »podrobnosti sojenja niso znane, kajti šlo je za kaznivo dejanje, ki zadeva spolno nasilje, takšna sojenja pa so tajna. Javna je bila le razglasitev sodbe, obrazložitev pa je ponovno potekala za zaprtimi vrati, tako da razlogi za takšno odločitev niso znani.«

Zato pa je za »osvežitev« spomina Delo v podrobnostih (še enkrat) opisalo, kako naj bi po policijskih zapisnikih potekalo Blagojevičevo »posilstvo« ene izmed treh deklet iz okolice Borovnice, ki jih je Blagojević kot štoparke naložil v svoj avto in odpeljal domov na »kozarček pijače«.

Težko bi še kje našli večji absurd. Zakonodajalec je predpisal tajno sojenje, ni pa tudi preprečil, da o kaznivih dejanjih, ki zadevajo spolno nasilje, ne bi poročali mediji – in to celo dvakrat (ob samem dogodku in potem ob sodbi). Blagojević je bil dvakrat predstavljen javnosti kot »posiljevalec«, hkrati pa ta javnost zaradi »višjih« in z zakonom določenih razlogov ni bila obveščena o tem, kaj vse je vplivalo na oprostilno sodbo za Baneta Blagojevića in Šemsadina Šabića. Je bilo sodišče morda pristransko ali zavedeno? To sta v takšnih razmerah najamnj dve izmed možnih vprašanj, ki se bodo zastavila mnogim. Za koga je to potrebno in koristno? Takšno »tajno« sojenje res nikogar ne ščiti, zbuja pa nešteto (nepotrebnih?) dvomov.

Pariz blizu, Ljubljana daleč

Mariborski Večer je konec avgusta poročal, da je Bernard Poncet, veleposlanik Republike Francije v Sloveniji, predstavnikom Lenarta izročil pomoč francoske vlade za socialno ogrožene prebivalce. Lenartu je pripadlo 300 družinskih paketov s hrano.

Zdi se, da je bilo tako Francozu kot domačinom kar malo neprijetno, saj je ambasador poudarjal, da gre zgolj za »znak prijateljstva« in ne za pomoč, Lenarčani pa so pripovedovali, da so ljudje s tega območja »marljivi, da si težko služijo svoj kruh in da dobro delajo, da pa jim je hudo, ker so kljub temu odvisni od socialne pomoči. Radi bi priznanje države, da najboljšo živino redijo na območju Lenarta in Slovenskih goric, da tam rastejo najžlahtnejša jabolka, ki so nekoč že imela tak ugled in so jih izvažali vse do Pariza.«

Vsekakor pa je nenavadno, da sta francoska država in francoski veleposlanik prej našla pot do revežev kot naša lastna država in prej kot večina naših politikov. Drnovškova Liberalna demokracija je šele za jesen napovedala »veliko« razpravo o posledicah socialnega razslojevanja, in še to bolj z vidika političnih odnosov, ki na tej osnovi nastajajo, kot pa z vidika položaja in problemov ljudi.

Sicer pa so vse vladajoče in opozicijske stranke dovolj nazorno pokazale, kako malo mar so jim socialni položaj in socialne tegobe prebivalstva tudi z nezainteresiranostjo do vsega, kar se je letos nedopustnega in oderuškega dogajalo pri prodaji učbenikov in šolskih potrebščin.

Vključno z vlado niso povzdignili glasu zoper različna založniško-knjigarniška izsiljevanja in izigravanja kupcev, pa bi lahko marsikaj storili, da bi bilo veliko gmotno breme nakupov učbenikov lažje in vsaj bolj enakomerno razporejeno na več mesecev.

Ob razdeljevanju francoske pomoči je komentatorka Večera zapisala, da so obubožane družine dobile razlog za veselje nad tem, »da misli nanje vsaj kdo v Parizu, če se že pristojni v Ljubljani nimajo časa ukvarjati s tako profanimi stvarmi, kot so socialne stiske, ki jih proizvajajo transformacije in kapitalistične frustracije slovenske družbe.«

»Prave« in »problematične« stranke

Uvodničar Slovenca je v svoji konstrukciji postavil predsednika države Kučana v pozicijo nekdanjega avstrijskega predsednika Waldheima, ki ga je zaradi njegove nacistične preteklosti bojkotiral velik del državnikov. Slovenčev uvodničar navdušeno (in brez upoštevanja dejanskega stanja) navaja, da predsednik Kučan (in Slovenija) pravzaprav upravičeno doživljata na zunanjepolitičnem področju udarec za udarcem, ker je slovenski »šef države za zahodnoevropske države in njihove voditelje praktično nesprejemljiv«. Seveda vsaka nepristranska analiza Kučanove zunanjepolitične dejavnosti in njegovih stikov z mnogimi predsedniki zahodnoevropskih držav takšne Slovenčeve trditve ne bi mogla potrditi. Res pa je nekaj drugega, da zlasti krogi, ki jim je blizu Slovenec, kar naprej poskušajo dokazati, da se predsednik Kučan ne bi smel ukvarjati z zunanjepolitičnimi aktivnostmi in akcijami (četudi so te lahko še kako koristne za Slovenijo), kar ne škodi toliko Kučanu kot predvsem državi in njeni afirmaciji v svetu. Sicer pa komentator Slovenca tudi stranke deli na stranke »izvirne demokracije«, ki naj bi bile edine pozvane, »da bi kolesje slovenske demokracije končno le premaknile v pravo smer«, in na stranke »rdeče parlamentarne koalicije«, ki hočejo državo »zgolj navidezne demokracije«. Hkrati za Slovenca sploh ni pomembno, da so bili politiki, ki »žal spet zasedajo najodgovornejša mesta« v Sloveniji, izvoljeni povsem legalno in legitimno na svobodnih pluralističnih parlamentarnih volitvah.

Dr. Dimitrij Rupel je v Republiki napad Slovenčevega komentatorja na Kučana ironično proglasil za »vrhunec revolucionarne 'teorije'... stran od dejstev stremečega pisca«.

Pripravil: J. K.

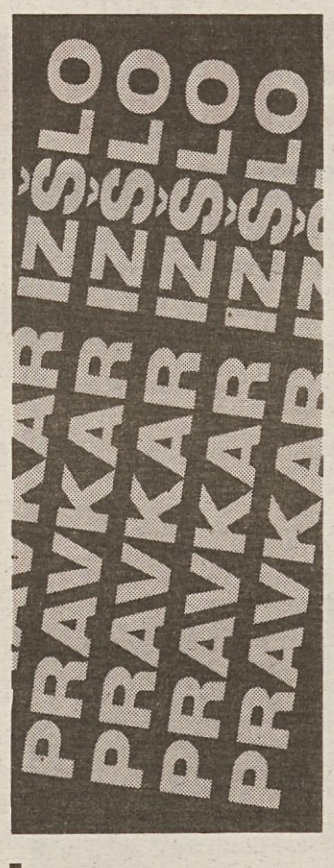

To je prva slovenska knjiga o diplomaciji. Njen avtor je znan družbenopolitični delavec, publicist in doajen slovenske diplomacije.

Knjiga v prvem delu govori o razvoju, teoriji in praksi diplomacije, drugi del pa je zgodovinski pregled dela in deleža Slovencev v diplomatski dejavnosti do danes.

Cena knjige 2.000 SIT, s prometnim davkom 2.100 SIT.

Osrednja junaka sta mlad partizan in na smrt obsojena vohunka, ki jo mora predati štabu divizije.
Odlika tega dela je poglabljanje v samo tkivo sveta in pisateljeva odpoved slehernemu opredeljevanju, ki bi bilo nad njim.

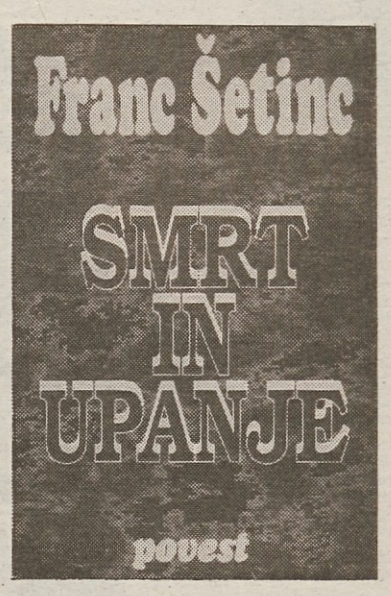

V dogajanje je močno vpeta Suha krajina s svojo tipično problematiko in znano tragiko.

Cena 2.400 SIT, s prometnim davkom 2.520 SIT.

Obe knjigi lahko naročite pri ČZP ENOTNOST, Ljubljana, Dalmatinova 4, telefoni 321-255, 1310-033, 313-942, faks 311-956.

Anton Peršak, predsednik Demokratske stranke Slovenije in državnozborski poslanec govori o vzrokih poraza Demokratske stranke na volitvah, razkolu v njej, o Liberalni demokraciji in odnosih med državo in cerkvijo

SLOVENCI NE MARAJO USPEŠNIH, TISTI PA, KI JIH CENIJO, NE SMEJO DAJATI VTISA USPEŠNOSTI

Naša stranka je sredinska ● Slovenska politika se lahko in se mora uvrščati po drugih kriterijih, ne pa po tem, kdo je iz prejšnjega režima in kdo ni ● Če bi bivši lastniki ekonomsko dobro mislili, ne bi izganjali podjetij iz denacionaliziranih stavb ● Izide referenduma o občinah je treba spoštovati ● Če bi bil verouk v javnih šolah, bi se ponovila praksa iz prejšnjega sistema

Tone Peršak, slovenski pisatelj, profesor na AGRFT in poslanec je proti političnemu boju na nož. Je pa za tolerantno soočanje in politično spopadanje. »Najbrž moja življenjska pot pogojuje takšno ravnanje in razmišljanje. Nimam rad kofliktov in tudi s prejšnjim režimom se nisem spopadal ekskluzivno kot nekateri posamezniki. Sem za strpno razreševanje vseh problemov in zato tudi sodim v Demokratsko stranko, ki temelji na programu družbenega ravnotežja.«

DE: Ste predsednik Demokratske stranke Slovenije. Kako bi danes uvrstili vašo stranko na političnem trgu?

PERŠAK: Pri tem se bom na začetku skliceval kot na javnomnenjske raziskave, in sicer bom začel s tisto, ki je najbolj kvalificirana in tudi strokovno neoporečna. Gre za raziskavo Slovensko javno mnenje. Mesec dni po nastanku Demokratske stranke Slovenije nas je raziskava »uvrstila« točno v sredino političnega prostora. Če te seštevke v razpredelnici, v kateri so stranke uvrščene od levice na desnico, ne vem kako to uvrščajo, seštejemo, pride ta stranka točno na črto sredine. Jasno je, da take stranke, ki bi se jo lahko dalo na eno točko, na svetu ni. Smo stranka, ki po svojih nastopih, po svojem članstvu in po idejah, ki jih zagovarjamo, pokrivamo prostor, pogojno rečeno, nekje nekoliko levo od sredine do tudi nekoliko desno od sredine. Zakaj? Gre za to, da smo svojo, bom rekel v narekovajih, ideologijo ali pa nazor te stranke imenovali kot program ravnovesja. Ravnovesja med socialnim principom, recimo med socialno državo in tržnim gospodarstvom na eni strani, ravnovesja med ekonomizmom kot teorijo, ki stavi vse izključno na gospodarstvo in pravi, malo tudi v skladu s klasično marksistično terminologijo, da je nadstavba nekaj potem. Stvari je treba uravnotežiti, saj je v gospodarstvu nedvomno neka osnova za blagostanje v družbi, vendar pa tudi gospodarstvo ne more biti prosperitetno, če se paralelno ne razvija, in v modernem času seveda vedno bolj, šolstvo, znanost, kultura in vse druge komponente, ki pač neko družbeno življenje sestavljajo. Mi vemo, da v moderni družbi dobivajo vedno večji poudarek dejavnosti, ki jih je težko, čeprav so profitabilne, uvrstiti v sfero čistega gospodarstva, to so prostočasne dejavnosti, razne storitve itd. Program te stranke je nekak program ravnotežja. Ko smo nastajali, ko nismo hoteli skupaj z ostalimi kolegi iz bivše Demokratske stranke v novo Liberalno demokracijo Slovenije, smo videli oviri: ena je bila ta, da smo pač o Liberalni demokraciji imeli neke predstave o tem, kaj to je, in da se nekateri bivši demokrati tega niso zavedali.

DE: Če zelo na kratko rečeva: kaj je tisto, kar vas moti pri LDS?

PERŠAK: Pri Liberalni demokraciji nas moti najprej to, da ni jasno profilirana stranka. V tej stranki sta vsaj dva generalna tokova. Eden je izrazito liberalističen, ne pa liberalen, kajti liberalizem vendarle predpostavlja človekove pravice, daje človeka kot neko duhovno vrednoto s pravicami in svoboščinami v prvi plan, medtem ko je tu poudarjena podjetniška komponenta, relativno jupiejevsko brezobzirna in to nam ni pogodu. Drugi tok, ki ga tudi opažamo in nam ni blizu, je pravzaprav nekaj kar bi lahko poimenovali anarholiberalizem, malo levičarski. Se pravi tisti tok, ki še vedno nekako nastopa proti vsem ustanovam, hoče rušiti državo, ki hoče neke vrednote, neki sistem nažirat itd. Zato nismo šli zraven. Tako kot zdaj kaže, se zdi, da bo neoliberalizem ali pa ta komponenta verjetno zmagala v LDS. Drugo vprašanje pa je naša predstava slovenskega političnega prostora. Demokratska stranka je igrala v preteklih letih, kljub številnim napakam pomembno vlogo nekakšnega vmesnega dejavnika, med dvema nenehnima pogajajočima se, pa ne do konca rojenima blokoma. Na eni strani je bil blok takoimenovanih demokratičnih sil, kot temu rečejo, se pravi stranke, ki so nastale po letu 1988 in so nekako hotele biti skupaj kot blok – ne glede na to, kakšno ime ima kakšna in koliko skupaj spadajo –, na drugi strani naj bi bile takoimenovane »stare sile«, stranke, ki so se razvile iz nekdanjih DPO. Med tema dvema blokoma naj bi pravzaprav ne glede na ideologijo posamezne stranke nastal konflikt, ki bi opredeljeval slovensko politiko. Mislim, da je to zelo nevarno, da to vodi v razmere, ki jih poznamo iz zgodovine. Ta konflikt pa je Slovenijo že veliko stal v preteklosti. Demokratska stranka, kakršna je bila, je to preprečevala tako, da je bila nekako vmes. Ko je večinski del demokratov šel v LDS, smo drugi hoteli ohraniti pozicijo, ki jo je prej imela Demokratska stranka. Slovenska politika se lahko in mora razvrščati po drugih kriterijih, ne pa po tem, kdo je iz prejšnjega režima in kdo ni.

DE: Vi ste pri tem izgubili primadone stranke: Rupla, Omerzo, Kacina, Bavčarja, ki so pooseblјali Demokratsko stranko, posebno vprašanja pa je Bučar.

PERŠAK: Problem slovenske politike je v tem, da se meri po prvakih, ne pa po tem, kaj ti ljudje zastopajo in govorijo, in ne po programih strank. Saj je povsod pomemben vpliv takoimenovanih karizmatičnih osebnosti, vendar je to odločilno le do neke mere, ne pa v celoti. Kohl, če ne bi bil krščanski demokrat ali socialdemokrat, je lahko še tako karizmatična osebnost, pa ne bi uspel. Spomnimo se Genscherja, ki vso svojo karizmo, z vso svojo simpatičnostjo ni mogel priti čez 6 do 7 odstotkov. Je pač bil v taki stranki. Pri nas je vloga takoimenovanih karizmatičnih osebnosti še prevelika, ker karizmatične osebnosti na koncu pripeljejo po logiki stvari do diktature. Ali niso bile karizmatične osebnosti v preteklosti Sukarno, Stalin, Hitler, Tito. Dejansko je, če zdaj izvzamem Bučarja in sebe, ker pač nikoli nisva bila karizmatični osebnosti, cel vrh stranke KLDS šel tja, naklonjenost volivcev pa se je le prepolovila. Zaenkrat.

DE: Zakaj je pravzaprav prišlo do takega poraza Demokratske stranke na zadnjih volitvah?

PERŠAK: Iz mnogih razlogov, bistveni pa so trije. Prvi razlog je v tem, da je bila volilna kampanja napačno zastavljena, in sicer tako, da se je v celoti izpela v začetku, potem pa je šla samo še navzdol. Ne bom rekel po svoji nasilnosti ali pa po navzočnosti v prostoru, ampak v svoji inventivnosti, po svoji kvaliteti. Na koncu je bil objavljen še oglas, dva dni pred volitvami, ki ga je naredila majhna skupina, ki je najbrž zadal še zadnji udarec tej stranki. To je oglas SKD + LDS, pa križ čez... Slovenci pač ne marajo nestrpnosti, predvsem pa je ne marajo pri stranki, ki se pozicionira v sredino in bi po svoji naravi morala biti strpna in biti pripravljena na konstruktivne kompromise. Ne pa iti na nož. To pričakujejo od radikalnih strank. Na levici ali desnici. V kampanji je bilo ogromno napak. Zdaj ne bi govoril o izboru, kdo je hodil na razne javne, zlasti TV predstavitve. Vsa čast, ne glede na izhod. Cenim Bavčarja, Rupla, Kacina, zlasti glede na to, kar so naredili, ampak ko je šel Bavčar na televizijsko predstavitev, so vsi v njem videli notranjega ministra in s tem enačili stranko. To je bila taktična napaka. Drugi razlog pa je bil ta, da je stranka mislila, da bo zmagala s petimi kandidati in da vse drugo ni važno. Izkazalo se je, da teh 5 kandidatov ob vsej svoji priljubljenosti pač prinese 5 odstotkov in nič več. O programu, kaj stranka ponuja, se je govorilo malo. In tretji razlog: stranka ni znala »prodati« tistega, kar je naredila. Sicer je zelo poudarjala svoje zasluge pri osamosvojitvi, ni pa nekaterih drugih stvari, ki so začele prihajati v prvi plan, znala prinesti na dan, denimo na področju gospodarstva, kulture. Medtem ko je Liberalna demokracija po mojem mnenju zmagala, in to je ocena tudi mojih kolegov, ker je Drnovšek znal zelo fino prodati liberalno demokracijo. Ljudje so med vlado in zgodbo o uspešnosti, ki se je takrat o njej govorilo, in Liberalno demokracijo naredil enačaj. In so volili v veliki meri vlado s tem, da so dali glas za Liberalno demokracijo in Drnovška.

»Demokratska stranka je igrala v preteklih letih vlogo nekakšnega vmesnega dejavnika, med dvema nenehno pogajajočima se, pa ne do konca rojenima blokoma. Na eni strani je blok takoimenovanih demokratičnih sil, kot temu rečejo, ki je nastal po letu 1988, in na drugi strani blok strank, ki so se razvile iz nekdanjih DPO.«

DE: Prav zanimivo. To, kar se danes dogaja v gospodarstvu, ne glede na hude težave, ki bodo še, je gospodarski zasuk. Liberalna demokracija lahko spet pride na dan na lokalnih volitvah in pred državnozborskimi z zgodbo o uspehu.

PERŠAK: Liberalna demokracija bo še nekaj časa zelo pomemben faktor v slovenski politiki, čeprav ni rečeno, da bo najmočnejša tudi po naslednjih volitvah in da bo tako močna, kot je bila zdaj. Zakaj? Treba je najprej vzeti v zakup neko značilno slovensko lastnost, ki je sicer negativna: Slovenci ne marajo uspešnih, bi rekel, ekip ali ljudi, oni imajo sicer določene ljudi radi, to je zelo v narekovajih, ampak tisti, ki ga cenijo, ne sme dajati vtisa uspešnosti.

DE: Je tako ravnalo ljudstvo, ko je volilo pet uspešnih iz Demokratske stranke, za katero se je zgodba spreobrnila?

PERŠAK: Gotovo je v gospodarstvu prišlo do preobrata, in kot pravi včasih Mencinger, kljub vsemu, kljub gospodarski politiki se je to gospodarstvo nekako izkopalo in kaže te pozitivne trende.

DE: Kar pa ni zasluga strank.

PERŠAK: Mogoče niso zadosti uspešno ovirale gospodarstva. Je vprašanje, koliko je ta zagon lahko trajen. Mislim, da je ne glede na to, da v Sloveniji za socialni problem dosti ljudi živi dobro, relativno visok odstotek, ampak v primerjavi z drugimi državami je Slovenija pravzaprav blizu plafonov svoje sposobnosti potrošnje. V praksi ne more iti veliko više. Ne vem pa, če je slovensko gospodarstvo tako sposobno za ven, da bi lahko to uspešnost nadaljevalo in jo še stopnjevalo.

DE: V primerjavi z drugimi državami postsocializma je Slovenija ena izmed najboljših po kadrovskem potencialu v gospodarstvu.

PERŠAK: Ni popolnoma jasno, kaj bo prinesla transformacija lastništva. Vsi mislijo, in tudi jaz upam, da bo prinesla zagon, ampak bojim se, da se to v prvem hipu ne bo zgodilo. Problem slovenskega lastninjenja je v tem, da gospodarstvo od tega lastninjenja nima nič. Temeljni problem slovenskega gospodarstva je dokapitalizacija. Problem pa je tudi znanje, kar se kaže pri denacionalizaciji. Ni vprašanje denacionalizacije kot take, vendar mnogo teh ljudi, ki dobijo objekte nazaj, ne zna z njimi gospodariti. Tisti stari, tam kjer so živi še stari lastniki, imajo le v spominu, kako je treba. Zakaj se zdaj zbirajo podpisi za revizijo zakona o denacionalizaciji, kaj je tukaj problem!? Če bi tisti, ki postane lastnik zgradbe, v kateri je zdaj neko podjetje, normalno ekonomsko dolgoročno mislil, ne bi nikoli izganjal tistega podjetja ven, ampak bi se zmenil za normalno najemnino in ugotovil, da je to zanj neprimerno udobneje, kot da to podjetje izžene in se gre nekaj novega.

DE: Čudna zgodba o uspehu...

PERŠAK: LDS je zelo uspešna. Toda Slovenci smo vendarle v dokajšnji meri moralisti. S temi problemi se LDS zadnje čase srečuje, kar ima dosti tudi negativnih točk.

DE: Zanimivo je, da v bistvu najbolj vitalne stvari vodijo ministri Združene liste. Gospodarstvo, socialo, znanost, kulturo in na precej elganten način preprečujejo hujše težave.

PERŠAK: To je res. Rekel bi tudi, da si je Združena lista znala pametno izbrati ministrstva.

DE: Ta so ji dali!?

PERŠAK: Ko smo se mi v prejšnji stranki pogovarjali o tem, katera ministrstva bi vzeli, sem zmerom govoril: vzemite ministrstvo, ki bi dalo ljudem kruh, ki vsaj neki skupini ljudi zagotavlja eksistenco, ne pa samo represivna

Nadaljevanje na naslednji strani

Nadaljevanje s prejšnje strani

ministrstva. Saj so konflikti okrog ministrstva za delo, družino, ampak jasno je, da je tukaj 100.000, 200.000 ljudi povezano s tem ministrstvom in ga hočeš nočeš čutijo za svojega. To kar si rekel o gospodarstvu, je res. Sam sem se malo seznanil s tem, nekajkrat sem bil zraven, ko so bili vzpostavljeni kontakti med g. Tajnikarjem in podjetji, in videl sem, da se tukaj normalno spletajo vezi. To je logično in moram reči, da so si oni spretno izbrali ministrstva. Eden od boljših je ministrstvo za znanost in tehnologijo, ki je tudi velik donator po neki značilnosti svojega delovanja do tistega, ki ti daje denar, tistega imaš zmerom rad.

»Ni vprašanje denacionalizacije kot take, vendar mnogo teh ljudi, ki dobijo objekte nazaj, ne zna z njimi gospodariti. Tisti stari, tam, kjer so še živi stari lastniki, imajo le v spominu, kako je treba.«

DE: Razumniki so bili v začetku slovenske pomladi ekipa, na katero je slovenski narod računal. Izredno tesno je bilo sodelovanje predvsem z Demokratsko stranko. Zdaj pa so se znašli v poziciji, iz katere ne morejo ali nočejo.

PERŠAK: To je do neke mere razumljivo, pa na neki način žalostno. V čem je problem? Jaz lahko govorim predvsem o pisateljih, klasičnih intelektualcih, vendar moram reči, da se postavlja vprašanje, kaj je bilo s slovensko kulturo v preteklosti. Strinjam se, da so v pat poziciji, vendar bi rekel, glasnejši del te ekipe nastopa presenetljivo populistično, in če pomisliš, kdo so to, kakšni intelektualni kalibri... Ta del se je tudi zelo desno profiliral, povezal z Ljudsko stranko, s Socialdemokratsko stranko, ki trenutno ni na tistem položaju, kamor bi jo ime uvrščalo. Društvo slovenskih pisateljev ne more opraviti rednega letnega občnega zbora, ker preprosto ljudje ne pridejo. Vedeti pa je treba, da so ravno pisatelji od Avstro-ogrske naprej igrali vlogo dejanske opozicije z nacionalnim predznakom, ker je bil nacionalni vidik zelo pomemben. Zdaj so to vlogo izgubili, pojavile so se stranke, normalna politična razmerja in oni so naenkrat izgubili svoj pomen. Tisti družbeni ugled, tisto čaščenje, ki je bilo, je naenkrat ugasnilo. Zdaj se v bistvu postavlja vprašanje, ali je slovensko pisateljstvo v Sloveniji bilo cenjeno zaradi tega, ker je bilo pisateljstvo, ki je pač opravljalo še neko dodatno funkcijo, ali pa samo zaradi te dodatne funkcije.

DE: In tvoja ocena?

PERŠAK: Moja ocena je taka, da se bodo te stvari sčasoma uredile. Pisatelji morajo vsi dojeti in intimno zase sprejeti dejstvo, da je kultura le nekaj drugega kot politika. To pa ne pomeni, da se pisatelji ne morejo ukvarjati z javnimi vprašanji, ampak jezik, ki ga oni govorijo, mora biti drugačen. Problem teh skupin, ki so aktivne, je v tem, da kot pisatelji še veno hočejo govoriti politično in biti politični dejavnik in morajo zato potencirati svoj jezik, iti »nekako čez«.

DE: Trdim, da je v socializmu, kakršen koli je že bil, za pisatelje in kulturnike bil raj v primerjavi s sedanjimi razmerami.

PERŠAK: Ta teza velja za zadnja leta, ne pa za tiste čase, ko je bil ideološki pritisk močnejši. Prejšnji sistem je v principu dajal velik pomen kulturi, kajti s kulturo se je na neki način utemeljeval, legitimiral in skušal navzven demonstrirati svojo notranjo svobodo. Pri nas je bila, zlasti v Sloveniji, kultura zelo visoko razvita, v smislu kvalitete kot kvantitete. Redko kje na svetu izhaja, glede na število prebivalcev, toliko knjig, dajejo toliko gledaliških predstav itn., čeprav pri tem ni bil odločilen samo ta družbenoidejni vidik, ampak tudi nacionalni. Res pa je tudi to, da ni bilo mogoče, kar pa je za tržne ali demokratične sisteme značilno, dobiti takšne razporeditve umetnikov, ki velja za tržne sisteme. Tam je kvaliteta nekatere ljudi dvignila blazno visoko. Tega pri nas ni bilo, bila pa je socialna – če odmislim tiste kulturnike, ki so bili malo tudi v politiki – uravnilovka. Vsi so živeli približno enako.

DE: Vrniva se k sporom zaradi premoženja v vaši stranki.

PERŠAK: Mi zaenkrat niamamo nič. Da bom čisto pravičen, nam sta ostala dva računalnika in printer, ki so bili v prostorih poslanske skupine, od državnega zbora pa smo dobili en računalnik in en printer. In to je v bistvu vse, kar imamo zaenkrat. Zaenkrat pravim zato, ker je kongres Demokratske stranke na Bledu 12. marca sprejel sklep o oblikovanju frakcije, in če bo ta frakcija po združitvi strank v LDS oblikovala lastno stranko, mora med to stranko in Liberalno demokracijo priti do ureditve medsebojnih razmerij. Isti dan se je ustanovila Liberalna demokracija in naša stranka, začeli so se pogovori kako ta razmerja urediti. In do danes nismo uredili teh koncesij.

DE: In kaj je sporno?

PERŠAK: Hočejo, to je vse bolj očitno, da se mi ne bi imenovali Demokratska stranka Slovenije. Zdi se mi smešno, da nekdo, ki se je odpovedal stranki in tudi imenu stranke, ne pusti tega tistim, ki so ostali. Mi smo nastopili skladno z zakonom in ime spremenili toliko, da je z vidika zakona neoporečno. In tudi pritožba naših bivših kolegov, ki so želeli spodbiti našo registracijo, ni bila uveljavljena. Ker je pač sprememba imena tolikšna, da zadošča zakonu. Pravzaprav smo zahtevali zelo malo, čeprav je polovica poslancev ostalo v naši stranki; od tistih šestih, ki so bili izvoljeni, smo zahtevali le četrtino sredstev, ki jih je prejšnja stranka dobila iz proračuna, in to zato, ker smo se zmenili, tako kot v njihovem statutu piše, da vse obveznosti, ki jh je stranka še imela, pridejo na novo stranko. Če bi zdaj mi dobili to četrtino, bi dobili okrog 300.000 do 350.000 tolarjev na mesec. Zdaj ne dobimo nič. Ker tega sporazuma nismo uspeli podpisati.

DE: Si dejal, da ne preneseš diktature v stranki? Ali je kdo uveljavil demokratični centralizem – v bistvu komandni način poslovanja stranke?

PERŠAK: Problem je bil ta, da kljub statutarno določeni notranji demokraciji te ni bilo. Ni prišlo do tega, da bi se odločitve, dileme in predlogi potrjevali med članstvom. Pa saj člani strank vsaj zaenkrat, tudi pri nas je bilo tako, cenijo svoje vodstvo in predlogi, ki jih ima vodstvo, največkrat gredo skozi. Ampak ljudje hočejo in imajo pravico, da jih vprašamo, kaj mislijo o tem, kar vodstvo predlaga. Nekaj ljudi je zmeraj znova sprejemalo odločitve ali samostojno izjavljalo v imenu stranke, sklepalo neke dogovore. Zgodilo se je tudi to, da je nekdo, ki ni bil predsednik stranke, kar nastopal v imenu stranke in dajal izjave, ne da bi kogarkoli kaj vprašal. Bučar ni član stranke, je član poslanske skupine in sodeluje s stranko.

DE: O projektu lokalne samouprave še zmeraj ni vse jasno. Ti si zdaj predsednik ožje parlamentarne komisije za lokalno samoupravo?

PERŠAK: Mislim, da bi bilo dobro in pametno, če bi nekako spoštovali to, kar imamo v ustavi. Zdaj se ne spuščam, ali je to, kar piše v ustavi, dobro ali ne, ali je v celoti dobro, ampak opozarjam na dejstvo, da je bila ustava sprejeta z dvotretjinsko večino. In po mojem mnenju je ves problem slovenske reforme lokalne samouprave pravzaprav v tem, ali bomo sprejete odločitve spoštovali in izvajali ali ne.

DE: Oprosti, vendar je tudi stroka imela pomisleke.

PERŠAK: Tudi v stroki obstaja nekaj linij in dodatni problem je v tem, da se nekaj vidnih poznavalcev ali najvidnejših poznavalcev tega problema ne more zmeniti, kaj je najbolje. Zdaj je okrog vlade ena ekipa, ko se je delala ustava, je bila do neke mere druga ekipa. Tisti koncept, ki je napisan v ustavi, so ravno tako ljudje, ki se ukvarjajo z upravnimi znanostmi. Sicer pa pozabljamo, da je uvajanje lokalne samouprave proces, to ni neko statično stanje. Okrog občin, pokrajin se stalno nekaj dogaja tudi v Nemčiji in iluzija je, kot nekateri mislijo, da bomo mi zdaj naredili z zakonom občine in da bo potem vsega konec.

DE: Če prav razumem, podpiraš referendumske odločitve.

PERŠAK: Moram reči, da iz političnih razlogov podpiram referendumske odločitve. Zato, ker smo v ustavo napisali, da na območju, kjer se ustanavlja občina, mora biti referendum. Res je: če natančno preberemo, lahko zakonodajalec oceni, v kakšnem primeru izid referenduma ni pameten, ni smiseln, in tako odločitev recimo spremenimo.

»Glasnejši del intelektualcev nastopa presenetljivo populistično, in če pomisliš, kdo so to, kakšni intelektualni kalibri... Ta del se je zelo desno profiliral, povezal z Ljudsko stranko, s Socialdemokratsko stranko, ki trenutno ni na tistem položaju, kamor bi jo ime uvrščalo.«

Ampak ljudi pa moraš vprašati, če so na tem območju za občino. Poleg tega se je s tem referendumom letos dobesedno shisteriziralo ljudi. Zdaj pa z izidom referenduma niso zadovoljni tisti, ki so hoteli majhne občine, ker jih večina ni ustanovila, in tisti, ki niso hoteli majhnih, ker nekaj pa je tistih majhnih občin. Pa smo se spomnili, da je ta referendum samo posvetovalen in bojda ni važno, kako so se odločili, ljudi pa smo spravili do brezumja. Jaz nimam tega obraza, da bi šel zdaj k tem ljudem, ki so izglasovali občine, in jim rekel, veste, saj ta vaš referendum ni pomemben. Pač pa sem za to, da se referendum tam, kjer je bil izid pozitiven, v maksimalni možni meri spoštuje. Čez dve leti pa se lahko ljudi ponovno vpraša.

DE: Dobro, pa naj ostanejo majhne občine in se potem združujejo glede na interes.

PERŠAK: Če recimo vzameva Prekmurje, tam je največ teh majhnih občin: čez dve leti bodo pogruntali, da to ni smiselno, pa se bodo s sosedi združevali. Naj imajo občine, ki so si jih izglasovali, tako menim.

DE: Kaj pa sedanje velike občine, kjer so se ljudje odločili proti drobitvi?

PERŠAK: Našli smo kompromisno rešitev: ker je bil referendum izveden in je bil negativen, bi tam, kjer izid ni bil izrazito negativen, vendarle na podlagi kriterijev, ki so, čeprav niso bili napisani v zakonu, rekli, kje je lahko občina in kje ne.

DE: Slovenija je dežela afer. Zanima me odnos vaše stranke do afere RTV in afere SDK.

PERŠAK: Jaz sem oporekal tako pri zakonu o RTV kot pri zakonu o Agenciji za plačilni promet, določbi, ki pravi, da v 30 dneh novi svet ponovno glasuje o direktorju. Oporekal pa zato, ker v zakonu o agenciji obstaja člen 64, ki pravi, da direktorja agencije imenuje in razrešuje svet. In to po istem postopku. Kaj to pomeni? Če se direktorju ali direktorici lahko karkoli očita, ima ta svet vso kompetenco, da ga odstavi, razreši. S tem, da je ta določba tako vgrajena v zakone, je bilo jasno, da bodo direktorja RTV razrešili.

DE: Dobro ampak, to je zakonsko sprejeto.

PERŠAK: Seveda je. Jaz mislim, da je tu še neki problem, in zato je ustavni spor smiseln. Direktor ustanove, take kot je SDK in RTV, je izvoljen za določen mandat, za štiri leta in ta mandat je tudi pravica. To so voljene oz. imenovane funkcije, ki so omejene z mandatom. To ni zaposlitev za nedoločen čas, ki lahko traja dva meseca ali 40 let. In ta mandat je za tega človeka tudi pravica. In zato se tega človeka po mojem mnenju lahko odstavi mimo poteka mandata samo takrat, kadar naredi kaj, kar ni v skladu z njegovimi pooblastili.

DE: Toda to pomeni ugotoviti dejansko stanje v firmi, ki jo vodi.

PERŠAK: Saj svet je zadolžen za to, da spremlja poslovanje.

DE: In tega pri RTV v bistvu ni bilo.

PERŠAK: Novi svet RTV je tisti trenutek, ko je prišel, imel kompetenco postaviti vprašanje, recimo – banalen primer, ali je Petan res bil odgovoren za prenos izpred skupščine tisto noč, ko je opozicija nasprotovala Janševi razrešitvi. Če je ocena taka, da je tisti prenos pomenil pristransko politizacijo medija, ima ta svet takoj možnost odstaviti direktorja.

DE: V zadnjem času se vrstijo spori tudi s katoliško cerkvijo.

PERŠAK: Pri vsej tej demokraciji in demokratizaciji sta me dve stvari najbolj razočarali. Ena je ta, da je demokracija prinesla obuditev tega zgodovinskega spora, o katerem sem že prej govoril, česar nisem pričakoval in kot Štajerc nisem bil s tem obremenjen. Šokiran sem nad tem, da je to tako živo, drugo pa je ravnanje dela cerkve. Napisal sem nekaj člankov v starih časih tudi o teh vprašanjih in nisem pričakoval, da se bo del cerkve vedel tako, kot se zdaj. Najprej bi rad povedal, da je problem odnosa med cerkvijo in državo zelo kompleksen, ker sta to dva univerzalna sistema. Zadnjič sem bral prispevek nekega teologa v pismih bralcev, ki je govoril o duhovnem kraljestvu, ki je anacionalno ali nadnacionalno, ki je naddržavno itn. Država pomeni ravno tako neko skupnost na neki drugi ravni in po moje je v zgodovini zmeraj bilo slabo, kadar je prihajalo do prepletanja, do vmešavanja ene ali druge od teh skupnosti v drugo. Ločitev cerkve od države, ki jo zdaj nekateri kot de mode določbo v ustavi razglašajo, ne pomeni nič drugega kot to, da ti dve skupnosti druga drugi priznata, da se dogajata na različnih ravneh in da ni dobro, če med tema dvema ravnema prihaja do mešanja. Druga stvar pa je, če bi prišlo do verouka v javnih šolah, kar bi po logiki pripeljalo do istega, kar se je dogajalo v časih prejšnjega režima, seveda z druge strani, da so se predmeti interpretirali ideološko. Prihajalo bi do katoliške usmeritve skušali bi vzgajati v določeni smeri vse, ne glede na to, da je v ustavi zapisana pravica staršev odločati o vzgoji otrok in o tem, ali bodo ti otroci vzgajani religiozno, nereligiozno, v kakšni religiji bodo vzgajani. Ampak zato mislim, da v javnih šolah ni smiselno, da je verouk. Sem pa za to, da je država, kolikor je mogoče, velikodušna pri omogočanju zasebnih šol, to pomeni tudi cverkvenih šol, in da je, kolikor je mogoče, velikodušna tudi s koncesijami tistim šolam, ki pač lahko ponudijo izobrazbo, ki po kriterijih, ki v državi veljajo, lahko da javno priznano izobrazbo.

DE: Drugo vprašanje, ki je s tem povezano, je vprašanje premoženja. Zdaj se meša cerkveno premoženje, ki ni bilo nacionalizirano, ampak ga je zajela agrarna reforma leta 1946, da ne govorimo še o prejšnjih časih, ko je cerkveno premoženje doživelo marsikatero spremembo.

PERŠAK: Vemo, da je bila prva razlastitev cerkve tako rekoč ob koncu 18. stoletja, potem je cerkev spet nekaj dobivala, pa spet del premoženja izgubila... To so že zgodovinske zgodbe, ki jih poznajo samo veliki strokovnjaki, ker je sploh vprašanje, kaj je bilo z lastništvom, koliko so to bili fevdi, ki so bili dani v upravljanje, in koliko je bilo to pravo lastništvo. Vemo, da je cerkev (in vemo tudi zakaj) določeno premoženje dobila tik pred drugo svetovno vojno; dobila, ko ji ga je »dal« politik Korošec. Sem za srednjo pot. Ni narobe, če župnišča dobijo neke posesti nazaj, še zlasti, če bi to pripomoglo k temu, da bi se bili sposobni sami vzdrževati in da zato ne bi bilo potrebe po drugih dohodkih ali dohodkih od prebivalstva. Mislim pa, da bo cerkev pripravljena na kompromis in da se sedaj srečujemo s kazanjem mišic. Povedal bom primer: Na Nazorjevi ulici je klet, v kateri je knjižnica AGRFT. Tega ne more dobiti cerkev v last, saj je ta knjižnica odprta za vse. Pa je problem, ali jim bodo to vzeli ali ne. V bistvu gre za ustanovo, ki je po svoji naravi kulturna, ki je občega pomena, v katero ne hodijo samo študentje akademije. Zgodi se lahko, da bi bil možen dogovor za minimalno najemnino, toda garancije, da bo čez dve leti spet problem, ni nobene. Če pa te možnosti ni, bi človek pričakoval neko drugo razumevanje.

DE: Ravno na teh področjih je za stranko sredinskodemokratičnega kova izredno dosti prostora. Pa se vendarle vključujete v blok desnih strank za priprave na lokalne volitve.

PERŠAK: Najprej, ta blok sam sebe imenuje blok sredinskih in desnih strank, desnosredinskih celo, čeprav mislim, da so vmes stranke, ki so izrazito desne. Drugo, mi smo k tem pogovoru bili povabljeni. Za to, da bi podpisali sporazum, smo postavili določene pogoje, in če bi te pogoje izpolnili – pogajanja še potekajo – bomo morda ta sporazum podpisali, če ne, pa ne. Ti pogoji so naslednji: smo za sporazum o lokalnih volitvah in sodelovanju na lokalnih volitvah, in to samo za volitve županov in volitve občinskih svetov, tam kjer bodo volitve večinske. Kaj to pomeni? To pomeni zelo majhno številko občin, kajti tako majhnih občin, kjer bodo volitve v občinske svete večinske, bo malo, mogoče od dvestotih 10 ali 20. Za volitve županov pa bo hočeš nočeš med strankami moralo priti do dogovarjanja, ker bi se za župane pojavljalo po 20 kandiatov. Kot pravim, prvi pogoj je to, da je to sporazum o sodelovanju na lokalnih volitvah. Toda zdaj se kaže, da tisti, ki so zasnovali zamisel o koaliciji, v bistvu mislijo naprej, ne na lokalne volitve, in hočejo, da ima ta koalicija tudi precej profiliran program. Ta program pa za nas v mnogih točkah ni sprejemljiv. Predlagali smo, da bi v program dali samo tisto, kar res zadeva lokalne volitve, z neko preambulo o splošnih demokratičnih vrednotah. Če bo program tak, kot je zastavljen zdaj, nas ne bo zraven. Tretja stvar je ta, da vsi tako ali tako niso za to, da smo zraven. Pa velja premisliti, ali biti v družbi, v kateri pravzaprav večina ne želi, da si zravne. Četrta stvar je, da mi že imamo sporazum o sodelovanju na lokalnih volitvah s slovensko obrtno podjetniško stranko, zdaj pa se dogovarjamo tudi s stranko krščanskih socialistov. Ne moremo tistega, s komer smo se že dogovorili, pustiti na cedilu. Ker smo bili formalno povabljeni k temu dogovarjanju, se tega tudi udeležujemo. Pridružili pa se bomo pod relativno številnimi in zelo jasnimi pogoji.

DE: Mimogrede še tole: Zdaj si profesionalno poslanec, na volitve si šel še kot profesor na AGRFT in imaš tam še obveznosti.

PERŠAK: Na prve volitve. Jaz imam, kot je v skladu z zakonom in odobreno od državnega zbora, dopolnilno, kot se temu reče, dejavnost. Se pravi, da imam dve predavanji na akademiji, in to zaradi tega, da ne izgubim stikov s tem. Pa tudi akademija potrebuje očitno ta profil, ki ga jaz s svojimi predavanji lahko zapolnim.

»Nekajkrat sem bil zraven, ko se je g. Tajnikar pogovarjal s predstavniki podjetij, in videl, da se tukaj normalno spletajo vezi. To je logično in moram reči, da so oni spretno izbrali ministrstva.«

Marjan Horvat

arena

Jeza

Ko je prišla pobuda za spremembo zakona o denacionalizaciji, po kateri naj bi premoženje razlaščenim lastnikom samo izjemoma vračali v naravi, država pa naj bi obveznosti denacionalizacije prevzela na svoj račun, je bilo seveda pričakovati ostre reakcije razlaščencev. Vlada pa se bo s svojim nasprotovanjem oglasila najbrž šele, če bo pobuda uspela, saj je znano, da je proti kakršnimkoli denacionalizacijskim obremenitvam državne blagajne.

Čeprav je denacionalizacija predvsem politična poteza, ki sodi v okvir odpravljanja in popravljanja v preteklosti povzročenih krivic, bi bilo pričakovati, da bodo te reči dve leti po sprejetju zakona že izgubile svojo izrazito politično obarvanost in da bo v ospredje stopila ekonomika. Kot vse kaže, pa iz tega še dolgo ne bo nič, saj iz vrst razlaščencev prihajajo le izrazito politično obarvane reakcije, od katerih – razen hude krvi – ne more biti nobene koristi. Tako predsednik združenja razlaščencev Franc Izgoršek govori o komunističnem oz. neokomunističnem revanšizmu. Iz istega tabora je slišati o direktorski komunistični kliki, ki da hoče zase držati razlaščeno premoženje in podobne reči.

Čeprav je naša nova politična praksa stara komaj nekaj let, sedaj že vsi vrabci vedo, da take politične floskule pridejo na vrsto vedno takrat, ko zmanjka pravih argumentov. Namesto da gospod Izgoršek govori o revanšizmu, naj bi raje zagotovil, da bo denacionalizirano premoženje v rokah nekdanjih lastnikov v boljših rokah – v smislu gospodarjenja namreč –, kot je bilo doslej. To sicer še ni pravi argument, je pa vsaj obljuba, ki bi ji radi verjeli, in s tem paroli, da je denacionalizacija eden pomembnih korakov privatizacije.

Res je, denacionalizacija je privatizacija podržavljenega premoženja, to premoženje znova postaja zasebna lastnina in z njo lastnik pač počne tisto, kar želi. Tista parola, da s popravljanjem starih krivic naj ne bi povzročali novih, je kajpak politična in bi nanjo tudi bilo dobro pozabiti. Bolj pomembno od tega je, ali denacionalizacija prinaša – kratkoročno in dolgoročno – gospodarsko škodo ali korist. Zgolj s takega zornega kota se je o denacionalizaciji mogoče pametno pogovarjati in zato so nas umno naredile vse druge države, ki se tudi ukvarjajo z denacionalizacijo, ko so v ospredje postavile problem gospodarjenja z denacionaliziranim premoženjem. Nekdanjim lastnikom je bilo premoženje odvzeto na silo in z grdimi metodami in posledicami. Jeza, tudi današnja, zaradi tega je upravičena. Toda jeza se bo slejkoprej ohladila in bo ostalo le vprašanje gospodarjenja. Ob spoznanju, da je bilo sedanje politiziranje negospodarno.

Žrtev

Ko se je razvedelo, da je vodstvo Metalke Trgovine odredilo, naj bodo vsi delavci seznanjeni, zakaj pravzprav gre pri pobudi za spremembo zakona o denacionalizaciji, so direktorju tega podjetja Francu Okornu streljali v domače okno. Res z zračno puško, res je tudi, da je morebiti po naključju kakšen mulc preizkušal svoje strelske veščine na Okornovih šipah prav v tem času. Res pa je tudi, da je v tej državi bilo že dovolj primerov nasilja iz političnih pobud, in zato pomisel o povezavi streljanja z obnašanjem ob denacionalizaciji ni iz trte zvita.

Da so bili za pobudo za spremembo denacionalizacijskega zakona v več kot sto podjetjih, tudi ni čudno, saj pobuda ni proti popravi starih krivic, le gospodarno pravičnejša hoče biti, kot pravijo njeni avtorji. Ta zadeva pa je na splošni ravni, na kakršni se pogovarja denimo parlament ali jo obravnavajo v političnih strankah, kajpak drugačna od razmer v posameznih podjetjih.

Zato je seveda zelo prav, da so ljudje, posebno v tistih podjetjih, ki so denacionalizacijski zavezanci, zares dobro seznanjeni s posledicami sedanjega in morebiti spremenjenega denacionalizacijskega zakona. Pri tem pravzaprav ni treba prav nič navijati za eno ali drugo zakonsko varianto. Če bo delavcem pošteno povedano, kaj prinaša eno in kaj drugo, se bodo znali že sami odločiti, brez kakršnekoli prisile.

Direktorju Okornu je bilo bržkone to popolnoma jasno. Zato je bedasta jeza, ki jo denacionalizirani upravičenci sedaj stresajo nanj in ga žmerjajo s komunistom, čeprav to nikdar ni bil. Tako kot so ob sprejemanju zakona o denacionalizaciji denacionalizacijski upravičenci z vso pravico lobirali med političnimi strankami oz. poslanci, da bi bil sprejet tak zakon, ki jim čimbolj ustreza, tako bodo in že lobirajo sedaj, ko gre za pobudo za spremembo tega zakona. Vendar pa hkrati ne morejo odrekati enake pravice nasprotnikom, čeprav v Metalkinem primeru o lobiranju na enaki ravni sploh še ne more biti govora. Pobuda še ne pomeni, da bodo spremembe zakona sprejete, saj bodo o tem glavno besedo imeli v parlamentu. Pa tudi sicer je popolnoma jasno, da bodo tako pobudo podprli predvsem tisti, ki so zainteresirani. Zbrati pet tisoč podpisov pa tudi ni mačji kašelj. Potrebno je prepričevanje in še posebej dobro informiranje. Tudi brez ostrega soočanja mnenj taka reč ne more; prav lahko pa bi šla brez zmerjanja in razbitih šip.

Boža Gloda

Pravična demagogija?

Piše: Martin Ivanič

Zmeraj sem bil prepričan, da je pri nekaterih državnih zadevah hitrost odločanja še posebej pomembna, ker gre pri njih za velike gospodarske oziroma finančne učinke. Temu je sicer mogoče ugovarjati, češ da so to očitno pomembne zadeve, ki po naravi stvari terjajo temeljit premislek in skrajno demokratičen postopek. Načeloma je to seveda res. A zamislimo si, da bi šlo tako rekoč za reševanje življenja; med zagotavljanjem demokratičnosti bi življenje lahko že ugasnilo.

Moj argument za trditev, da je mogoče tudi o pomembnih zadevah odločiti hitro, je nedavni primer, ko je slovenska oblast po hitrem postopku (in ne ravno v zavidljivi tajnosti, kar govori o morali in odgovornosti funkcionarjev in novinarjev) sprejela ukrepe za zaščito državnih dolgov, če povem poenostavljeno. Zrela oblast bi že morala vedeti, kdaj ima dovolj časa, da v miru in pretehtano sprejme določeno odločitev, kdaj pa mora ukrepati »na vrat – na nos« in po potrebi svojo odločitev naknadno popravljati. Tako ali tako se je že pokazalo, da mora popravljati celo tiste svoje odločitve, ki jih sprejema v božjem miru.

Tukaj se ne nameravam zadrževati pri vprašanju, zakaj je oblast v zadevi zaščite dolgov tako dolgo spala spanje pravičnega, da je potem morala tako vratolomno sprejemati omenjene odločitve. V mislih imam dve pobudi, ki ta čas krožita v javnosti in iščeta podporo za zakonodajni postopek. Gre za (Podobnikovo) pobudo za dodatno razdelitev certifikatov in za (Šketovo) pobudo za spremembo zakona o denacionalizaciji.

Ko je Slovenija enkrat že krenila nazaj v kapitalistično »učinkovitost in pravičnost«, je bilo popolnoma nerazumljivo, da je zaradi politikantskega taktiziranja in prestižnih računov z denacionalizacijo in privatizacijo družbene lastnine izgubila toliko časa, se pravi velikanske gospodarske učinke. Toda ko je to bilo enkrat že mimo in ko smo že drago plačali celo vrsto dvomljivih svetovalcev in kopico domnevnih izvedencev, da smo prišli do sedaj veljavnih zakonskih rešitev, sta pobudi za spremembo obeh zakonov vsekakor osupljivo pozni. Človek se preprosto mora vprašati, kje sta bila Podobnik in Šketa s svojimi predlogi za spremembo obeh zakonov prej.

Pustimo ta hip vprašanje gospodarske smiselnosti in pravičnosti obeh pobud ob strani. Poglejmo stvar najprej samo s proceduralnega in s tem s stroškovnega vidika! Ali pobudnikoma sprememb (in njunim somišljenikom) ni bilo takoj jasno, kaj predlagana in nato uzakonjena določila o denacionalizaciji in privatizaciji pomenijo? Je moč to razumeti tako, da imamo med oblastniki in gospodarstveniki ljudi, ki ne razumejo in ne poznajo zadev, o katerih odločajo oziroma na podlagi zadevnih predpisov delajo? Če je tako, tedaj so ti ljudje nesposobni za opravljanje takšnih nalog. Dokler jih kljub temu opravljajo, so nedvomno narodno škodljivi.

Če pa so jim bile pomanjkljivosti zakonov jasne takoj, pa jih niso nemudoma načeli, temveč so čakali na zase najugodnejši trenutek, preračunan pač na največji politični učinek, tedaj je mogoče brez ovinkarjenja trditi, da so špekulanti. Seveda je temu najlažje odgovoriti, da so predlagatelji bolj pravičnih (?) sprememb deležni kar velike podpore in da so torej njihovi predlogi za veliko ljudi koristni. Toda povejmo si odkrito: Večina ljudi sprememb ne pozna in ne razume dovolj dobro, vsekakor pa rada sliši, posebej, če je z njimi prizadeta oziroma ogrožena, da bi bile dodatne spremembe zanjo boljše. Vsekakor pa se nujno postavi vprašanje, zakaj naj bi državljani bolj verjeli npr. Podobniku kot Drnovšku.

Govorice o tem, da gre pri pobudi za drugačen postopek denacionalizcije predvsem za interes (stare) menedžerske strukture po ohranitvi položajev in moči, razširjajo, razumljivo, tisti, ki se čutijo s pobudo ogrožene. Toda če bi bila pobuda uzakonjena, kaj to pomeni za postopke, ki so že (deloma) opravljeni po sedanji zakonodaji? Ali ne gre ravno za potrditev teze, da vsaka nova sprememba prinese tudi nove razlike in krivice? Ali država sploh lahko deluje na podlagi nenehnih improvizacij? Najbrž je povsem odveč poudarjati, da sam nisem sploh nikakršen denacionalizacijski upravičenec, pa tudi nobeden od njih me ni prepričal za pisanje teh vrstic.

Pri pobudi za dodatno razdelitev certifikatov se mi zdi, da manjka bistveni podatek: koliko družbenega premoženja je v Sloveniji v resnici za razdelitev. Po moji pameti pa to pomeni tudi naslednje: koliko družbenega premoženja misli (želi) obdržati država in kaj bo navsezadnje z velikim družbenim premoženjem, ki ga imamo (domnevno?) v drugih delih bivše skupne države, pa tudi v tujini (v prejšnjem pomenu te besede). Če je Podobnikova pobuda preračunana zgolj na simpatije državljanov, ki bi (enako kot jaz sam) radi imeli vsaj na papirju nekaj od prejšnjega skupnega imetja, je to poceni devalvacijska intriga, ki bi nam prinesla več manjvrednega papirja.

Zaskrbljujoče je torej tako počasno in necelovito dajanje pobud, ki nam prej ko slej prinašajo samo dodatne stroške in zamude, hkrati pa med ljudmi zbuja lažne upe in jih na koncu demobilizira.

Protireformacija drugič

Piše: Drago Kuhar

Žalostno je, če so »izvoljenci Svetega Očeta« tam daleč spomina vrednega nekdaj šli kot nasršeni praznoglavci s tujo knjigo nad domačo, narodovo knjigo. Skorajda tragično pa je, da »neizživeti pridigarji« dandanašnji klofutajo s sprenevedanjem, predvsem pa z lažjo in pokorščino deco slovenske matere, ki jih je že pred več stoletji učila ljudske govorice; in hvala bogu, da je tako storila, saj »okamenjenim darežljivcem« edine zveličavne vere takšno spočetje besedne družine ni bilo nič mar.

Ko je bil prvi nekdaj, so gorele ***grmade slovenskih knjig*** *kradlo se je vse: od kruha pa do pogač izpod kmečkih žuljavih rok; in to vse za blagor katoliške Cerkve, laži in oblasti. Ta minuli, a še zmerom živi čas ima svoje priimek in ime:* ***protiprotestantska protireformacija.***

Drugi čas je dandanašnji dan, ko ***slovensko dete*** *spet trepeta, kot je nekoč kmečka mati: kaj bodo spet porekli nedolžni gospod v črnem in kdaj bo spet šiba božja pela po detinskih hrbtenicah? Pa ne samo po njih, ampak najpogosteje po glavah, da se naj ja modrija izpraši in bodo potem maziljenci hodili po detetih kot po konjskih figah. Ta dandanašnji čas, ki se šele komaj rojeva, ima tudi svoje priime in ime:* ***svetosedežna protinacionalna protireformacija.***

Sopari se katoliško ogledalce, saj si sami zlivajo krop na krščanski oltar. Slovenci prvotne vere pa jim želimo samo pomagati, da se ne poparijo do neozdravljivih opeklin, ker bodo potem kot golotni poparjenci tekali naokrog in brez človečnosti jim pač ne bo več dano živeti; niti od »Svetega očeta«, še manj, seveda *če sploh, pa od Boga, ker on ima pač rad svetost kot božjost, ki pa sta lahko zgolj očiščenje s spoznanjem in razsvetljevanjem, ne pa z blagoslavljanjem z razno raznimi koprivami in cvetkami.* ***Človek sam*** *in z vero v svetost materine* ***besede*** *in s prepričanjem v božjost tozemskega življenja je* ***nebeški lek*** *od pamtiveka pa do brezveka.*

Katoliki si ***demokracijo*** *v najširšem pomenu besede zmerom predstavljajo po svoje, saj jim samovšečni egoizem in strast po oblasti ne dovoljujeta drugačnega obnašanja;* ***morale*** *pa raje ne omenjajmo, ker nas bo stresala taka mrzlica, da se bomo prestrašili: češ, saj je vesoljni potop!*

Za njih je »prava demokracija« vladanje večine nad manjšino oziroma drugače mislečimi, predvsem pa nad svobodnimi in avtonomno mislečimi posamezniki.

Enakih misli so tudi, ko imajo na jeziku ***človekove pravice****, saj formalno se deklarirajo za vsebinsko udejanjanje le teh, a jim je vse prav le, če so seveda oni* ***privilegiranci*** *in jim ni nič mar, kako se počuti manjšina oziroma človek kot posameznik sam iz sebe.*

Na frači napeti očitki o takšnih in drugačnih ***krivicah*** *so smeti pred lastnim pragom, saj jih niso zmožni sortirati in s smetišnico odnesti na gnojišče pozabe, ampak delajo iz njih* ***jalovo žito****, ki mlačve sploh ne potrebuje, ampak se s cepcem parkrat udari po njem in zrnc ostane le za ogled.*

Imeti ***lastninski odnos*** *do ljudstva je tlačenje duše v strašilo, saj naj bi bil celo narod njihova svojina; slednje pa ni nič drugega kot navadno čarovništvo, ki po tekočem traku delane »neumneže« spravlja v temnice, živeti v slepoti pa pomeni: ne videti predvse niti za stopaj, ne zagledati sebe niti za ped, ne pogledati vase niti za komolec.*

Slovenec, ne dopusti, da bo tvoje življenje podrejeno svetemu sedežu, ampak si ga kreiraj sam!

Ameriška zagata

Piše: Jože Smole

Od držav članic nekdanjega sovjetskega »socialističnega tabora« se je do zdaj obdržala samo totalitarna Kuba. (Kitajska, Vietnam in Severna Koreja, kjer se režimi tudi niso bistveno spremenili, niso bile v sovjetskem bloku.)

V politiki rušenja Castrovega režima Washington nima srečne roke. Vse dosedanje oblike pritiska, vključno z gospodarsko blokado, niso pripeljale do zastavljenega strateškega cilja.

Uradni Washington je pred leti oblikoval politiko neomejenega sprejemanja kubanskih ubežnikov. Ohranil pa je zelo togo emigracijsko ravnanje do Mehike in drugih držav Srednje Amerike.

Množično priseljevanje Kubancev je seveda povzročilo hude notranje probleme v ZDA, zlasti na Floridi. Ob zadnjem valu beguncev pa je predsednik Clinton šel v drugo skrajnost in zahteval, naj nove ubežnike pošljejo nazaj na Kubo in jih namestijo v ameriškem vojaškem oporišču Guantanamo. Tako bo tam nastalo veliko taborišče, ki ga je Fidel Castro v propagandistične namene takoj označil za »koncentracijsko«.

Ameriški vladi za zdaj še ni jasno, koliko časa naj ima te nesrečne Kubance v tem taborišču. Kubanskim oblastem jih ne misli izročiti, rada pa bi dosegla sporazum z nekaterimi državami Srednje Amerike za njihov prevzem. Toda možnosti so slabe, kajti v vseh teh državah je velika brezposelnost.

V ameriškem tisku je ostre polemike izzvala tudi Clintonova odločitev, da se v ZDA živečim Kubancem omeji pošiljanje denarne pomoči svojcem na Kubi. Mišljeno je, da bodo s tem ukrepom materialno močno prizadete mnoge kubanske družine in s tem spodbujene k množičnemu odporu proti Castrovemu režimu. Nekateri ugledni ameriški politiki in komentatorji pa ocenjujejo, da se bo prav ta ukrep kmalu pokazal kontraproduktiven, saj bo Castro nadaljnje slabšanje življenjskega standarda pripisal politiki ZDA.

Predsednik Clinton je pojasnil, da bodo gospodarsko blokado in druge pritiske nadaljevali, dokler na Kubi ne bo uvedena demokracija, večstrankarski sistem, tržno gospodarstvo in zagotovljeno spoštovanje človekovih pravic. Na tiskovni konferenci je nekaj novinarjev Clintona vprašalo, ali bodo ZDA tako ravnale tudi v odnosih s Kitajsko. Izognil se je pravemu odgovoru in se omejil na izjavo, da so ameriško-kitajski odnosi nekaj povsem drugega.

Kljub nespremenjeni politiki kitajskega vodstva, ki preganja in zapira politične disidente, so ZDA v zadnjem času storile nekaj pomembnih korakov za razširjanje gospodarskega sodelovanja s Kitajsko. Prevladujejo pač interesi ameriške navzočnosti na velikem tržišču Kitajske, ki se gospodarsko zelo hitro razvija.

Pri uporabi dvojnih meril uradni Washington ne skriva, da šteje države v Karibskem morju za svoje neposredno vplivno področje. S tem je motivirana tudi politika do Haitija. Povod za resne zaostritve je bil državni udar, s katerim je vojaški vrh Haitija odstranil na volitvah legitimno izvoljenega predsednika. Toda glavni razlog za sedanji pritisk na Haiti ni toliko skrb za demokracijo kot to, da tamkajšnja vojna hunta skuša uveljavljati samostojno in v nekem smislu protiameriško politiko. Nenehne grožnje ZDA z vojaškim posredovanjem pa so samo stopnjevale protiameriško razpoloženje na Haitiju in tamkajšnjo vojaško hunto okrepile.

Vodilni ameriški dejavniki se dobro zavedajo, da bi neposredni vojaški poseg na Kubi in Haitiju bil zelo tvegan. Nimajo pa pravega odgovora na vprašanje, kako vreči Castrov režim in vojno hunto.

Kaj prinaša nova kolektivna pogodba za vzgojo in izobraževanje Univerzi

POKLIC SE V SVETU VREDNOTI PREDVSEM KOT DONOS ČLOVEŠKEGA KAPITALA

Asistentu z visokošolsko izobrazbo in raziskovalcu z magisterijem zakon in pravilnik priznavata 90.734 tolarjev bruto plače. Univerzi je treba priznati mesto osrednje raziskovalne ustanove. Če ne bomo uredili razmer, lahko le upamo, da se nam bo rodilo čim več Sklodowskih in Tesel.

Piše: Nevenka Hrovatin

Kolektivna pogodba za vzgojo in izobraževanje, ki zajema tudi obe slovenski univerzi, je začela veljati 1. 9. 1994, ko so se znova odprla šolska vrata. Kolektivna pogodba izboljšuje položaj učiteljev, ki v osmem razredu poučujejo materinščino in matematiko ter v četrtem letniku srednje šole slovenski jezik, matematiko, tuji jezik in druge maturitetne predmete. Večje plače oziroma manjšo delovno obveznost določa tudi za pedagoške delavce s 35 in pedagoške delavke s 30 leti delovne dobe. Nekaj manjših dodatnih stimulacij pa pogodba predvideva tudi za nepedagoške delavce in učitelje na dvojezičnih območjih. Novost je tudi ta, da se dodatek za delovno dobo prišteje k osnovnim koeficientom, povečanim za napredovanja in morebitne funkcijske dodatke po zakonu.

Če samo na hitro preletimo vsebino novosti v pogodbi v primerjavi s prejšnjo, ni težko ugotoviti, da je le-ta pravzaprav pisana na kožo srednjim in osnovnim šolam, univerza pa bi težko našla kakšno bistveno izboljšavo zase. Položaj univerzitetnih delavcev naj bi se po mnenju nekaterih bistveno izboljšal že pred tem ob sprejetju zakona o razmerjih plač v javnih zavodih, državnih organih in v organih lokalnih skupnosti aprila letošnjega leta in z nedavno sprejetim pravilnikom o napredovanju na delovnem mestu. Z omenjenim zakonom so se povečali koeficienti za nekatere skupine učiteljev na univerzi. Utvare o zaresnem prevrednotenju dela pedagoških delavcev na univerzi pa si je mogoče delati le toliko časa, dokler se ustavljamo samo pri koeficientih za delovna mesta in njihovem povečanju. Takoj pa, ko koeficiente preračunamo v številke, se ni mogoče znebiti vtisa, da naša družba znanosti in izobraženih ljudi pravzaprav ne potrebuje. Poklic se namreč v sodobnem svetu vrednoti predvsem kot donos človeškega kapitala. Prav ta pa je, kot kažejo izračuni pri nas, nižji kot v razvitem svetu.

Za ilustracijo si poglejmo nekaj konkretnih številk o plačah na univerzi. Asistentu z visokošolsko izobrazbo ter raziskovalcu z magisterijem zakon in pravilnik o napredovanju priznavata 90.734 tolarjev bruto, kar je manj, kot je v juniju znašala povprečna bruto plača v Sloveniji. Prav toliko pa lahko zasluži tudi referent z višješolsko izobrazbo po petnajstih letih delovne dobe. Preračunano na neto plače je to 57.590 tolarjev. Priznajmo si, da najmanj toliko zasluži že večina referentov s srednjo izobrazbo v gospodarstvu! Asistentu z doktoratom namenja 111.672 bruto. Neto je torej doktorat v primerjavi z visokošolsko izobrazbo vreden 10.561 tolarjev mesečno. Nekoliko boljši je položaj docentra, prvega pravega profesorskega delovnega mesta. Docent lahko ob prvi izvolitvi prejme 131.214 tolarjev bruto ali 78.008 tolarjev neto, po tretji izvolitvi (to je po desetih letih na delovnem mestu docenta) pa se mu plača poveča za 16.751 bruto ali okrog 8 tisočakov neto in po peti izvolitvi (po tridesetih letih na tem delovnem mestu) lahko zasluži celo 178.675 bruto (101.217 neto). In koliko naša družba vrednoti rednega profesorja, ki naj bi bil ugleden in mednarodno uveljavljen strokovnjak? Ob prvi izvolitvi je vreden 189.842 tolarjev ali neto 106.677 tolarjev mesečno. K temu je treba dodati še koeficient za delovno dobo, kar znese skupaj 124.379 tolarjev neto.

Kot že rečeno, pravilnik o napredovanju na delovnem mestu sicer osnovne koeficiente za določeno delovno mesto nekoliko povečuje, vendar je na sorazmerno majhna povečanja treba počakati kar nekaj let. Ni se mogoče znebiti vtisa, da je pravilnik namenjen predvsem gašenju požara. Zgornje številke so dovolj nazoren odgovor na vprašanje, zakaj Slovenija po zalogi kapitala izobrazbe zaostaja za povprečjem razvitih držav za približno 10 let, in zakaj se najbolj sposobni kadri tudi zaradi tega odločajo za odhod v tujino. Nenazadnje pa je s tem tudi pojasnjeno, zakaj si univerzitetni učitelji iščejo dodatne vire zaslužka, kar pa seveda ni zajeto v plačilu za delovni čas, ki nima prazničnih, nedeljskih in drugih dodatkov. Takšne uradno priznane plače na univerzi so povsem v skladu s slovensko miselnostjo, da ima vsak povprečen Slovenec pravico do spodobne hiše in svojega vrtička, le predsednik države in drugi ugledni ljudje naj bi živeli kar v Tomačevem.

Saj kdo pa je tem raziskovalcem in profesorjem kriv, če se ne obnašajo modro in raje ne odpirajo trgovin in lokalov ter se ne povzpenjajo na menedžerska delovna mesta, namesto da čepijo v laboratorijih in za računalniki in so povrhu vsega še tako čudni in se na konkretne probleme prav nič ne spoznajo.

Utvare o velikem povečanju razponov v plačah univerzitetnih delavcev z uveljavitvijo zakona o razmerjih plač v javnih zavodih, državnih organih in v organih lokalnih skupnosti se nadalje razbijajo, če koeficiente za bruto plače prevedemo na koeficiente za neto plače. Osnovni koeficient bruto plače rednega profesorja je 6,8. Če upoštevamo povečanje koeficientov za najnižje tarifne skupine za 0,10, je dejansko razmerje glede na I. tarifno skupino za rednega profesorja 6,2. Razmerje za neto plačo pa znaša 4,96. Razlike med razmerjem za bruto in neto plačo je seveda posledica povečanja progresivne obdavčitve plač ob zadnji spremembi plačevanja dohodnine. Takšne razlike med bruto in neto koeficienti izginejo šele v 5. tarifni skupini (višja izobrazba) od zgoraj navzdol.

In kje bi bila rešitev navedenih težav? Najprej v tem, da se že enkrat začne izenačevati položaj gospodarstva in negospodarstva pri določanju osnovne plače za prvo tarifno skupino, s čimer bi končno odpravili miselnost, ki se vleče že iz samoupravnega socializma, da je negospodarstvo le neproduktivni zajedalec gospodarstva. Univerza namreč v sistemu nagrajevanja deli isto usodo kot delavci v drugih javnih zavodih (z izjemo poslancev in sodnikov), ki se jim zato praviloma ne godi nič boljše kot univerzi. Izhodiščna plača za prvo tarifno skupino v gospodarstvu znaša 35.548 SIT, v negospodarstvu pa 27.918 SIT kljub formalno izraženi »dobri nameri« vlade pred nekaj meseci, da naj bi se do septembra oziroma oktobra letošnjega leta plače v negospodarstvu približale gospodarstvu. Izhodiščna plača pa je v gospodarstvu le minimalna plača, ki jo podjetja morajo izplačevati, da ne bi kršila kolektivne pogodbe, dejanske plače vseh tarifnih skupin pa so lahko seveda tudi večje, kar zlasti velja za višje tarifne skupine. V javnih vzgojno-izobraževalnih zavodih pa so izhodiščne plače tudi dejanske plače, ki jih nakazuje šolsko ministrstvo. Da se gospodarstvo kljub morebitnim nameram še vedno mačehovsko obnaša do negospodarstva, potrjujejo tudi podatki zavoda RS za statistiko. Medtem ko so se plače v prvih petih mesecih tega leta glede na isto obdobje lani v gospodarstvu realno povečale za 6,6 odstotka in bruto pokojnine za 4,7 odstotka, so se v negospodarstvu v istem obdobju realno zmanjšale za 7,9 odstotka.

Celovita rešitev za univerzo bi nedvomno bila, da se ji že končno prizna mesto osrednje raziskovalno-izobraževalne institucije, ki po svoji dejavnosti sodi prvenstveno pod okrilje ministrstva za znanost ali katerega drugega samostojnega resorja v vladi. Do tedaj pa lahko le upamo, da se nam bo rodilo čim več Marij Sklodowskih-Curie in Nikol Tesel, ki jim bo notranja raziskovalna nuja pomembnejša od banalnih vsakdanjih potreb preživetja. Ker pa je takšno upanje glede na statistično povprečje kaj malo opravičljivo, se lahko sprijaznimo z dejstvom, da bomo še naprej ostali cankarjanska dolina šentflorjanska za vse bolj redkimi in nikomur potrebnimi Juriji Vegami.

Mili Kus, kanadska Slovenka, je direktorica za trženje in razvoj pri Nacionalni finančni družbi

SLOVENSKI IZZIV ZA KANADSKO EKONOMISTKO

Slovenci so ponosni in navezani na svojo državo, hkrati pa tudi predvsem regionalci. Svoj denar želijo imeti v svoji regiji in nadzirati, kako se obrača.

Šele čez nekaj časa se bo pokazalo, kakšna je resnična strokovnost in kakšna je dejanska vrednost obljub, ki jih zdaj na veliko razglašajo posamezne slovenske investicijske družbe, opozarja Mili Kus, direktorica za trženje in razvoj pri Nacionalni finančni družbi. Mili Kus je sicer kanadska Slovenka, ki so jo – kot sama pravi – pred dvema letoma v Slovenijo pritegnile velike spremembe na gospodarskem področju. Na vprašanje, ali je Slovenija odkrila njo ali ona Slovenijo, odgovarja, da je zdajšnje dogajanje v Sloveniji zanjo enkratna strokovna priložnost. »Odločila sem se svojo ustvarjalnost in svoj strokovni razvoj povezati z razvojem Slovenije,« pravi Kusova in pri tem ne skriva, da so po sredi tudi čustva in občutek pripadnosti slovenskemu narodu. Ko se je nedavno v Kanadi pogovarjala s kolegi iz tamkajšnjih investicijskih družb, so ji kar malo zavidali in priznavali, da je to, kar poteka v Sloveniji (in pri čemer sodeluje tudi sama), za vsakega strokovnjaka poseben izziv.

Mili Kus pravi, da je model privatizacije, ki ga je izbrala Slovenija, v marsičem edinstven v vsej srednji in vzhodni Evropi. »Po svoje bi bili lahko ponosni, da se tak izvirni model izvaja v naši novi državi. Na žalost pa nimamo možnosti, da bi se glede tega učili na napakah drugih.«

Tudi kvaliteta in strokovnost posameznih slovenskih družb je zdaj zgolj po reklamnih sporočilih in obljubah težko razlikovati. Mili Kus je prepričana, da vseh sedanjih dvajset in nekaj družb ne bo obstalo v tržni tekmi, nekatere bodo neizbežno propadle, začel pa se bo tudi proces njihovega medsebojnega združevanja. Med posebna razpoznavna znamenja svoje družbe Mili Kus uvršča predvsem to, da je njena usmeritev hkrati regionalna in vseslovenska ter da so njene ustanoviteljice štiri banke z različnih območij Slovenije – ljubljanska A banka, Banka Celje, Dolenjska banka Novo mesto, Gorenjska banka Kranj in zavarovalnica Adriatic iz Kopra. »Nobena druga družba ni ustanovljena na takšen način in to Nacionalni finančni družbi zagotavlja resnično vseslovenski značaj. To ni parola, to je dejanski odnos. Tako kar zadeva ustanovitelje, lokacijo skladov kot stav vodstvene ekipe.«

Nacionalna finančna družba ima štiri regionalne investicijske sklade (dolenjskega, gorenjskega, štajerskega in sklad Adriatic za Primorsko) ter nacionalni investicijski sklad. Regijski skladi bodo zagotavljali predvsem vlaganje kapitala v regiji in so potemtakem tudi varovalka pred različnimi centralizacijskimi apetiti na Slovenskem. Mili Kus opozarja, da so Slovenci hkrati, ko so vezani in ponosni na svojo državo, predvsem tudi regionalci (lahko bi rekli lokalpatrioti). »Slovenec se bolje počuti, če ve, da njegov denar ostaja v njegovi regiji, da ga bo imel tako rekoč pred očmi in možnost neposredne kontrole, kako se obrača ta denar. Zato bodo imeli direktorji regijskih skladov svoje sedeže v regijskih centrih. Slovenci so zelo navezani na svojo zemljo, na svojo okolje, v katerem neposredno živijo. Hkrati pa hočejo biti tudi čim bliže odločanju o denarju, s čim manj posredniki.« Družbi je uspelo pritegniti v nadzorne svete regionalnih skladov in nacionalnega sklada znane in priznane gospodarstvenike iz posameznih regij, ki imajo vseslovenski in tudi svetovni ugled. Med njimi so generalni direktor Petrola Franc Premk, generalni direktor Krke iz Novega mesta Miloš Kovačič, direktor IBN-JT Ljubljana dr. Tone Hrastelj, Aleš Ilc, generalni direktor celjske Kovinotehne, Janez Bohorič, direktor kranjske Save, Anton Slapernik, nekdanji generalni direktor Ljubljanske banke, Marino Antolovič, direktor izolskega Mehana, univerzitetna profesorja dr. Krešimir Puharič in dr. Dane Melavc itd.

Mili Kus

Osnovni kapital družbe je 150 milijonov tolarjev, med svoje prednosti pa družba uvršča ugled, tržni položaj in kapitalsko moč ustanoviteljev, ki na finančnem trgu uživajo zaupanje in predstavljajo kapitalsko najmočnejšo skupino ustanoviteljev. Ljubljansko Delo je nedavno tega zapisalo, »da želi Nacionalna finančna družba postati vodilna družba za upravljanje, ki določa standarde za kakovost storitev na področju svoje dejavnosti. Njena naložbena politika bo zlasti usmerjena k čimvečji razpršitvi naložb. Kapital bo nalagala v različnih panogah, v okviru katerih bodo njeni strokovnjaki izbirali posamezna podjetja glede na pričakovano uspešnost. Kapital nameravajo vlagati v mala, srednja in velika perspektivna podjetja.«

Mili Kus je v razgovoru z nami posebej poudarila, da to pomeni tudi vlaganja v podjetja, ki trenutno šepajo in za katera bodo ocenili, da se lahko z njihovo pomočjo postavijo na noge. Seveda pa bodo na dokončne odločitve odločilno vplivale lastne analize in proučevanje razmer v slovenskem in svetovnem gospodarstvu prek vzpostavljenega stalnega pretoka informacij. Dodatna prednost in zagotovilo za varnost naložb bo tudi temeljito regijsko poznavanje gospodarstva s strani družbenikov družbe, kar bo še dodatna pomoč strokovnim analizam, ko se bo dokončno odločalo o naložbah v posmezna podjetja.

Razpršitev naložb naj bi zagotavljala tudi čim večjo varnost naložb. Pri tem si Mili Kus pomaga tudi s primerjavami ravnanja preudarnega kmeta in z ljudskimi modrostmi: že star ljudski rek pravi – nikoli ne dajaj vseh jajc v eno košaro. Prav tako vsak preudaren kmet ve, da ni varno gojiti le ene poljščine, ene kulture. Enako velja za ekonomijo in investicije.

Nacionalna finančna družba se ne bo ukvarjala samo z zbiranjem certifikatov, svojo funkcijo vidi tudi v pomoči podjetjem pri dokapitalizaciji in iskanju investitorjev, ki bi bili zainteresirani za vlaganja v delniški kapital. Neprikrita ambicija je, da bi se sčasoma razvili v nekakšno investicijsko banko.

Mili Kus opozarja na raznoliko sestavo vodstva Nacionalne finančne družbe, ki ni omejena na zgolj en profil strokovnosti. To zagotavlja večplastnost v ocenah in pogledih na posamezna vlaganja. Ta »neenotnost« zagotavlja resnično vsestransko strokovno tehtanje posameznih odločitev. Ko razmišljam o ekipi, ki jo je zbral direktor Stanislav Valant, znani slovenski bančnik, ugotavljam, da sploh ni »siva« in vnaprej monolitna, pravi Mili Kus. »Hkrati se znamo pojavljati kot neodvisni in timsko usmerjeni, med nami poteka stalen dialog, stalno medsebojno preizkušanje in dopolnjevanje. Najmlajši v ekipi ima 29 let, najstarejši pa 50. To je zlata sredina.«

Mili Kus pravi, da v Nacionalni finančni družbi pričakujejo, da bodo ljudje izkoristili priložnosti, ki jim jih bodo še dodatno ponudili, in da bodo poleg certifikatov v različne vzajemne sklade družbe vlagali tudi svoje prihranke, svojo gotovino. »Ob prihodu v Slovenijo je takoj opaziti, da je Slovenija relativno bogata država in da je kar nekaj prostega denarja za investiranje. Poleg tega zdaj opažam, da se zdaj denar, ki so ga ljudje imeli v tujini, počasi vrača v državo. Zato sem prepričana, da bodo ljudje sčasoma vlagali tudi svoje prihranke in da bodo dobre investicijske družbe sprejeli za eno takšnih možnosti.« Mili Kus meni, da so vzajemni skladi najugodnejši in najučinkovitejši način vlaganja za male in srednje investitorje, zato ker vzajemni skladi investirajo razpršeno, kar je bolj varno. Opozarja tudi, da se je v zadnjih desetih letih vlaganje v vzajemne sklade ali investicijske družbe zelo povečalo, ker je postal finančni svet tako kompleksen, da ljudje preprosto nimajo več dovolj časa in znanja, da bi sledili vsem spremembam in tokovom. Prav zaradi tega se pri svojem investiranju obračajo na institucije, katerim lahko zaupajo.

Pa še eno mnenje Mile Kus je zelo pomembno: V delu naše družbe se ne bomo potegovali le za kratkoročni dobiček, ki bi šel na škodo podjetij, s katerimi sodelujemo. Zavedati se moramo, da smo od teh podjetij usodno odvisni...

Ko so Mili Kus pred nedavnim predstavljali v mariborskem Večeru, so posebej zapisali, da je edini finančni analitik v Sloveniji z diplomo CFA iz Združenih držav Amerike in da je v Kanadi 15 let delala v bančništvu in pri naložbah, zlasti na področju zasebnih investicij. Sicer pa je diplomirala iz francoščine, računovodstva in ekonomije.

J. K.

Na Jelovici je bila pred 50. leti ustanovljena Delavska enotnost za Gorenjsko

TUDI V SEDANJIH RAZMERAH SE DELAVSTVO MORA ORGANIZIRATI

Letos mineva natanko petdeset let, odkar je bila na Jelovici na 1. konferenci ustanovljena Delavska enotnost za Gorenjsko, ki je združevala napredno delavstvo. Bila je organizator delavstva za odpor proti okupatorju ter s tem pomembno prispevala k dokončni osvoboditvi slovenskega naroda. Izročila delegatov te konference so aktualna tudi za današnje razmere, v katerih živi gorenjski delavec.

Nove družbenopolitične in socialnoekonomske razmere, ki so nastale ob osamosvojitvi Slovenije, so prelomno vplivale na položaj slovenskega delavstva. Po petdesetletnem obdobju polne zaposlenosti in s tem solidne socialne varnosti so se delavci čez noč znašli na prepihu tržnih zakonitosti in kapitalizma, z vsemi zanje usodnimi posledicami. Postavljamo se od samoupravljanja in družbene lastnine. Privatizacijski procesi ustvarjajo nove lastnike. V ospredju je bitka za dobiček, tudi na račun podcenjene, pravno nezaščitene in ustrahovane delovne sile. Država postaja iz dneva v dan močnejša. Političnega in gospodarskega sistema nam ne krojijo delegati družbenopolitičnih organizacij, ampak politične stranke in njihovi veljaki ter strankarsko sestavljen parlament. Položaj zaposlenih ni bil v ekonomskem, socialnem in pravnem pogledu v zadnjem polstoletju še nikoli slabši, kot je sedaj. Delavec je dobesedno pahnjen v mezdni položaj.

V takih razmerah med delavstvo prodira in se utrjuje zavest, da se le z organiziranim bojem lahko izboljša gmotni in delovni položaj.

In v teh in takih razmerah se gorenjski delavec še bolj spominja in proslavlja vsako aktivnost, ki je v preteklosti prispevala k organiziranju delavstva. Nedvomno mednje sodi tudi sklic prve konference Delavske enotnosti za Gorenjsko pred petdesetimi leti na Jelovici. Delavec Gorenjske je imel za seboj že bogate sindikalne in delavsko razredne izkušnje. Delavec v stari predaprilski Jugoslaviji ni bil nič drugega kakor živa delovna sila v rokah kapitala, ki mu ni dovolil najnujnejšega, v upanju, da ga bo z nizko plačo, slabimi življenjskimi razmerami in težkim delom napravil za hlapca, sužnja, pokornega in vdanega denarnim mogotcem.

Delavec je hiral v mračnih, zakajenih tovarnah, ni imel zaščite, ki naj bi varovala njegovo dostojanstvo. Borna plača ni ustrezala njegovemu delu, njegovim obupnim naporom za golo preživetje. Delavski izžemalci so ga znali držati v tistih mejah, ki so se mu zdele potrebne. Toda sila delavskega duha je izbruhnila, delavstvo je začelo samo iskati pot k pravici. Socialnoekonomski boji delavcev so namreč oživeli že leta 1934 in se nato močno razmahnili ob prehodu gospodarskega razvoja iz krize v ponovno konjunkturo. Tako je že naslednje leto stavkalo dva tisoč jeseniških kovinarjev, leto pozneje pa je bila organizirana velika stavka tekstilnih delavcev, ki je zajela okrog 8.500 delavcev. Stavka je izbruhnila najprej v tovarnah v Kranju in se od tod razširila po vsej Gorenjski in Sloveniji. Tako se je stavka tekstilnih delavcev z Gorenjske razširila na 67 slovenskih tekstilnih podjetij. Centralni terifni odbor, ki je pred začetkom stavke vodil pogajanja z delodajalci za sklenitev kolektivne pogodbe za celotno slovensko tekstilno delavstvo, in osrednji stavkovni odbor sta bila oficialna voditelja stavkovnega gibanja, stavka pa je sčasoma dobila revolucionarni značaj, tako da je mezdni boj v akciji za sklenitev kolektivne pogodbe prerastel v razredno politični boj. Stavko so moralno in z gmotnimi sredstvi podprli kmetje, obrtniki in mnogi mali in srednji trgovci, pa tudi delavstvo drugih strok. Potem, ko so se dolgotrajna pogajanja med delavstvom, delodajalci in oblastjo za sklenitev kolektivne pogodbe končala brezuspešno, je oblast segla po prisilnih sredstvih, da bi stavko zlomila. Postopoma so posamezne tovarne pričele delati, kolektivne pogodbe za tekstilno in druge stroke pa so bile sklenjene in podpisane. V njih so delavsko-strokovne organizacije celovito urejale delovne in gmotne razmere oziroma vse pravice in dolžnosti iz delovnega odnosa ter tako omejile samovoljo podjetnikov. V njih so posebej urejale probleme vajenske mladine in ženske sile, ponekod so uspele uveljaviti ugodnejše pogoje, kot jih je določala zakonodaja za zaščito delavcev.

V prizadevanju za dosledno izvajanje kolektivnih pogodb in določil zaščitne zakonodaje so strokovne organizacije posvetile posebno pozornost utrjevanju ustanov obratnih zaupnikov. Kljub velikim obveznostim z mezdnimi gibanji so strokovne organizacije organizirale tudi številne akcije za izvajanje in izboljšanje zakonodaje s področja zaščite delavcev in nameščencev. Posebno so se prizadevali tudi za uspešno delovanje socialnih ustanov.

V času poslabšanja socialnoekonomskega položaja so vse delavske in nameščenske strokovne organizacije poskušale čimbolj podpreti in okrepiti različne vrste delavskih zadružnih organizacij. Razvijali so tudi nekatere oblike izobraževalne in kulturne dejavnosti. Za drugo polovico tridesetih let pa je posebej značilno, da so strokovne organizacije krepile tudi svojo politično aktivnost.

Po okupaciji so bile slovenske strokovne organizacije prepovedane. Okupator je sprejel v Nemško delovno fronto le pripadnike nemške narodnosti, ki so imeli nalogo varovati socialni mir.

Strokovni odbor oziroma skupine Delavske enotnosti pa so postopoma postajali odbori OF v podjetjih z nalogo, da izvajajo sabotaže, propagandne in nabiralne akcije, mobilizirajo delavstvo za partizanske enote in narodno zaščito, varujejo interese delavstva pred okupatorjevimi podjetniki in onemogočajo delovanje fašističnih sindikatov. V najusodnejšem trenutku slovenske zgodovine, v NOB, je delavstvo kot najbolj zaveden in borben del naroda prevzelo vodilno vlogo ter postajalo jedro OF in slovenske partizanske vojske in je združilo okrog sebe najširše narodne sloje. Brez tega odločilnega posega slovenskega delavstva bi bili Slovenci obsojeni na narodni pogin. Slovensko delavstvo je tako dokazalo, da hoče tudi v prihodnje ohraniti svojo vodilno vlogo in da odločilno poseže v ureditev slovenskega političnega in socialnega življenja po osvoboditvi.

V pogojih najhujšega sovražnikovega nasilja je bila v letu 1942 v Ljubljani sklicana 1. konferenca Delavske enotnosti. Spodbudila je nastajanje in utrjevanje odborov Delavske enotnosti na vsem slovenskem etničnem ozemlju. Istega leta je začel izhajati tudi časopis Delavska enotnost kot vestnik, glavnega odbora DE.

Leta 1944 se je DE zelo razmahnila tudi na okupiranih območjih Gorenjske. Na prvi konferenci DE za Gorenjsko maja 1944 na Jelovici so ugotovili, da je bilo v tovarnah kamniškega okrožja organiziranih okoli 75 odstotkov delavcev, v kranjskem 40 in v jeseniškem okolju 20 odstotkov. Izvolili so tudi pokrajinski odbor DE, organizacije pa so dobile predvsem nalogo, naj okrepijo odhode delavcev v narodnoosvobodilno vojsko. Odbor DE v Jeseniški železarni je takoj po osvoboditvi maja 1945 prevzel podjetje v svoje upravljanje.

Prve konference Delavske enotnosti za Gorenjsko se je udeležilo 86 predstavnikov delavstva z vse Gorenjske. Konferenco je vodil Andrej Stegnar, referat »Delavstvo v narodnoosvobodilni vojni« pa je imel Anton Peternelj. Izvolili so pokrajinski odbor Delavske enotnosti za Gorenjsko, katerega sekretar je postal Andrej Stegnar. Konferenca je dokazala, kako pomembno vlogo igra gorenjsko delavstvo v NOB in kako velik delež aktivistov OF izhaja iz delavskih vrst.

Do 14. maja so bili na Gorenjskem po tovarnah in obratih postavljeni odbori Delavske enotnosti, ki so poleg klasičnih delavsko-razrednih aktivnosti organizirali tudi sabotaže in s tem prizadeli udarec okupatorjem.

Predstavniki gorenjskega delavstva so na svoji prvi konferenci ugotovili, da je tudi na Gorenjskem delavstvo v boju proti okupatorjem častno izvršilo svojo domovinsko dolžnost in da je dejansko odigralo v tem boju vodilno vlogo.

Prva konferenca Delavske enotnosti je odločno manifestirala borbeno pripravljenost in udarnost. Dokazala je, da se gorenjsko delavstvo v polni meri zaveda svojih nalog, ki mu jih je naložila težka borba. Veliki rezultati osvobodilnega boja slovenskega naroda so bili mogoči zaradi tega, kjer je bilo slovensko delavstvo od vsega začetka njena glavna udarna sila, ki je zbirala okoli sebe vse patriotske in resnično demokratične sile slovenskega naroda. Delavski kadri so bili primer nepopustljivosti nasproti sovražniku. Vnesli so v našo osvobodilno vojno polet in tiste lastnosti, ki so pomagale zgraditi borbeni kader osvobodilne fronte. Delavski razred je namreč dokazal, da je sposoben stati na čelu osvobodilne vojske slovenskega naroda.

Tako je konferenca potrdila upravičena pričakovanja slovenskega delavstva, da bo z narodno osvoboditvijo prišlo tudi do svojih osnovnih, demokratičnih državljanskih in življenjskih pravic.

Zato smo gorenjski delavci ponosni na svoje tovariše – delavce, ki so v usodnem letu 1944 v najtežjih pogojih kovali organizacijo, še kako aktualno in potrebno gorenjskemu delavcu petdeset let po njenem nastanku.

Ustava Republike Slovenije je Slovenijo sicer opredelila kot demokratično, pravno in socialno državo, toda te pravice niso vnaprej zagotovljene in varovane z ustreznimi pravnimi in drugimi instrumenti. Žal si bodo morali delavci preko svoje organizacije te pravice šele izboriti. Pot do tega pa bo težka in zato ostane spomin na prvo konferenco Delavske enotnosti pred petdesetimi leti še bolj aktualen.

Sandi BARTOL,
predsednik Zveze
svobodnih sindikatov
za Gorenjsko

Počastitev dogodkov pred 50 leti na Gorenjskem

Na Gorenjskem poteka vrsta prireditev, ki oživljajo spomin na dogodke pred pol stoletja. V leto 1944 sega začetek partizanskega šolstva na Gorenjskem, razmah partizanskega tiska, množičen vstop Gorenjcev v partizanske enote, pa oblikovanje partizanskih odredov in volitve v narodnoosvobodilne odbore na osvobojenem ozemlju. Tega leta je bila tudi pokrajinska konferenca Zveze slovenske mladine v Davči, zbor aktivistov OF in pokrajinska konferenca Delavske enotnosti. Pred sobotnim spominskim ljudskim zborovanjem pri Šobčevem bajerju so že pripravili posebno slovesnost na škofjeloškem gradu. Slavnostno so predstavili ponatis edinstvene partizanske bibliofilske izdaje Prešernove Zdravljice. Prve oštevilčene izvode vernega reprinta, ki bi bil grafikom tudi danes v ponos, so podelili takratnim tiskarjem in njihovim sodelavcem oziroma njihovim svojcem. Ob tej priložnosti so odprli tudi razstavo sodobnih del nekaterih naših partizanskih slikarjev.

Gorenjska NOB leta 1944 v nemških dokumentih

STOPNJEVANO NASILJE JE NETILO UPOR

Piše: Ivan Križnar

Narodnoosvobodilni boj je na Gorenjskem potekal dokaj usklajeno z nemškim nasiljem, odvisen pa je bil tudi od dogajanj na svetovnih bojiščih. Najsilovitejši odpor Gorenjcev je okupator izzval leta 1941, v času največje moči, ko je ukinil vse, kar je bilo slovenskega, nato na prehodu leta 1942 v leto 1943 z uvedbo državne delovne službe in vpoklicom moških v nemško vojsko ter odvzemom zadnjih osebnih in političnih svobočin.

Prepovedal jim je svobodo gibanja, združevanja, govora in tiska, močno je omejil pravico do šolanja, izbire poklica in svobodne zaposlitve ter gospodarske dejavnosti, natančno je določil način trgovanja s surovinami in izdelki, kmečkimi pridelki in živino, predpisal obvezno oddajo presežkov kmetijskih pridelkov in prirejene živine, z uvedbo živilskih in drugih nakaznic je omejil preskrbo z živili, obleko in obutvijo, določil je plače in maksimiral cene ter omejil oz. povsem ukinil nedotakljivost lastnine in razpolaganje s stanovanjskimi prostori ter zasegel avtomobile, lovsko orožje in radijske sprejemnike z zahtevo, da mora prav vse služiti utrjevanju nemštva, uresničevanju programa nacistične stranke in nemškemu vojnemu gospodarstvu. O vsem tem pričajo arhivski fondi okupacijske uprave, vodstev nacistične stranke in Kartner Volksbunda z natančnimi seznami prebivalstva, popisi razlaščenega premoženja izgnancev, kakor tudi popisi nepremičnin in premičnin vseh podjetij, kmečkih posestev in stanovanjskih prostorov v mestih. Z aretacijo komunistov, ki pa so po večini odšli v gozdove, in izgonom okrog 2400 Gorenjcev je okupator julija 1941 sprožil oboroženo vstajo, ki je ni uspel zadušiti in zato ni mogel Gorenjske priključiti Nemčiji. Po množični vstaji v decembru je moral za Gorenjsko opustiti ime Spodnja Koroška ter razglasiti, da Gorenjcev ne bo več izganjal. Zagrozil pa je, da bo uničil upornike, njihove svojce in podpornike pa izgnal in zaplenil njihovo imetje ter se tudi s smrtnimi kaznimi nad njimi maščeval za partizanske napade, kar je uresničeval najbolj okrutno med svojo poletno ofenzivo leta 1942 z množičnim streljanjem talcev, požigom naselij in izgonom njihovih prebivalcev. Naduti zaradi zmag na svetovnih bojiščih Nemci takrat še niso bili pripravljeni sklepati dogovorov z gorenjskimi nasprotniki OF o skupnem boju proti partizanom, marveč so od njih zahtevali, da jim služijo pod nemškimi poveljniki kot obveščevalci, stražarji v podjetjih, pomožni policisti in lažni partizani ter v deželnih stražah.

S podelitvijo nemškega državljanstva na preklic jim je koroški gauleiter in šef civilne uprave za zasedeno ozemlje Koroške in Kranjske dr. Friedrich Rainer naložil državno delovno obveznost in vpoklical moške, rojene v letih 1916 do vključno 1926, v nemško vojsko. Namesto tja je po nemških poročilih ponekod več kot tretjina vpoklicanih odšla v partizanske enote, ki so tako porasle po vsej Gorenjski, da jih niti z enotami SS ni bilo mogoče zaustaviti. Iz 6 bataljonov Gorenjskega odreda ustanovljena Gorenjska brigada je sicer po obkolitvi na Žirovskem vrhu izgubila okrog 150 borcev, vendar je po kapitulaciji Italije z Vojkovo brigado ob meji s Primorsko pregnala Nemce iz 7 postojank in tako osvobodila gornji del Poljanske in Selške doline, kjer okupator po novembrski ofenzivi svojih postojank ni več obnovil, kar je pričalo o nekakšnem ravnovesju moči med okupacijskimi in narodnoosvobodilnimi enotami. Okupator je torej moral že pred letom 1944 – seveda tudi že nekaj let prej – opustiti svoj načrt o množičnem izgonu slovenskega življa in naselitvi Nemcev in o hitrem ponemčenju preostalih Gorenjcev z nemškimi šolami in jezikovnimi tečaji. Za napačna pa so se izkazala tudi njegova napovedovanja, da bo uničil partizanske enote in protifašistične organizacije, domačine pa pridobil za nacistično ureditev. Zaradi mobilizacije v nemško in partizansko vojsko, številnih izgnancev in zapornikov ter na delo v Nemčijo poslanih je tudi na Gorenjskem vse bolj primanjkovalo delavcev. Mnoga težaška dela so morale opravljati ženske in otroci. Nezaposlene je pošiljal na delo nemški delovni urad po lastni presoji.

Kriza okupacijskega sistema

V letu 1944 je zašel nemški okupacijski sistem v globoko krizo. Upravi in policijski aparat je izgubljal nadzor nad podeželjem, kamor ni mogel več naseljevati nemških kmetov na domačije izgnanih Slovencev. Tudi najbolj vztrajni nemški priseljenci so začeli zapuščati deželo. Zapuščene domove pobitih in izgnanih Gorenjcev so sprejemali v začasen zakup in varstvo njihovi sosedje in sorodniki. Posebno pozornost je okupator posvečal partizanskim napadom na železniške proge, nemške šole in urade ter mobilizaciji moških od 18. do 45. leta starosti v partizane. Mobilizacija je zajela večji del podeželja in partizani so samo v eni noči povedli s seboj po 60 in tudi več novincev. Kot prostovoljke in pred aretacijami Nemcev so v partizane prihajale tudi številne ženske. Nekateri nacistični uradniki in učitelji so Gorenjce opisovali kot trmoglavce, ki na različne načine izničujejo njihova prizadevanja za uresničitev totalne vojne, Hitlerju pa ne izkazujejo prav nobene hvaležnosti, da jih je sprejel v nacistično Evropo pod nemškim vodstvom. Policijski in vojaški poveljniki so se pritoževali nad nevarno partizansko taktiko bojevanja številnih majhnih skupin in bili vznemirjeni zaradi napadov brigad na njihove utrjene postojanke s težkim orožjem. Nemške enote, ki v številnih spopadih z enotami NOV in POS niso mogle pokazati svoje premoči, so še naprej požigale gorske vasi, v katerih so se dalj časa zadrževali partizani.

Tako so konec februarja požgali Jamnik na severovzhodnem pobočju Jelovice, septembra pa v Srednji Radovni pobili 24 domačinov, med njimi 8-mesečnega otroka, in požgali 12 hiš. O požigu slovenskih domačij v kamniškem okraju in Poljanski dolini pričajo tudi številne prijave škode, ki jo je ljudem povzročila vojna. Razen v Oklem severovzhodno od Domžal, kjer je padlo 57 borcev Kamniško-zasavskega odreda, 28 pa je bilo ujetih, in na Komendski Dobravi, kjer so pobili ranjence v partizanski bolnišnici, okupator s presenečenji ni imel več tolikšnih uspehov kot v prejšnjem letu.

Ujete partizane in aretirane aktiviste OF je gestapo še naprej pošiljal v zapore v Begunjah ter z mučenjem skušal odkriti skrite partizanske postojanke in protifašistične organizacije. V 12 skupinah je usmrtil 193 zapornikov iz Begunj in na Kamnitniku pri Škofji Loki ustrelil še 35 rodoljubov.

Nadaljevanje prihodnjič

Razmišljanje mag. Pavleta Čelika o virusih nestrpnosti na Slovenskem

VIR ZLA JE TUDI POLITIKA, KI SPODBUJA NESTRPNOST MED DRŽAVLJANI

Delovanje policije je poznavalce navedlo, da so začeli odkrivati pomanjkanje strpnosti pri njej sami. V Sloveniji nastajajo razmere, ki bodo spodbujale netoleranco med delavci za notranje zadeve. Nekdanji miličniki so na lastni koži občutili, koga je prejšnji sistem prizadel. Kako se izogniti pastem nestrpnosti pri nas?

Strpnost je že stoletja stara beseda v politiki in družboslovju. Ima najmanj dve plati: delovanje za sožitje med ljudmi različnih kulturnih pripadnosti ali proti njemu ter moralna zavest o neprimernosti takega sovraštva. Poznavalci delijo nestrpnost več skupin. Tako pišejo in govorijo o politični (ideološki, narodni, verski), biološki (spolni, rasni, starostni), socialni (revni sloji, obrobne skupine), kulturni (jezikovni, subkulturni) in drugi nedopustnosti. Nekaj oblik nestrpnosti je že več desetletij pravno prepovedanih. To so najbolj vidni in grobi izrazi nestrpnosti.

Na ta način pridemo do vloge policije v prizadevanjih za zatiranje nestrpnostnih dejanj, dogodkov in pojavov. Naloženo ji je, da odkriva prepovedane oblike nestrpnosti, storilce prijavlja pristojnim organom pregona in preprečuje izbruhe množičnega nasilja, porojenega iz nestrpnosti te ali one vrste. Nepristranska policija opravlja vse te naloge. Ponekod pa ni tako, tudi danes še ne. Ni redko, da izostane ovadba storilca, ki se tako izogne odgovornosti za dejanje.

Virus nestrpnosti v sami policiji

Praktično delovanje policije je poznavalce navedlo, da so začeli odkrivati pomanjkanje strpnosti pri njej sami. Ta nedopustnost je ponekod imela več pojavnih oblik, od političnih do (sub)kulturnih. Redki preučevalci so šli še dalje in odkrili netoleranco policistov do svojih lastnih kolegov. Na rasni, verski, spolni in drugi podlagi. Najbolj vztrajni raziskovalci so se dokopali do tretjega vira zla, do politike. Ta je skrivaj ali napol javno spodbujala nestrpnost med državljani ali med policisti ali med obojimi. Vse troje, zlasti pa netoleranca do davkoplačevalcev, je povzročilo, da je javnost začela odklanjati tako nestrpno policijo. To je zmanjšalo uspešnost in učinkovitost službe pa tudi sprožilo nove notranje napetosti v organizaciji sami.

V gospodarsko najbolj razvitih državah je tako nastala literatura, ki je na svojevrsten način razgalila tamkajšnje družbe. Med temi deli ima pomembno mesto knjiga, ki je pred štirimi leti izšla v srbohrvaškem prevodu pri založbi Globus v Zagrebu. Napisala jo je Cynthia Enloe in ima naslov »Policija, vojska i etnicitet«. Je nekakšen sprehod po policijskih in vojaških organizacijah v nekdanjih metropolah in njihovih kolonijah s stališča njihove narodne, verske, rasne in druge sestave.

Za boljšo, zdravo policijo

Tovrstna spoznanja iz najbolj razvitih zahodnih dežel so pripeljala do vprašanja, kaj storiti. Priznali so, da je laž spreminjati in (pre)vzgajati nekako vsakega petstotega državljana, to je policista, kot pa vse prebivalce. Policija ni mogla držati križem rok, kar je bilo odvisno tudi od poštenosti na vrhu. Ubrali so več poti za izboljšanje razmer v lastnih vrstah, da bi odpravili ali omejili virus netolerance. Najbolj pomembne so tri vrste prizadevanj.

Najprej velja našteti ukrepe, da bi sestava moštva v policiji (čim)bolj izražala sestavo celotnega prebivalstva v kraju, pokrajini ali državi. Zato so začeli vključevati vanjo ženske, črnce, Indijance, priseljence, pripadnike manjšinskih ljudstev in drugih veroizpovedi. Sprva je to veljalo bolj za dno policijske organizacije, sčasoma pa je to zajelo tudi višje položaje v hierarhiji. Na ta način naj bi policija postajala bolj sprejemljiva za državljane.

Pred dobrima desetletjema so začeli priprave za sprejem prvih moralnih pravil za policiste. Nastalo je tudi vprašanje, ali in kako opredeliti nepristranskost, strpnost mož postave z etične plati. Odločili so se za besedilo, ki pripadnikom varnostnih služb nalaga enako ravnanje do vseh davkoplačevalcev, ne glede na njihovo različnost.

Po tem so spoznali, da ni dovolj le seznanjanje z določbami kodeksov, mednarodnih ali državnih. Razvili so celo dejavnost, ki so jo imenovali vzgoja in usposabljanje policistov za delo v več kulturni skupnosti ali celo enostavno v skupnost usmerjeno delovanje mož postave. Očitno so se izogibali besedi nestrpnost. Zelo znan je takšen program za policijo v kanadskem mestu Montreal, kjer so prebivalci najrazličnejšega porekla, mestna občina, ki plačuje policiste, pa je želela čim manj tovrstnih težav. V ta prizadevanja se je dejavno vključil tudi Interpol s svojimi seminarji in uradnim glasilom »Mednarodna revija kriminalistične policije«.

Prve minute letošnjega septembra je začelo veljati dolgo pričakovano premirje, ki ga je razglasila razvpita IRA. Oglasili so se številni komentatorji, ki so napovedovali nadaljnji razvoj dogodkov na Severnem Irskem. Zato naj navedem prej omenjeno poznavalko, ki je za to nesrečno deželo zapisala, da bo tam prišlo do pomiritve med versko, narodno in socialno različnima skupnostima, ko bodo ustvarili policijo, sprejemljivo in priznano od vseh prebivalcev v Ulstru.

Naš trikotnik nestrpnosti

Domnevati je moč, da tudi v Sloveniji nastajajo razmere, ki bodo spodbujale netoleranco med delavci organov za notranje zadeve. Seveda, če ne bo ustreznih prizadevanj za ublažitev te nevarnosti. To se bo lahko pokazalo pri posamezniku, enoti ali v širši organiziranosti policije. Star moralni sistem razpada. Ni brez temelja vprašanje, če ni imel nekaterih primesi nestrpnosti do sodržavljanov, ki so bili tako ali dugače različni od veljavnih moralnih vrednot. Počasi nastaja nov vrednostni svet, ki je zelo drugačen od prejšnjega, celo v nasprotju z njim. Brez vpliva ne more biti tudi hitro menjavanje politične stranke, ki ji pripada notranji minister. Nikakor ne bi mogli zanikati, da je ta vpliv možen in stvaren. Sedanji šef na Štefanovi ul. št. 2 v Ljubljani je moral že tretji dan po izvolitvi zamenjati stranko, da je ostal na položaju.

Podobno kot v tujini bi mogel tudi doma nastajati tako imenovani trikotnik nestrpnosti. Oblikujejo ga tri stranice: policija, prebivalci in politika (oblast), zato ga imenujemo »trije P-ji«. Nestrpnost pri enem od dejavnikov rojeva in spodbuja podobno odzivanje pri drugem ali tretjem. Nastane nekakšen začarani krog. Politika se je po uvedbi večstrankarske ureditve pri nas obnašala dokaj (ideološko) netolerantno do delavcev v organih za notranje zadeve. Sem bi se dalo uvrstiti zlasti prisilno oziroma administrativno upokojevanje pripadnikov službe državne varnosti, ki so jim pridodali še tiste iz javne varnosti, ki niso bili slovenskega rodu. Po tem je prišla izločitev varnostno-informativne službe iz sestava notranjega ministrstva in prepoved policijske stavke. Kdo bi mogel verodostojno zanikati, da niso bile v ozadju tudi nestrpnostne prvine? Po domače rečeno, nova oblast ni zaupala lastni varnostni organizaciji iz prejšnje ureditve. Ali lahko ostane policija neprizadeta ob tem? Ali je v celoti lojalna, strpna do takšne nezaupljive politike?

Nekdanji miličniki smo na lastni koži občutili, koga je prejšnji sistem prizadel. Ko smo iskali zali kakršne koli oblike netolerantnega ravnanja z davkoplačevalci.

Po zahodnem vzoru

Kako pri nas preprečevati nastajanje in krepitev nestrpnosti v sami policiji? To vprašanje je popolnoma umestno glede na zahodne države, kjer izhajajo iz tega, da ni mogoče popolnoma razumeti nobenega političnega sistema, če ne razčlenimo njegovih ustanov za prisilo, kot sta policija in vojska.

V Sloveniji (še) nimamo nobene raziskave s podobno vsebino. Omenimo lahko le čtivo, ki posredno obravnava to področje. Pred dobrima desetletjema je izobvestila pri domobranskih družinah, pri nekdanjih lastnikih poslopij in trgovin, pri nekaterih izobražencih in podobno, smo naleteli večkrat na molk kot na sogovornike; kot da te osebe ničesar ne vidijo in slišijo. Kmalu sem si ustvaril svojo sodbo o ozadju takega odnosa do miličnikov. Ocenil sem, da gre za svojevrstno nestrpnost do nas, ki smo z uniformo pomenili predstavnike oblasti, politike. Kdo more zagotoviti, da sedanja ureditev ne bo privedla do podobnega vedenja drugih slojev ali skupin našega prebivalstva? Še zlasti, če jih bodo spodbujali iz politike ali če bodo policisti pri svojem delu kašla knjižica slovenskih strokovnjakov z naslovom »Miličniška razmerja z javnostjo«. Opisuje ravnanje miličnikov ob najrazličnejših priložnostih opravljanja službe in v različnih okoljih. Uporabna je še danes. Napisala sta jo dr. Janez Pečar in Vinko Skalar, prvi pravnik, drugi psiholog. Pred osemnajstimi leti smo dobili obširno študijo z naslovom »Izbor, usposabljanje in delovna uspešnost miličnikov kadetov«, ki je v nekaj točkah rahlo načela vprašanje, ki je predmet tega članka. Nekaj podobnega bi lahko rekli za najnovejšo študijo dveh sodelavcev Višje šole za notranje zadeve o psihosocialnem statusu in delovnih razmerah delavcev v organih za notranje zadeve. Seveda teh treh gradiv nikakor ni mogoče uvrstiti med literaturo o nestrpnosti pri policistih. Morda bodo nujna spodbuda, da se bomo tudi pri nas lotili takšnega preučevanja. To bi bila prva stopnja v prizadevanjih notranjega resorja proti lastni netoleranci. Seveda je najlaže enostavno zamahniti z roko in reči: to so prazne marnje nekoga, ki sploh ne pozna naše policije. Kot da je najboljša na svetu in povsem odporna proti temu virusu.

Na temelju raziskav bi se dalo pripraviti ustrezne oblike in programe za vzgojo in izobraževanje policistov. Ti bi potekali bodisi med rednim šolanjem, bodisi v enotah, bodisi na posebnih tečajih. Tuje izkušnje bi se dalo vsaj deloma uporabiti tudi v Sloveniji. Sem bi se dalo deloma uvrstiti dvodnevni seminar, ki je bil na začetku leta 1993 v Ljubljani. Dvajset policistov prometnikov je oblikovalo poskusno skupino in so obravnavali temo z delovnim naslovom »Usmeritev k državljanu«. Izvajalec je bilo podjetje Mercuri International s Švedske.

Verjetno ne bo šlo brez tretje usmeritve, ki zahteva ustrezen notranji nadzor v sami policiji in posreden nadzor javnosti, ki naj odkriva morebitne netolerantne postopke policistov. Domači kodeks policijske etike v 7. členu določa: »Policist v postopku skrbi, da so vsakomur zagotovljene enake človekove pravice in temeljne svoboščine, ne glede na narodnost, raso, spol, jezik, vero, politično ali drugo prepričanje, gmotno stanje, rojstvo, izobrazbo, družbeni položaj ali katero koli drugo osebno okoliščino«. Prizadeti občan se lahko obrne na častno razsodišče, ki deluje na Višji šoli za notranje zadeve v Ljubljani.

Kdaj pot v pogubo

Na koncu si velja postaviti malce tvegano vprašanje, kdaj bi bila policijska strpnost do pojavov nestrpnosti v družbi pot v pogubo. Pogubo v tem pomenu, da bi prevladale sile netolerance in nedemokratičnih usmeritev. Sama policija bi utegnila precej prispevati k razbohotenju takšnih sil, če bi:

– ostala neprizadeta, nedejavna ob nestrpnih dogodkih v okolju, ki so pravno nedovoljeni,

– potihoma ostala na strani nestrpnosti,

– sama postala plen nestrpnosti in

– sama delovala na strani sil nestrpnosti in nedemokracije.

Ob upoštevanju prej omenjenega trikotnika »treh P-jev« je mogoče zakonito, strokovno in nepristransko delovanje organov za notranje zadeve ocenjevati za zelo močan dejavnik zatiranja in preprečevanja razvoja, ki bi pomenil razmah netolerance na Slovenskem.

Pavle Čelik

Praktični fundamentalizem

Zunanja politika

Nasveti. Načela. Dogme. Zapovedi. Ukazi. Predlogi zakonov. Amandmaji na obstoječe zakone. Predlogi predpisov.

Franček Rudolf:

Da je neko ozemlje država, mora imeti zunanjo politiko. Če neko ozemlje nima zunanje politike, ima samo notranjo politiko.

Če ima neko ozemlje samo notranjo politiko, se seveda vprašaš, ali ni ta država del kakšne druge države, ki namesto nje ureja njeno zunanjo politiko.

Če je neko ozemlje del neke druge države, pač samo ozemlje ni država.

Bistvo zunanje politike je vmešavati se v notranjo politiko drugih držav.

Da bi druge države dovolile, da se vmešavaš v njihovo notranjo politiko, se ne smeš sekirati, če se druge države vmešavajo v notranje probleme tvoje države.

Hudo je, če se ne vmešavajo.

Če se ne vmešavajo, ni tujih dopisnikov. Če ni tujih dopisnikov, nihče ne ve, kje država sploh leži, in nihče ne pozna njenih politikov in nihče se ne spomni nanjo, ne kadar je treba kaj razdeliti, ne kadar kaj kupiti.

Zmago Jelinčič pravi, da bo Italija priključila Slovenijo, in ker je Italija zaveznica Srbije, bosta Srbija in Italija zmleli Hrvaško in si jo razdelili.

Zelo sem zadovoljen, da Zmago Jelinčič ni naš zunanji minister. To kar pravi, je čista pohvala Italije. Če bi jaz bil Italijan, na nobenih volitvah nikoli ne bi volil nobene stranke, ki ne bi imela v jedru programa uničenje Slovenije in razdelitev Hrvaške. Ko Jelinčič pravi, da današnja Italija namerava prav to, izreče najlepšo pohvalo, kar sem jo kdajkoli slišal o tej sosednji državi. O njej sem drugače slišal samo zelo klavrne reči, da je tam umazano morje, pa nekakšni akvalandi, pa nekakšni turisti, pa celo nekakšne manjšine.

Upam, da bo Jelinčiču italijanski predsednik takoj poslal potrdilo o italijanskem državljanstvu, saj je Jelinčič vendar s Primorskega.

Zoran Thaler pravi, da Italija Sloveniji preprečuje vstop v Evropsko unijo, ponuja pa državljanstvo njenim prebivalcem in jih tako dela za prebivalce Evropske unije.

Zoran Thaler nekam samosvoje razume zunanjo politiko, nekam preveč osebno: ker kar dela Italija, je vendar osnova vseh zunanjih politik od kamene dobe naprej. Sosednjemu kralju pošlješ princeso, princesa postane mati naroda in kaj so potem otroci tvoje princese? (Nekoč so Italijani prišli v Ljubljano, ker so menili, da se imajo Ljubljančani za Jugoslovane, torej tudi Črnogorce, italijanska kraljica pa je bila Črnogorka.) Danes nimajo nobene princese, imajo pa fašiste, tako kot včasih. Mussolini (če ste kdaj slišali o njem?) je sploh bil materinsko razpoložen: govoril je: Vsi Italijani, beli in črni, se želimo boriti in zmagati. Hotel je združiti Ljubljano z Abesinijo, no, pa takrat Slovenci niso znali ceniti fašizma. Ko pa je Josip Broz Tito vozil etiopskega cesarja Haileja Selasija na Bled, je bilo pa vse v redu in bili smo lepo neuvrščeni skupaj z Indijo, Egiptom in Kubo. Danes je vse drugače.

Danes se sami hočemo uvrstiti v Evropo.

V Evropi se ljudje prodajajo. Prodajati samega sebe v Evropi ni sramotno. Važno je samo, za koliko si se prodal.

Kdaj bom srečal slovenskega poslanca, ki bo razumel, da če se prodajajo košarkaši in nogometaši, se lahko tudi upokojenke. Če jih Italijani potrebujejo, zakaj pa ne?

Drugo vprašanje je seveda: cena. Zunanje ministrstvo mora prevzeti funkcijo športne zveze: vsak prestop je treba pravno urediti in država Slovenija naj si zaračuna skrb za izdelavo in vzgojo novih italijanskih državljanov. Lahko se Lojze Peterle loti tudi zamenjavanja: ja, bistvo Evrope je svoboden pretok ljudi in storitev. Če Evropejcem niso všeč njihovi brezposelni, pač pa bi hoteli naše, je to stvar zunanje politike.

Krona intelektualnih dosežkov je Samo Pahor, vrli Tržačan: skrbi ga, da bodo Slovenci, ki bodo postali italijanski državljani, morali v italijansko vojsko in na manevre. Si lahko mislite, kakšen prihranek bo to za Jelka Kacina in proračun?

Na televiziji sem kasno sinoči videl Afričana s kapico, obračal se je na svetovne velesile in jih z odločnim in trepočim se glasom prosil, naj vendar nekaj ukrenejo, kaj, nisem niti poslušal.

Bistvo zunanje politike je, da drugim, posebno velikim in največjim državam pomagaš razvozlavati njihove probleme in blažiti njihove glavobole. Vmešavati se je treba v njihove notranje zadeve, ne pa da jih vabiš, naj se vmešavajo v tvoje.

Angleži, Francozi, Amerikanci, Španci, Pakistanci, Ukrajinci, Rusi, vsi se grejo vojake v Bosni in na Hrvaškem. Vsi so z veseljem zaposlili nekaj svojih vojakov. In kakšne slavnostne pogrebe jim prirejajo! Po televiziji pa hvalijo Slobodana Miloševića, kako se uspešno zavzema za mir. In kako krivična je blokada Srbije.

Blokada Srbije sicer ni krivična, je pa samo bencin na žerjavico vojne. Če bi Zahod Srbijo zasul s poceni izdelki, bi se prebivalci imeli vsaj bistveno bolje, če že ne imenitno, in bi se hitro naveličali vojne. Ker vse in vsakogar je mogoče kupiti.

In zakaj muslimani ne smejo kupovati orožja? Kdor ima orožje, ima državo, in kdor ima državo, niti ne pomišlja, da bi se vojskoval in jo zapravil: nekdo pa potrebuje vojno. Kdo vendar? Najbrž tisti, ki se tako zelo trudijo za mir. Da bi se lahko še naprej trudili.

Izredno sem se veselil, ko je naš zunanji minister Lojze Peterle potoval po eksotičnih krajih, ko je odkrival Azijo in Ameriko. Upal sem, da bo odkril kakšno afero, kakšen konflikt, kjer se bo lahko vmešal. Lahko bi posredoval med Turki in Grki ali med Severnimi in Južnimi Korejci, med Izraelci in Sirijci, med Američani in Ukrajinci ali kaj podobnega. Pa nobenih takih idej. Z gotovostjo lahko rečem, da Lojze Peterle ni novi Henry Kiessinger. Škoda, Josip Broz Tito se je v takih primerih velikokrat čisto dobro znašel.

Saj ni treba veliko. Prideš na kakšen hipodrom in poveš par besed, množica pa ploska.

Slovenska zunanja politika hoče sodelovati. To je nesmiselno: Stoltenberg in Owen in Karadžić in Milošević že dolga leta neprestano odklanjajo predloge, pa je. Pa gre.

Stranke desnice se združujejo za lokalne volitve: Janez Janša bo torej združil Slovence na lokalni ravni. Boriti se je treba in zmagovati. A ni to isto, kot če bi združil Ljubljančane in Abesince, Indijce in Kubance?

Kot vemo iz zgodovine: združiti je mogoče vse mogoče, ampak potem je tako nerodno, ko se nenadoma kdo domisli še česa novega, še preden se je utegnil strinjati s čim starim.

ALPINA: MILIJONI MARK V RAZVOJ IN PROPAGANDO

Tovarna obutve Alpina iz Žirov je ob razpadu Jugoslavije čez noč izgubila štiri petine svojega trga. Bila je skoraj ob vse, v kar je vlagala dolga desetletja in na čemer je gradila svojo prihodnost. Poleg matične tovarne, blagovne znamke in volje do dela je delavcem preostala le velika želja, da bi preživeli in si zagotovili kruh v domačem kraju.

Od približno 16.500 zaposlenih v slovenski usnjarskopredelovalni industriji se jih je na površju obdržalo le 8.000. Druge je odplavilo. Hudo neurje je preživel tudi kolektiv Alpine. Zagotovil si je nove trge, svojo proizvodnjo prilagodil povpraševanju in se s kakovostjo prerinil do višjega srednjega cenovnega razreda.

Takrat, ko je bilo najhuje, bi bilo morda najbolj preprosto, če bi v Alpini prepolovili proizvodnjo in se od velikega dela kolektiva na hitro poslovili. Pa so ubrali drugo, precej bolj modro pot. Še več so pričeli vlagati v razvoj, še več v svojo blagovno znamko, istočasno pa so si zagotovili številne nove sodelavce. Zato je kolektiv tudi splaval.

Novi trgi in pomlajen proizvodni program

Pred dnevi, ko smo bili v Žireh, je najhujša poletna vročina že popustila. Delavci so se vrnili s kolektivnega dopusta, pa tudi dipl. oec. Bojan Starman, generalni direktor Alpine, je že imel za seboj delček svojih zasluženih počitnic. Ker imajo za sabo lastninjenje tovarne, je za začetek stekla beseda o tem.

»Cel proces lastninjenja je pri nas povzročil precej slabe volje in nesporazumov, saj je s tem v zvezi še veliko nejasnega. Nič čudnega, ko pa je zakonodaja nedorečena. Ker smo vedeli, da bo večina zaposlenih vložila svoje certifikate v podjetje, smo se odločili za lastninjenje z maksimalnim notranjim odkupom. Uporabili pa bomo lahko le 56 odstotkov vrednosti ceritifikatov zaposlenih, nekdanjih delavcev in upokojencev. Malce slabe volje smo, ker moramo 40 odstotkov podjetja prepustiti investicijskim skladom, ko pa imamo tolikšen presežek svojih certifikatov. To z drugimi besedami pomeni, da bomo morali del tovarne, ki je bil doslej v naših rokah, prepustiti drugim. Torej ne bomo več gospodarji na »svoji zemlji«, kar prav gotovo ne bo prispevalo k večji kakovosti. To ni v redu in ni v prid uspešnejšega gospodarjenja,« ugotavlja direktor Bojan Starman.

Potem ko so se v Alpini morali posloviti od dolgoletnih trgov – kdo ve za koliko let –, poiskati nove in obenem prilagoditi proizvodnjo povpraševanju, so se morali spoprijeti z novimi izzivi. Tudi z drugačnim, bolj svežim in sprejemljivim proizvodnim programom.

»Za našo tovarno obutve sta značilna dva osnovna proizvodna programa. Gre za modni program in za športni program,« pojasnjuje direktor Starman. »Prvi program zajema proizvodnjo ženske modne obutve. Letno izdelamo približno 1.300.000 parov ženskih čevljev. Tudi v prihodnje nameravamo ta svoj program obdržati. Naš športni program pa vključuje proizvodnjo čevljev za alpsko smučanje, smučarski tek in gorsko obutev. Pred leti smo sicer opustili izdelovanje gojzarjev, sedaj pa smo se ponovno lotili tega posla. Nova gorska obutev se razlikuje od stare, tudi tehnologija proizvodnje je drugačna. Sedaj izdelamo 130.000 parov gojzerjev letno, sčasoma pa jih bomo 250.000. To je naš cilj. Vrednost našega modnega programa je takšna kot športnega, čeprav izdelamo ženskih čevljev skoraj dvakrat toliko kot športnih. Prvih 1.300.000, drugih 700.000.

V višjem srednjem cenovnem razredu

Glede na majhnost domačega oziroma slovenskega trga je razumljivo, da Alpina še tako majhne serije čevljev ne more vnovčiti v slovenskih prodajalnah. Zato si je morala najti prav za vse, kar izdeluje, trge na tujem.

»Program športne obutve roma v glavnem v Skandinavijo, ZDA, na Japonsko in v države Srednje Evrope. Našo modno obutev pa kupujejo predvsem v Srednji Evropi, pa tudi v ZDA in v nekdanji Sovjetski zvezi. V glavnem vso svojo proizvodnjo prodajamo pod lastno blagovno znamko. Pri športnem programu nosi 98 odstotkov čevljev ime Alpina,« nam je povedal direktor Starman.

Dipl. oec. Bojan Starman, generalni direktor Alpine

Tudi po izgubi 80 odstotkov trga s polno paro naprej.

Slika: S. B.

Na nekdanjem jugoslovanskem trgu imajo Žirovci nekaj trga še na Hrvaškem, kjer imajo 25 svojih prodajaln. Pri izvozu Alpine pa je treba med drugim poudariti tudi to, da tovarna na tujem ne prodaja pod ceno. Nemalokrat morajo tujci globlje seči v žep, ko kupujejo obutev žirovskih čevljev, kot če bi si čevlje omislili pri nas, v Sloveniji.

Tudi glede cenovnega razreda se Alpina približuje zastavljenemu cilju. Sedaj je s svojimi izdelki že v višjem srednjem razredu. Pa ne v celoti, temveč v pretežni meri. Prav kmalu pa naj bi bila vsa obutev v višjem srednjem cenovnem razredu, kar je eden izmed pomembnih ciljev kolektiva.

Na dlani je, da je žirovska Alpina eden izmed tistih slovenskih kolektivov, ki jo vojna vihra in izguba velike večine trgov nista spravila na kolena. Med drugim tudi zato ne, ker tovarna vlaga v razvoj do pet milijonov mark letno in le malo manj v propagandno dejavnost. To ima Alpina razvejano po vsem svetu.

Andrej Ulaga

ZA 21 ODSTOTKOV VEČ PRENOČITEV TUJIH GOSTOV

Podobno kot je bil obetaven pričetek letošnje turistične sezone, je bilo spodbudno tudi njeno nadaljevanje. Turistični promet – merjen s številom turistov in njihovih prenočitev – je bil namreč v letošnjem juliju večji kot lani v tem mesecu. Po podatkih Zavoda Republike Slovenije za statistiko je julija letos 220 tisoč turistov ustvarilo 963.000 prenočitev, kar je za 5 odstotkov več kot istega meseca lani. Podatek pa je nekoliko manj razveseljiv, če ga primerjamo s »starimi dobrimi časi«. Letošnje julijsko število prenočitev turistov namreč lahko primerjamo s podatki iz leta 1970.

Od 220.000 turistov je bilo 123.000 domačih gostov. Ti so ustvarili 610.000 prenočitv. To je za 8 odstotkov manj kot julija lani. Precej bolje so se v tem pogledu odrezali tuji turisti. Teh smo meseca julija našteli 97.000, ustvarili pa so 353.000 prenočitev, to je kar za 36 odstotkov več kot v enakem mesecu lani.

Eno z drugim je bilo v naši državi v letošnjih prvih sedmih mesecih 858.000 turistov. Prenočitev je bilo 3.193.000, kar je za 7 odstotkov več kot v prvih sedmih mesecih lani. Domači turisti so ustvarili 1.882.000 prenočitev, kar je približno toliko kot lani v enakem času, tuji pa 1.311.000, kar je za 21 odstotkov več kot v enakem obdobju lani.

Prenočitve domačih in tujih turistov po državah pripadnosti v Republiki Sloveniji, I - VII 1994

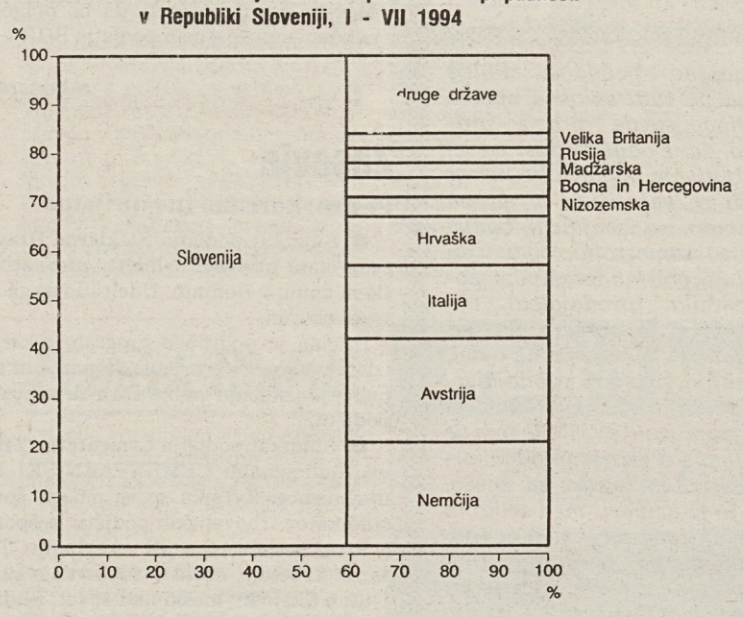

Ni kaj, v primerjavi z zadnjimi leti so omenjene številke kar obetavne. Če pa pogledamo leto 1990, vidimo, da smo letos za 30 odstotkov na slabšem (glede prenočitev) in kar za 40 odstotkov na slabšem v primerjavi z rekordnim letom 1986. Povedano z drugimi besedami: v letošnjih prvih sedmih mesecih smo dosegli približno to, kar smo pred 22 leti, to je leta 1972.

Včasih je veljalo, da so domači turisti nekakšna rezerva za morebitno manjše število tujih gostov. Kasneje so gostinci in upravljalci počitniških zmogljivosti nekoliko spremenili svoje mnenje. Spoznali so namreč, da so domači turisti prav tako dragoceni kot tuji. V ne malo primerih pa bolj. Kaj pomeni domači gost, pa smo vsi skupaj dodobra spoznali šele po osamosvojitvi, ko so nam tuji turisti pokazali hrbet. Število prenočitev domačih gostov že štiri leta narašča, letos pa je bilo rekordno.

Več kot dve tretjini prenočitev tujih gostov so v letošnjih prvih sedmih mesecih ustvarili turisti iz Nemčije, Avstrije, Italije in Hrvaške. Italijani so pri tem udeleženi le s 15 odstotki, turisti iz Hrvaške pa s slabimi 10 odstotki.

Po letu 1990 je v številu prenočitev tujih gostov znova zavzela prvo mesto Nemčija. Navdušenje Italijanov za počitnikovanje v Sloveniji pa je vse manjše. Prav obratno pa je z našimi severnimi sosedi.

Podatki o številu prenočitev v prvih sedmih mesecih letos kažejo, da so nekateri pomembnejši turistični kraji že presegli rezultate za enako obdobje leta 1990. Ti kraji so Izola, Strunjan, Moravske Toplice, Podčetrtek in Šmarješke Toplice. Najbolj obiskan pa je bil Portorož, kjer so zabeležili 420.000 prenočitev, kar je za 10 odstotkov več kot v enakem obdobju leto poprej. Drugi najbolj obiskan turistični kraj v prvih sedmih mesecih pa je Čatež ob Savi, kjer so prevladovali domači gostje. Na tretjem mestu po številu prenočitev je Ljubljana, na četrtem pa Kranjska Gora.

Andrej Ulaga

Prenočitve tujih turistov v Sloveniji, I-VII 1994

	Število v tisočih I-VII 94	Struktura % I-VII 94	Indeksi I-VII 94 / I-VII 93	Indeksi I-VII 94 / I-VII 90
Prenočitve tujih turistov-skupaj	**1311**	**100**	**121**	...
- iz Nemčije	279	21	145	65
- Avstrije	268	21	123	131
- Italije	193	15	95	68
- Hrvatske	128	10	109	32
- Nizozemske	52	4	214	25
- Madžarske	43	3	111	270
- Velike Britanije	37	3	110	11

PRAVKAR IZŠLO!

KNJIGA ESEJEV, KI SO RAZBURJALI...

Spomenka Hribar: **SVITANJA**

Spomenka Hribar v zbirki esejev Svitanja, nastalih v razponu od leta 1979 do danes, odpira nov dvogovor z bralci, tvega nove nesporazume, se spušča v svojevrstno avanturo. **Boj za vrednote, Avantgardno sovraštvo in sprava, Nujnost razglasitve konca državljanske vojne, Preteklost v parlamentu, Zaustaviti desnico, Čas za politično spravo, Zakaj me sovražite, tovariši, Živa legenda** so med eseji, ki ponovno razburjajo slovensko politično in kulturno srenjo.

Knjigo Svitanja lahko naročite na nasiov: ČZP ENOTNOST, Dalmatinova 4, Ljubljana, ali po telefonu 321-255, 1310-033, ali po faksu 311-956.

Cena: 1900 SIT, s 5-odstotnim prometnim davkom 1995 SIT.

NAROČILNICA

Pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, nepreklicno naročam(o) _____ izvod(ov) knjige SVITANJA.

Naročeno pošljite na naslov: _____

Ulica, poštna št., kraj: _____

Ime in priimek naročnika: _____

1. Račun bomo poravnali v zakonitem roku 2. Kot ind. naročniku mi pošljite po povzetju

Naročeno dne: _____ Žig Podpis naročnika

Certifikatni vrtiljak (II.)

Piše: Metka Tekavčič

Resnici na ljubo moramo povedati, da od delnic, ki jih bomo pridobili s certifikati, vloženimi v investicijske sklade, ne gre pričakovati visokih donosov, v začetku pa morda celo nobenih. Prav tako se ne kaže slepiti, da bo kdorkoli z nekaj sto vloženimi tisočaki lahko resnično sodeloval pri upravljanju podjetja ali sklada, katerega delnice ima. Dejstvo je tudi, da bodo šle nekatere investicijske družbe po vodi, navzdol in bo vlaganje certifikatov v sklade teh družb zgrešena naložba. Vendar pa je z vlaganji vedno tako. Vsaka naložba je povezana s tveganjem. Večje ko je tveganje, večji je lahko donos. Vlaganja v delnice investicijskih skladov običajno veljajo za manj tvegana vlaganja, kajti skladi imajo svoja sredstva razpršena po več podjetjih, tako da je malo verjetno, da bi bila vsa med njimi slaba. Nasploh pa menim, da smo do sedaj živeli v okolju, ko tveganje običajno ni bilo usodno, zato je dobro, da se čimprej soočimo tudi z realnostjo tveganih poslovnih odločitev. Prav zato menim, da ne gre upoštevati tistih nasvetov, ki nam nekoliko porogljivo namigujejo, naj si certifikat ohranimo kot spomin na trenutke, ko smo bili nekaj časa vsi kapitalisti. Za to imam vsaj dva razloga.

Najprej menim, da je vnovčevanje lastninskih certifikatov neizogibni sestavni del celovitega procesa lastninskega preoblikovanja podjetij, za katerega, ne glede na to, v kakšni obliki je bil ali naj bi bil uzakonjen, velja, da je z vidika narodnogospodarske učinkovitosti najbolje, da se čim hitreje konča. Zato lahko nekoliko patetično dodam, da z vnovčenjem lastninskega certifikata vsak posameznik prispeva svoj skromni delež k pospešitvi procesa lastninjenja v slovenskem gospodarstvu. Končno pa menim, da z vnovčitvijo lastninskega certifikata lahko izgubimo največ toliko, kot izgubimo, če certifikat obdržimo v domačem predalu. Še tako skromen donos pa je že večji od donosa, ki ga ni. In če certifikata ne bomo vnovčili, bomo morda kasneje razmišljali, kolikšni so stroški naše izgubljene priložnosti; če ne drugega, vsaj priložnosti za to, da dobimo nekaj izkušenj s področja poslovanja z delnicami. Takšno izkušnjo moramo sicer plačati s »pravim« denarjem, do tega pa večina državljanov ne more drugače kot s težko privarčevanimi prihranki od vsakomesečne plače. Je pa vendarle bolje, da izgubimo samo »del minulega dela«, pa če nam še tako pripada, kot pa denar, ki nam omogoča vsakodnevno preživljanje.

Prav zato menim, da je v certifikatni vročici treba nekoliko potrpeti in počakati na ohladitev. Namesto vrtoglavih hitrosti pa se kaže za kako uro spraviti v naslonjač in prebrati, kdo je kdo v katerem investicijskem skladu, ter potem sprejeti odločitev po svojem okusu in meri. Je že res, kot pravi Keynes, da smo na dolgi rok vsi mrtvi, a res je tudi, kot ga dopolnjuje Joan Robinsonova, da se enim to zgodi prej in drugim kasneje. In ker vsi upamo na kasneje, se splača tudi za kratko življenjsko dolgost nekoliko potruditi in razmisliti, koliko in kako smo pripravljeni tvegati.

(Konec)

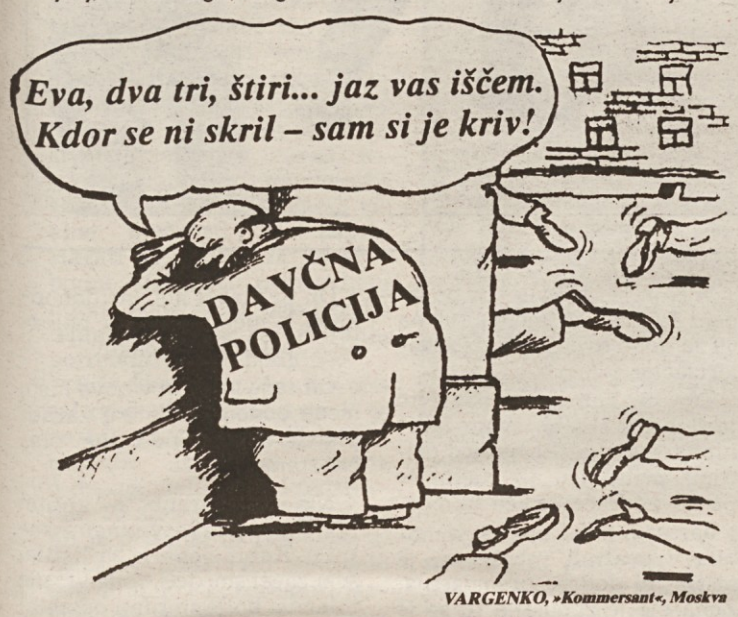

VARGENKO, »Kommersant«, Moskva

Drago bo hrustanje žemljic

Slovenska vlada je na prvi popočitniški seji zvišala odkupno ceno pšenice. Tretjerazredno zrnje, ki brez mešanja s kakovostno pšenico ne pride v poštev za peko kruha, je »podražila« za 80 odstotkov in s tem ustregla razočaranim kmetom. Ti so žitnopredelovalnim organizacijam letos oddali za več kot 93.000 ton pšenice, s čimer so presegli vse dosedanje rekorde. Toda že ob prevzemu, ko so žitarji bolj dosledno kot prejšnja leta jemali vzorce in na podlagi analize razvrščali prevzeto pšenico v kakovostne razrede, se je pokazalo, da je prvovrstne pšenice le za vzorec. To pa je za vse pridelovalce pomenilo, da bodo za oddano zrnje dobili manj cvenka, kot so pričakovali.

Kmetje so – ogorčeni nad rezultati vzorčenja – sprva protestirali nad strogostjo pri ugotavljanju kakovosti pšenice, toda ker za svojo slabo voljo niso imeli argumentov, s katerimi bi ovrgli oceno strokovnjakov, so poiskali pomoč pri kmetijskem ministrstvu. Pri vladi so kljub pomislekom popustili in »popravili« ceno pšeničnega zrnja. Pri tem je treba povedati, da je cena za prvovrstno pšenico ostala nespremenjena, to je 27,13 tolarja za kilogram. Pšenica v drugem kakovostnem razredu sedaj velja 25,90 tolarja za kilogram, tretjerazredno zrnje pa je poskočilo od 13.50 na 22,40 tolarja za kilogram. Ja, kruha bo nedvomno tudi v prihodnje dovolj. Bo pa drago hrustanje dišečih hlebčkov slovenskih pekarjev, saj brez uvoza prvorazrednega pšeničnega zrnja tudi letos ne bo šlo.

A. U.

DOLENJCI IMAJO SVOJO VIZIJO

Slab mesec je minil, odkar je pričela Vizija, pooblaščena družba za upravljanje investicijskih skladov na Dolenjskem, v Posavju in Beli krajini zbirati certifikate. Čeprav družba ni šla v drage reklamne akcije, kot so to storile nekatere večje družbe, je prvi odziv ljudi s tega območja dober, posebno še na Kočevskem.

Vizija, ki so jo ustanovili zavarovalnica Tilia in triintrideset domačih strokovnjakov – med njimi je vrsta gospodarstvenikov s tega območja – želi s svojim delovanjem zaščititi interese lastnikov certifikatov, svojih delničarjev, s tem pa posredno tudi interese gospodarstva tega dela Slovenije.

Vizijo so ustanovili z namenom, da bi na Dolenjskem, Posavju in v Beli krajini zbirali lastniške certifikate in jih kasneje zamenjali za delnice različnih slovenskih podjetij. To naj bi bila predvsem perspektivna podjetja v navedenih regijah in na širšem prostoru, predvsem pa podjetja s področja farmacevtsko-kemične dejavnosti, telekomunikacijskih storitev, distribucije naftnih derivatov, prehrambene industrije, trgovsko-distribucijska podjetja in podjetja s področja elektronske in tekstilne industrije.

Vizija bo največ 40 % vrednosti zbranega kapitala naložila v delnice velikih podjetij, največ 50 % vrednosti zbranega kapitala bo naložila v delnice srednje velikih podjetij, največ 30 % vrednosti zbranega osnovnega kapitala bo naložila v delnice srednjih in majhnih podjetjih, v katerih bo aktivno upravljala, in največ 20 % vrednosti zbranega osnovnega kapitala naložila v delnice in obveznice, ki že kotirajo na Ljubljanski borzi vrednostnih papirjev.

V Viziji bodo poskrbeli, da bodo naložbe zagotavljale delničarjem maksimalne donose in delno kapitalsko prirast. Osnovni cilj delovanja bo torej realno povečanje premoženja investitorjev ob zmerni stopnji tveganja. Certifikate bodo naložili v največ 50 slovenskih podjetij, takšna razpršitev pa bo zmanjšala tveganost naložb. Strokovnjaki Vizije ocenjujejo, da bo s tem stopnja tveganja naložb vlagateljev v delnice Vizije relativno nizka.

Poleg zasledovanja osnovnega cilja – povečanja premoženja investitorjev ob zmerni stopnji tveganja – želi Vizija s svojim delovanjem pomagati pri ohranjanju finančnih in gospodarskih aktivnosti na območju Dolenjske, Posavja in Bele krajine.

Za uresničitev tega cilja so v Metliki, Črnomlju, Kočevju, Krškem, Brežicah, Sevnici, Trebnjem in Novem mestu angažirali skupine strokovnjakov, ki delujejo na področju izobraževanja, informiranja in svetovanja ljudem pri odločitvah o naložbi svojih lastniških certifikatov. Zavarovalnica Tilia, večinski lastnik Vizije, družbe za upravljanje investicijskih skladov s svojimi predstavništvi, agencijami in poslovalnicami prispeva pomemben delež k uspešnemu zbiranju certifikatov na Dolenjskem, v Posavju, Beli krajini in na Kočevskem.

Z odpiranjem novih delovnih mest, z angažiranjem strokovnjakov za delo na borzi in v podjetjih, ki jih bo družba aktivno upravljala ter z izobraževanjem mladih za področje financ, marketinga, vodenja pa nameravajo v Viziji tudi v prihodnje skrbeti za razvoj tega območja.

Vizija je edina pooblaščena družba za upravljanje investicijskih skladov s sedežem na tem območju, ki bo upravljala kapital v skladu z interesi regij, v katerih deluje. V Viziji pričakujejo, da bodo osveščeni ljudje, ki jim je kaj mar za svojo regijo, vložili certifikate v njihovo družbo in tako posredno prispevali k napredku v tem delu Slovenije.

Svoje certifikate lahko zamenjate za delnice Vizije. To lahko storite na vseh enotah poslovalnice Tilia, vseh poštah poslovne enote Novo mesto in Kočevje in enotah Službe družbenega knjigovodstva na območju Dolenjske, Posavja in Bele krajine. Vizija ima sedež v Novem mestu v Zavarovalnici Tilia, kamor lahko tudi pokličete na številko 068-323-260.

ATRIS

Borza sindikalnega turizma

BORZNO SPOROČILO ŠTEVILKA 36

ATRIS – BORZA SINDIKALNEGA TURIZMA, Ljubljana, Dalmatinova 4, sprejema ponudbe prostih počitniških možnosti, posreduje proste zmogljivosti, organizira zamenjavo, nakup ali prodajo počitniških objektov, stanovanj, bungalovov, prikolic in drugih možnosti.

Pišite nam ali telefonirajte na 061 131 00 33, int. 384 385 061/326 982 ali 322 975; naš telefaks je 061/326 982 ali 317 298, žiro račun 50101-610-92077 – Atris.

Poslovni čas za stranke vsak delovnik od 9. do 15.30 ure.

A. POČITNIŠKE ZMOGLJIVOSTI, KI VAM JIH NUDIMO

1. PENZIONI V FIESI – sobe za 3 do 4 osebe s kopalnico, predprostorom in teraso, penzion ali polpenzion do 2. septembra. Cena penziona za odrasle 49 DEM, za otroke do 10. let 37 DEM v tolarski protivrednosti. Cena polpenziona za 4 DEM nižja. Posamezni termini po sedem dni, prosto po 2. septembru.

2. POČITNIŠKI APARTMAJI V PIRANU – sodobno opremljeni za dve ali štiri osebe, 85. oz 100 DEM dnevno. Termini po 2. septembru.

4. POČITNICE NA POKLJUKI v dvo- ali štiriposteljnih apartmajih od 2. septembra do 1. oktobra. Cene: veliki ap. 56 DEM, mali ap. 37 DEM v tolarski protivrednosti. Termini vsako soboto. Turistična taksa ni vključena.

5. POČITNIŠKI DOM V BOHINJU. Šest ap. za štiri in dva za osem oseb, cena 60 oz. 120 DEM za večjo enoto. Termini od 10. 9. dalje. Mansardni apartma 50 DEM.

6. APARTMAJI V NASELJU PICAL, APARTMAJI LUNA

PO 2. 9.		Ap. za 3 osebe	za 4 osebe	za 6 oseb
PICAL	CENE	59 DEM	66 DEM	79 DEM
LUNA	CENE	42 DEM	49 DEM	

POLPENZION

Hotel Kristal	PO 2. 9.	45 DEM	v 1/2 sobah
Hotel Diamant	PO 2. 9.	47 DEM	v 1/2 sobah
Hotel Neptun	PO 2. 9.	39 DEM	v 1/2 sobah
Hotelsko naselje SPLENDID	PO 2. 9. DO 18. 8.	36 DEM	

7 GARSONJERE V ČERVARJU za štiri osebe, opremljena kuhinja. CENA 48 DEM. Posamezni termini v septembru.

8. HIŠICE NA ROGLI za štiri osebe, termini 7 ali 10 dni, cena dnevnega najema 58 DEM. Prosto od 25. 9. dalje.

9. KOPE garsonjere za 4 osebe, termini od 12. 9. dalje. Cena 35 DEM.

10. Postavitev prikolic na VRANSKEM, brezplačna uporaba bazena. Celoletna najemnina prostora 500 DEM.

11. Prikolica v Martuljku za štiri osebe. Prosti termini v septembru, cena 32 DEM na dan.

12. POČITNIŠKI DOM V KRANJSKI GORI tri- ali štiriposteljne sobe, polpenzion, sedemdnevni paketi, zamenjave vsako soboto, 245 DEM. TO PONUDBO PRIPOROČAMO.

13. POČITNIŠKE HIŠICE V ZAMBRATIJI SAVUDRIJA penzion hišice za 4 ali 5 oseb, spalnica, otroška soba, predprostor, kopalnica. Cena polnega penziona 39 DEM, otroci do 10. let 31 DEM. Termini po 2. septembru.

ŠOLA V NARAVI

Organizatorje šole v naravi obveščamo, da imamo v mesecu septembru prosta dva počitniška doma z do 100 ležišči. Cena za polni penzion je 35 DEM.

POSAMEZNI TERMINI ZA ODDIH

ČERVAR GARSONJERA	PO 2. 9.	CENA 46 DEM
BARBARIGA	PO 2. 9.	CENA 48 DEM
MAREDA, dvosobno stanovanje za pet oseb najem	OD 9. 9. DO 19. 9.	CENA 42 DEM

TERME ZREČE

PETDNEVNI POČITNIŠKI PAKET	300 DEM POLNI PEN.
DESETDNEVNI POČITNIŠKI PAKET	530 DEM POLNI PEN.

Pokličite po telefonu 063 762 451

RATEČE PLANICA, PRIVATNI PENZIONI DO 15. 9. 1994

CENE: APARTMA	ZA 2 OSEBI	50 DEM
	ZA 4 OSEBE	70 DEM
	ZA 6 oseb	100 DEM

KMEČKI TURIZEM »Pri Marti«, Drbetinc – kmetija, 15 km oddaljena od Ptuja. Gostišče ima 60 sedežev, primerno za slavja, sindikalne izlete, individualne obiske.

PONUDBA V MESECU SEPTEMBRU

Prikolice v Luciji, Belvederju, Ankaranu, Fiesi, Koversadi, cena 45 DEM

STANOVANJA v Novigradu, Dajli, Barbarigi, Maredi.

B SEJEMSKA PONUDBA

2. Mednarodna razstava vozil IAA Hannover, 3. do 11. 9. odhod aviona 6. 9. Cena tridnevnega potovanja 990 DEM.

3. AVTOMEHANIKA FRANKFURT, sejem opreme avtomobilskih delavnic in bencinskih črpalk, od 13. do 18. 9. Tridnevni obisk sejma z letalskim prevozom 1090 DEM. ZA SEJEM JE IZREDNO ZANIMANJE.

4. MILANO MODIT, tridnevni ogled mednarodnih sejmov MODE od 30. 9. do 4. 10. CENA 360 DEM.

5. PHOTOKINA KÖLN OD 22 DO 29. SEPTEMBRA, sejem fotoaparatov, video, hifi, tehnike za film, radio, TV. Štiridnevno potovanje z avtionom 1295 DEM.

6. IMEGA MÜNCHEN, prehrambeni sejem z obiskom OKTOBERFESTA od 18. do 22. 9. Dvodnevni avtobusni ogled 210 DEM.

7. BUREAU 94 BRUSELJ, sejem pisarniške opreme, pisarniških strojev računalnikov od 21. do 28. 9. Štiridnevni obisk z avionskim prevozom 1390 DEM.

8. MILANO, sejem orodjarskih strojev, tridnevni ogled od 29. 9. do 4. 10. CENA 360 DEM.

9. PARIZ EUROPLAST, sejem plastike, izdelkov iz gume, surovine, stroji in obdelave. Štiridnevni ogled od 2. do 6. 10. CENA 664 USD.

10. HOGATEC 94 DÜSSELDORF, sejem hotelirstva in gastronomije od 10. do 14. oktobra. Štiridnevno potovanje z letalom 1340 DEM.

11. CODEX LAS VEGAS, največji računalniški sejem, od 14. do 18. novembra. Cena osemdnevnega potovanja 2395 USD.

IZLET PO LJUBLJANICI

Vsakodnevni izlet z rečno ladjo po Ljubljanici. Sprejme do 40 gostov, možen piknik na njej in ob pristanku v vasi Vrba. Dnevni najem barke za 6 ur 24000 tolarjev, preostale ure po 2000 tolarjev.

POČITNIŠKE ZMOGLJIVOSTI, KI JIH POTREBUJEMO

1. Počitniške hišice v ČATEŽU, ATOMSKIH TOPLICAH ali MORAVSKIH TOPLICAH.

Na ponudbi vabimo tudi lastnike vikendov ali počitniških stanovanj v ANKARANU, Izoli, LUCIJI, Piranu in v ISTRI OD KANEGRE do ROVINJA.

Informacija gostom Atrisa

PLAČILNI POGOJI: Ob potrditvi rezervacije zahtevamo plačilo 40 % celotnega zneska. Pri odpovedi nad 20 dni pred odhodom za že rezerviran termin zaračunamo stroške poslovanja in nastale stroške; najmanjši znesek stroškov odpovedi je 4000 tolarjev pri krajši odpovedi zaračunamo stroške in 30 % celotnega zneska. Cene veljajo le za že v celoti plačane aranžmaje, če se te ne spremenijo za več kot 7 %. Po vplačilu gostje prejmejo našo napotnico. V primeru, da naše napotnice ne prejmete sedem dni pred odhodom nas nujno pokličite. Reklamacije v skladu s turističnimi uzancami rešujemo sporazumno.

ARTIS je povsod, kjerkoli ste.

direktor borze
Metod Talar

ROKOVNIK – PRIROČNIK '95

V NOVO LETO Z NOVIM ROKOVNIKOM – PRIROČNIKOM 95

– ZAJETNEJŠI, BOGATEJŠI, UPORABNEJŠI

Sestavljajo ga koledarski del, zajeten blok za zapiske in priročnik v obliki brošure z naslednjo vsebino:

- **abeceda delničarstva**
- **kako brati finančna poročila**
- **pridobivanje lastninske kulture**
- **izvajanje zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju**
- **sindikati in soodločanje delavcev pri upravljanju.**

Priročnik-rokovnik je nepogrešljiv pripomoček za vsakega sindikalnega zaupnika in člana sveta delavcev v podjetju in ustanovi.

Cena 2.000 SIT, V PREDPLAČILU PA 1500 SIT!

CENA V PREDPLAČILU VELJA DO 31. OKTOBRA.

MOŽNOST NAPISA NA OVITKU (ZA DODATNO PLAČILO), NAD 100 IZVODOV NAPIS BREZPLAČEN.

Vsa naročila in morebitne informacije dobite pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, telefon (061) 321-255, fax 311-956.

NAROČILNICA

Pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, nepreklicno naročam(o)

..... izvod(ov) ROKOVNIK 95. Naročeno pošljite na naslov:

.....

Ulica, poštna št., kraj: .....

.....

Ime in priimek podpisnika: .....

1. Račun bomo plačali v zakonitem roku po prednaroč. ceni
2. Želimo napis na ovitku – prilagamo tekst napisa

Naročeno, dne ..... Žig ..... Podpis naročnika

SLIKI ISTEGA POLETJA

Čas gluhega poletja in kislih kumaric se je iztekel. Knjigarne so že nabito polne in cene učbenikov zasoljene (ker menda država ne poskrbi dovolj za subvencije), mnogih pa tudi ni, ker so pošli. V režimu, kjer učitelji učencem sproti predlagajo in določajo, katere učbenike naj uporabijo, pa se založnikom novih ne da založiti ali ponatisniti.

Ob tem le to, da sodobna tehnologija mnogo večjo založniško ažurnost od doslej prikazane zagotovo omogoča in bi morda veljalo stvari zastaviti skozi vprašanje, kdo dovoljuje čudno in z vidika šolajočih se otrok – nehumano izsiljevanje. Tako nam staršem letos bolj kot kdajkoli prej ostanejo sejmi rabljenih učbenikov in seveda upanje, da bomo lahko kupili blago, ki je še aktualno in mu rok trajanja še ni potekel.

Bolj kot spremljam to početje vrsto let, bolj ugotavljam, da je med šolniki, šolskimi oblastmi, starši in učenci oziroma dijaki ter založniki učbenikov vrsta kratkih stikov, ki na koncu vedno končajo v fotokopirnicah. Morda bi se tudi založniki morali vprašati, čemu je preslikani učbenik cenejši in vedno bolj v rabi. Ali niso morda založniki s svojim preteklim ravnanjem in šolske oblasti s svojim neukrepanjem učečo se mladež in njihove starše sami prignali na to čudno današnjo pot!

Ponavadi smo ob koncu poletja vedno tarnali tudi nad poletno kulturno ponudbo in jo povezovali s turizmom in v teh primerjavah izrekli marsikatero modro misel. Toda letos je začuda drugače. V tem prispevku ni mogoče celovito prikazati utrip kulturnega poletja, kajti očitno je finančna stiska kulturo usmerila na pota povezovanja in trženja ter uveljavila spoznanje, da je najbolje biti kulturi in umetnosti čimbolj v stiku z ljudmi. Pravi kritični odmevi bodo šele prišli, ko bo med kritiki dozorelo spoznanje, kaj vse se je to poletje v Sloveniji dogajalo.

Že res, da smo ostali tradicionalna dežela raznovrstnih veselic, toda tudi te so se pomnožile in vsi z njimi zbirajo denar za svojo dejavnost.

Hkrati pa smo dobili nekaj evidentno vrhunskih kulturnih prireditev: Piransko poletje, Kulturne prireditve na gradu Tabor, Festival Okarina na Bledu in v drugih slovenskih krajih, Festival Radenci, izjemno kulturno ponudbo v Rogaški Slatini, pa dogajanje na Obali... Še bi lahko našteval in pri tem še bolj tvegal, da sem kaj dobrega in izvirnega pozabil zapisati. Srž pa je v tem, da je prav finančna stiska kulturo pripeljala nazaj k ljudem. Naj gre za veselice ali za Magnifica, klasično, operno, jazz ali etno glasbo.

Po tej plati se mi je zdelo letošnje poletje izjemno boljše od poprejšnjih in mislim, da so organizatorji poletnih kulturnih dogodkov in prireditev na pravi in zares primerni poti.

Ampak potem prideš domov in se vse začne nekoliko nekulturno s problemom učbenikov. Morda bo prihodnje leto bolje!? *Milan Bratec*

ZAMERA

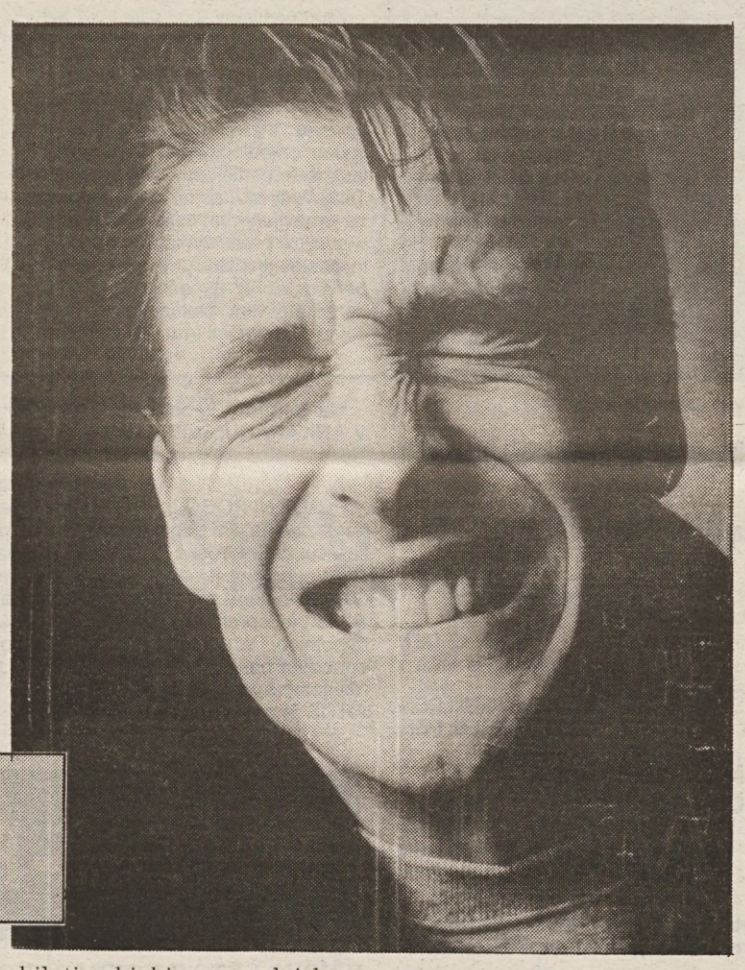

Zgodilo se je natanko pred štirimi leti na Jesenicah. Izvedeli smo, zaradi izrednih naročil ne bo kolektivnega dopusta, da se bomo zagrizli v delo. Bili smo žalostni in hkrati veseli. Kljub izredni vročini in kljub potenju smo izdelovali kakovostne izdelke. Delali smo tudi ponoči, če se je tehnološki cikel zavlekel ali če je prišel čas za odpremo.

Delali smo že cel teden in spraševali smo se, ali bi delali še v soboto in nedeljo. Spraševali smo tajnico, kje je direktor, da se dogovorimo. Toda njega ni in ni bilo. Šele čez štirinajst dni se je prikazal.

Ni mogel iz svoje kože, da se ne bi pobahal, veš vzel sem jadrnico in križaril po Jadranu.

KRIČEČ PRIMER

Poslušal sem in poslušal, na koncu njegovega pripovedovanja pa sem dodal: »Marjan – le kako si mogel na nas pozabiti.« Kot iz topa se je obrnil in odkoracal v svojo pisarno. Vedel sem oziroma tako mi je dal vedeti, da je on glavni, da mu nimam kaj očitati, kajti ni bil tip, ki bi prenesel iskrenost, resnico.

In glej, že čez pol leta je ta zamera oziroma užaljenost butnila na dan.

Naše odlično posluječe podjetje, od vsepovsod hvaljeno, se je znašlo na tleh.

Šli smo v stečaj.

Stečajni upravitelj je obdržal edino njega, da sta izdelala strategijo rešitve.

Izgubil sem delo

Čez teden dni sem dobil vabilo, naj se oglasim v podjetju. Odšel sem tja, obupano potrkal na vrata s številko dvajset in vstopil. Kljub obupanosti sem se potrudil, da sem si zapomnil razne podrobnosti, ki jih bodo, vedel sem, hoteli zvedeti moji sodelavci.

Pisarna kot pisarna. Ob steni se je bohotila ogromna steklena omara. Bila je sicer prazna, toda prah za steklom je razkrival Marjanovo prebrisanost. Na nasprotni steni je visela nepomembna slika, ki je bila po senci sodeč manjša od prejšnje. V kotu je bila pisalna miza in na njej nekaj kupov dnevnega časopisa. Marjana in stečajnega upravitelja skoraj ni bilo videti. Zleknjena sta ležala v mogočnih, silno globokih naslanjačih in Marjan je držal neke papirje nad glavo. Buljil je vanje skozi naočnike, katerih popreje nikoli ni nosil. Bile so čudne oblike, da še nisem videl takih na nobenem nosu. To je neverjetno, to ne more biti res, je hripavo mrmral s svojim piskajočim glasom.

Računalnik te je izločil, pa ne morem ugotoviti zakaj. Tudi toliko ni bil, da bi si snel naočnike in pogledal vame. Priznati moram, da tega od njega tudi nisem pričakoval. V roke mi je porinil papir in dejal: »Ljudje lahko napravijo marsikatero napako, toda računalniki so nepogrešljivi.«

Bolje smrdeti odzunaj kot odznotraj

Ko sem buljil v sklep o odpustitvi, sem se počutil, kakor da bi bil sam sredi morja. Čelo se mi je orosilo in začutil sem, kako me hladnokrvno opazuje. Njegov nasmeh na ustih je bil nadvse vljuden, kakor so vljudni tisti, ki so likvidirali že na stotine in stotine ljudi.

»Upam, da si se pri nas dobro počutil.«

To je bilo vse njegovo mojstrstvo pri urejanju takih stvari, kajti ni prenesel, da je imel kdo višjo izobrazbo kot on. Hotel je poudariti, da njega sicer vsa stvar jezi, da pa je zdaj sistem tak in dolžnost je dolžnost.

Komaj sem čakal, da sem se znašel na hodniku. In v mislih se mi je rojevalo spoznanje, da je bilo vse šolanje zaman.

V meni se je motalo spoznanje – premlad za upokojitev, prestar za drugo zaposlitev.

Tako so se najine poti, zaradi majhne iskrenosti zelo strmo razšle.

Njemu se je količnik povzpel z 1:5 na 1:15, meni s 100 na 60 za dobo dveh let brez revalorizacije.

On si je kupil hišo, nov avto je dobil v službi, svojo jadrnico ter si omislil ljubico oziroma priležnico ali, kakor se po novem reče, letečo tajnico.

Jaz sem ostal brez avtomobila v praznih sobah, saj je prišlo do delitve premoženja. Žena me je zapustila in se je preselila k materi, ki ima zgledno pokojnino, hči pa se je na hitro poročila in odselila.

On ni plačal nobene dohodnine, k meni je prišla položnica za 12000 tisočakov.

On se je preselil v novo hišo, mene bodo izselili, saj zaradi plačila dohodnine nisem plačal stanarine.

Namesto hrane si kupim Martina in tako v omami zaspim. Ker ni denarja za čistila, sem začel smrdeti, toda vsi me tolažijo, bolje smrdeti odzunaj kot odznotraj. In tako se mi dozdeva, da najbolj smrdijo ribe na vrhu. *Boris Hafner*

PROSIM, KUPI MI SLADOLED

Bilo je v soboto dopoldne. Sonce je že zjutraj močno pripekalo, zato sem si oblekla kratke hlače in majico ter se odpeljala v mesto. Ker smo se odpravljali na dopust, je bilo treba še marsikaj urediti in nakupiti. Ko sem že vse stvari imela v avtu, sem se odpravila še na tržnico. Vedno me je mikalo, da si jo ogledam in se sprehodim med prenapolnjenimi stojnicami. Neverjetno, koliko ljudi se je premikalo gor in dol. Eni so barantali, drugi se zabavali, med tistimi, ki so si stvari le ogledovali, pa sem bila tudi jaz. Zdelo se mi je skoraj neverjetno, kaj vse so ponujali glasni prodajalci. Pritegnili so me šopki poletnih cvetlic in lončnice, ki so kar nekako krasile ta prenapolnjen prostor.

Ne vem, koliko, vendar je minilo že kar precej časa, ko sem se odločila za sladoled. Stala sem v vrsti, ko me je iznenada za roko »pocukala« majhna punčka: »Teta, prosim, kupi mi sladoled, prosim.« Bila sem osupla in presenečena. Dvoje modrih oči je proseče gledalo vame. Preden sem lahko karkoli rekla, mi je deklica povedala, da ji njena mamica nikoli ne more kupiti sladoleda, ker nikjer ne dela. Doma ima še dva bratca in včasih ni denarja ne za kruh ne za mleko. Očeta nimajo, zato deklica kdaj pa kdaj odide na tržnico in poprosi za kak tolar. Groza, saj ji je šele pet let! Ko sem jo vprašala, ali ji mamica dovoli takšno početje, je skomignila z rameni.

Pobožala sem jo po kodrastih laskih in ji kupila sladoled. Dala sem ji še sto tolarjev, da bo kupila sladoled tudi bratcema. Nase sem kar pozabila, preveč so me pretresle besede te deklice. »Hvala, hvala,« je še dejala mala Eva in se izgubila med množico ljudi.

Nikakor se nisem mogla zbrati. Kar naprej sem imela pred očmi drobno, modrooko deklico. Preden sem odšla s tržnice, sem še obstala in jo iskala s pogledom. Pa je ni bilo več.

Vprašujem se, ali res mora vse grenkobe življenja občutiti že majhen otrok. Kakšno bo Evino življenje pri desetih, petnajstih letih?

Prekleto! Ničesar ne morem storiti zanjo. Morda jo bom še kdaj videla in ji kupila sladoled, morda...

O Evi sem razmišljala še dolgo v noč. Danes sem kupila sladoled Evi jaz, toda ji ga bo kdo kupil tudi jutri? Bodo sploh še imeli za kruh ali pa bo drobna deklica postopala po ulici in prosila tudi zanj?

»Usode« otrok me vedno pretresejo. Nič krivi, nič dolžni, pa vendar »zaznamovani«.

Če boste Evo srečali vi, nikar se ne obrnite vstran, premajhna je še, da bi razumela in se zavedala svojih dejanj. Pomagajte ji, pa čeprav ji boste kupili le kepico sladoleda.

Kako zelo malo je včasih potrebno za nasmeh, za podano roko, ki otroku prinaša »srečo«, veselje. Ni bilo veliko, pa vendar so Evine modre očke žarele...

Breda

OBRATNA AMBULANTA

Piše: prim. doc. dr. Anton Prijatelj

O raznih načinih hujšanja

V letošnjem poletju so se ponovno mnogi razpisali o raznih metodah hujšanja. Seveda pred kopalno sezono, ko naj bi nekatere ali celo nekateri preobilni zelo na hitro izgubili kilograme in zopet pridobili vitkost. V nekem časopisu sem zagledal karikaturo, »mično« debele gospe pred tabelo s težo in višino, ki ugotavlja: »Gospod doktor, po vaši tabeli sem premajhna!«

Kako je vse relativno in še posebej razne diete, ki so jih bile, so jih in jih bodo polne strani v vseh časopisih in še posebej revijah nežnega spola, naj pove resnični dogodek, ki sem ga spremljal pred leti. Neka dieta (saj je vseeno katera) se je zdela primerna gospema približno enake starosti z nekoliko preveliko telesno težo. Odločili sta se in se do pičice natančno držali diete. Rezultat po določenem času je bil takle: ena je res shujšala za dva kilograma, druga se je za dva kilograma zredila. Ne pri prvi, pri drugi pa še toliko manj, ni bilo obljubljenega uspeha, ki so ga napovedovali propagatorji te diete.

Drugi primer, ki je bil še bolj zanimiv in ki navaja, da se moramo pred raznimi shujševalnimi dietami posvetovati s svojim zdravnikom, se je zgodil mojemu znancu iz drugega konca Slovenije. Prevelika telesna teža! Odločil se je, da se bo držal diete klinike Mayo. Vsi ki so se kdaj zanimali za diete, jo gotovo poznajo. Saj veste, tri jajca za zajtrk, potem dve za večerjo. In še to trdo kuhana! Moj znanec se je te diete držal. Odpeljali so ga v bolnišnico! Prva delovna diagnoza je bil infarkt zaradi hudih bolečin. Kasneje pa se je le izkazalo, da ni bil infarkt, pač pa le napad žolčnih kamnov. Sledila je operacija. Sedaj je mož brez žolčnih kamnov. Diete s trdo kuhanimi jajci ne bo več poskusil.

Če pošteno premislimo, moramo vedeti, da vsi, ki obljubljajo po raznih oglasih čaje, tablete in »čudežne« diete brez ustreznega načina prehrane, milo rečeno pretiravajo. Tablete, ki so jih nekoč predpisovali za hujšanje, so imele mnoge stranske učinke, tudi zelo hude. Eden od teh stranskih učinkov je bila nespečnost. V tujini so naprodaj tablete, ki pospešujejo prebavo. Z urejeno prebavo je prav gotovo tudi človek bolj zdrav.

Drugi zopet priporočajo tablete za odvajanje vode. Te so lahko popolnoma v redu. Lahko pa tako znižajo krvni tlak, da se človek slabo počuti. Če bi jedli popolnoma neslano, bi tudi odvajali več vode, ker sol zadržuje vodo v telesu. Lažji bi bili. Vendar ne zaradi manj maščobe pod kožo, pač pa zaradi manj vode v telesu. To je pogosto tudi prvi učinek raznih čudodelnih načinov hujšanja, ki obljubljajo hitro shujšanje po nekaj kilogramov na teden. Če je človek zdrav in se želi znebiti odvečnih kilogramov, je prav gotovo edini učinkovit način:

MANJ HRANE IN VEČ GIBANJA!

Ne bom dolžil kruha in ogljikovih hidratov za preveliko telesno težo, pač pa vso hrano in še posebej tisto z mnogo kalorijami. Poudariti moram, da je v naši hrani še vedno premalo balastnih snovi (zelja, repe in zelenjave na sploh). In še nekaj! Pred sto in več leti so trdili, da alkohol nima nobene hranljive vrednosti. Sedaj pa vemo, da ima tudi alkohol kar nekaj kalorij. Bolj ko je pijača žgana, več kalorij ima. Zato pri hujšanju nič alkohola! In pamet v roke tudi pri dietah in želji po hujšanju.

Dogovor Sveta ZSSS s predsedniki in sekretarji območnih organizacij o tehnični pomoči pri zbiranju podpisov za spremembe zakona o denacionalizaciji

SVOBODNI SINDIKATI NUDIJO VSESTRANSKO POMOČ

Danes, v sredo, 7. septembra, je svet ZSSS imel pogovor s predsedniki oziroma sekretarji območnih organizacij. Na njem je tekla beseda o konkretni podpori sindikalnega članstva pri zbiranju podpisov za spremembo zakona o denacionalizaciji. V pogovoru je sodeloval tudi Jože Šketa, predsednik Konzorcija zavezancev za vračilo podržavljenega premoženja.

V uvodu je predsednik ZSSS **Dušan Semolič** povedal, da so v ZSSS »stopili« na pobudo konzorcija zato, ker so se svobodni sindikati za takšne spremembe zavzemali že pred tremi leti, vendar takrat z njimi spričo znanih političnih razmer niso uspeli. Po njegovem mnenju so se odtlej stvari spremenile, zaradi česar ima pobuda za spremembe zakona o denacionalizaciji realne možnosti za uspeh. Hkrati je dodal, da so svobodni sindikati pripravljeni nuditi konzorciju vsestransko tehnično pomoč pri zbiranju potrebnih (5000) podpisov.

Jože Šketa je na kratko orisal zgodovino konzorcija, ki je nastal zaradi katastrofalnih posledic izvajanja zakona o denacionalizaciji. Predstavniki 65 slovenskih podjetij, ki jih je prizadel ta zakon, so si na začetku zastavili predvsem dva cilja. Prvič, seznaniti javnost s posledicami zakona o denacionalizaciji in drugič, speljati pobudo za spremembe zakona. Strokovno podlago za svoje delovanje je konzorcij poleg omenjenih konkretnih posledic našel v neki prevedeni angleški študiji o denacionalizaciji v državah nekdanje Vzhodne Evrope, iz katere je bilo jasno razvidno, da denacionalizacije nikjer niso zastavili tako radikalno kot pri nas in da se v nobeni državi oblast ni tako elegantno umaknila iz procesa popravljanja krivic kot ravno pri nas.

Združenje delodajalcev podpira pobudo

Pobudo za spremembe zakona o denacionalizaciji je podprl tudi izvršilni odbor združenja delodajalcev Slovenije, ki je ugotovil, da spremembe zakona niso usmerjene k oškodovanju upravičencev do vrnitve premoženja, ampak bi pripomogle k preprečitvi oškodovanja zavezancev za vrnitev družbenega premoženja. Izvršilni odbor se je prav tako kot ZSSS obrnil na slovenske direktorje s prošnjo, naj »z ustreznimi organizacijskimi in drugimi ukrepi v podjetju omogočijo vsem tistim delavcem, ki to želijo, da na pristojnem mestu izrazijo osebno podporo volilca za spremembo zakona«. Izvršilni odbor je hkrati direktorje zaprosil, naj delavcem posredujejo korektno informacijo o problematiki vračanja podržavljenega premoženja in o vsebini predloga spremembe zakona o denacionalizaciji. Delodajalci so prepričani, da se bodo delojemalci le tako lahko odločili za podporo omenjeni pobudi oziroma za ohranitev podjetja, k razvoju katerega so sami odločilno prispevali.

Konzorcij je potem v 400 slovenskih podjetjih izvedel anketo, s katero je skušal ugotoviti razsežnosti ekonomskih in socialnih posledic zakona o denacionalizaciji. Iz odgovorov je bilo razvidno, da bo šla vrsta podjetij zaradi denacionalizcije v stečaj in da bo samo **v 154 podjetij ob delo najmanj 4500 delavcev.** V anketi niso zajeli kmetijskih podjetij, niti ne nekdanjih gozdnih gospodarstev, ki bi najbrž to številko občutno povečala.

S temi ugotovitvami je konzorcij seznanil vse kompetentne ministre in poslance razen poslancev Slovenske ljudske stranke in samostojne poslanske skupine, ki niso hoteli o pobudah za spremembe zakona nič slišati. Konzorcij je vložil pobudo za spremembe zakona o denacionalizaciji, ki pa se je ustavila na neki parlamentarni komisiji.

Nove možnosti pa so se odprle z zakonom o referendumu in ljudski iniciativi, ki je omogočil sedanjo pobudo za spremembe zakona z zbiranjem podpisov.

To pa je že pogavlje zase. Po Šketovih besedah bi konzorciju v normalnih razmerah, če ne bi bil postopek zbiranja tako kompliciran in do skrajnosti zbirokratiziran, lahko zbrali toliko podpisov, ki bi zadoščali za uvedbo zakonodajnega referenduma, kar pomeni, da bi zakon o denacionalizaciji padel. Toda zbiranje podpisov za spremembe zakona o denacionalizaciji ni mačji kašelj, saj je pobuda trčila na veliko nasprotovanje izredno dobro organiziranega lobija razlaščencev oziroma denacionalizacijskih upravičencev, ki počne prav vse, da bi akcijo onemogočil. Posamezna dejanja mejijo že na kriminal, kar dokazuje tudi streljanje na hišo enega od članov upravnega odbora konzorcija.

Jože Šketa: »Skušajo nas onemogočiti!«

Posebna zgodba pa je samo zbiranje podpisov. Šketa je povedal, da je dobil že kopico podpisanih obrazcev, ki niso veljavni, kar pa gre na rovaš države oziroma upravnih organov, ki očitno niso usposobljeni za izvajanje tega postopka. Zato je opozoril: **»Veljavni so samo tisti obrazci oziroma podpisi, ki so jih overili sekretariati za notranje zadeve. V Ljubljani na primer je ta organ na Mačkovi 2, konkretno pri okencu 15, kjer sicer državljani prijavljajo stalna prebivališča itd.«**

Ti podatki so zelo pomembni, saj posamezni upravni organi na občinah zahtevajo celo koleke in ne vem kaj še. Hkrati velja poudariti, da so veljavni samo tisti podpisani obrazci, ki so originalni in ki jih je izdala Državna založba Slovenije. Šketa opozarja, da kopije niso veljavne. Ker po nekaterih knjigarnah iz nerazumljivih razlogov nimajo predpisanega obrazca 0,5 (**obstaja sum, da so jih pokupili denacionalizacijski upravičenci**), lahko zainteresirani dobijo originalne obrazce pri Jožetu Šketi na naslovu: **»Centromerkur d.d., Trubarjeva 1, 61101 Ljubljana, p.p. 46 (za Jožeta Šketa),** na katerega lahko tudi pošljejo podpisani in na občinskem sekretariatu za notranje zadeve potrjeni obrazec. Kot je razvidno iz objavljenega faksimila tega obrazca, morajo podpisniki obkrožiti črko C in pripisati: »O SPREMEMBAH IN DOPOLNITVAH ZAKONA O DENACIONALIZACIJI«. Kdor se noče mučiti s tem besedilom, lahko dobi že izpolnjen obrazec pri samem Jožetu Šketi (njegov telefon: **061 214-552)** ali pri **Gregorju Mikliču** na ZSSS na Dalmatinovi 4, ki je na svobodnih sindikatih zadolžen za tehnično vodenje te akcije. Šketa opozarja sindikate in vse zainteresirane, naj pohitijo s podpisovanjem obrazcev, ker jih v zadnjih dneh kljub najboljši volji fizično ne bo mogoče verificirati na sekretariatih za notranje zadeve. Da se ne bi posamezni podpisniki mučili še s pošiljanjem obrazcev, so se na posvetu dogovorili, da bodo podpisane obrazce zbirali na območnih sindikatih. Še eno opozorilo: vsakdo se mora podpisati na okencu pred pooblaščenim delavcem, ker prej podpisani obrazci ne veljajo. Vse te podrobnosti in tehnične formalnosti so še kako pomembne, saj se razlaščenci še kako prizadevajo, da akcija ne bi uspela, četudi zaradi najmajše napake.

I. K.

Podpora volivca zahtevi za razpis zakonodajnega referenduma, pobudi za spremembo ustave, pobudi za vložitev predloga zakona

Podpisani/a ime in priimek: ..... , rojen/a: ..... ,

stalno prebivališče: kraj ..... ,

ulica ..... , hišna št. ..... ,

občina .....

dajem podporo zahtevi oziroma pobudi za:

A. ZR/ [ ] ZAKONODAJNI REFERENDUM

B. SU/ [ ] ZAČETEK POSTOPKA ZA SPREMEMBO USTAVE

© PZ/ [001] VLOŽITEV PREDLOGA ZAKONA O SPREMEMBAH IN DOPOLNITVAH ZAKONA O DENACIONALIZACIJI

Podpis volivca/ke

Navodilo: 1. Obrazec izpolnite s tiskanimi črkami.
2. Obkrožite samo eno vrsto podpore in v okence vpišite oznako zahteve oziroma predloga.
3. Izpolnjeni obrazec podpišite pred upravnim organom za notranje zadeve, pristojnim glede na vaše stalno prebivališče.

Izpolni uradna oseba:

V ..... , dne .....

M.P.

Podpis

Obvestilo: Evidenca podpisov volivcev za podporo zahtevi za razpis zakonodajnega referenduma, pobudi za spremembo ustave ali pobudi za vložitev predloga zakona je uradna tajnost.

3939-I-6475-94 Obrazec je predpisan z Uradnim listom RS, št. 43/94. DZS d.d., ZALOŽNIŠTVO TISKOVIN – **Obr. 0,5**

Takšne, že ustrezno izpolnjene obrazce zainteresirani lahko dobijo pri Jožetu Šketi ali pri Gregorju Mikliču na ZSSS.

Denacionalizacija v hlevu pod Gorjanci

GRAŠČAKOM NAS PRODAJAJO

Če kje, je strokovna ekonomska javnost enotna v oceni, da je demokratična slovenska oblast naredila največjo napako prav s sprejetjem najbolj radikalnega zakona o denacionalizaciji med vsemi državami nekdanjega socialističnega Vzhoda. Država si pred posledicami tega zakona še naprej zatiska oči, kar je ob suhoparnih podatkih v udobnih oblastnih naslonjačih še mogoče in človeško razumljivo, nekaj povsem drugega pa je, če se človek s temi posledicami sreča iz oči v oči – na terenu. Takšna priložnost se nam je te dni ponudila tudi v opustošenih hlevih nekdanjega družbenega posestva KZ Novo mesto tik nad vasjo Hrastje pri Šentjerneju.

Prvi vtis ob srečanju z denacionalizacijsko katastrofo v omenjenih hlevih, v katerih je svojčas domovalo kakih 100 krav, ki so dnevno dajale več kot 1200 litrov mleka, je bil: »Le kakšni butci so ljudje, ki sprejemajo zakone, zaradi katerih propadajo gospodarske dejavnosti in z njimi številna delovna mesta?« Odgovor je sicer na dlani in ga lahko pri priči najdemo v skupščinskem stenogramu, iz katerega zelo jasno sledi, kdo so bili modreci, ki so sprejeli ta edinstveni zakon o denacionalizaciji v Evropi. Poglejmo, kako se nam kaže v hlevih v Hrastju.

Hlev sta imela zadnjih 14 let v najemu zakonca **Jože** in **Terezija Franko.** Terezija nam je povedala, da sta v njem pustila velik del svojih življenjskih moči. Rejo krav sta prenehala 31. 12. 1993, ko je bilo že jasno, da sta posestvo in hlev predmet denacionalizacijskega postopka. Jože Franko naj bi takrat po besedah žene Terezije dejal: **»Skupnosti sem dal dovolj, za graščaka pa ne bom delal!«** Za kakšnega graščaka?

O tem nam je vedela več povedati babica **Francka Franko.** Od nje smo izvedeli, da je denacionalizacijski zahtevek vložil sin nekdanjega graščaka **Ranzingerja,** ki da je vseskozi po vojni živel v Avstriji in da je tudi avstrijski državljan. Babici Franko pri tem nikakor ne gre v glavo, da so ljudje pod Gorjanci toliko pretrpeli za svobodo, zdaj pa jih država spet prodaja graščakom. Takole je rekla: »Jaz sem že stara, štiriinosemdeset jih imam na grbi, zato ne morem doživeti niti kaj več dobrega niti slabega. Toda kaj bo z mladimi, če bo šlo tako naprej? Ti se bodo spet morali boriti za svobodo!«

Francka Franko: »Kdo bo meni povrnil moj delež?«

Terezija Franko: »Za graščaka ne bomo delali!«

Francka Franko ima svoje razloge za razburjenje. Med vojno je bila dvakrat begunka s štirimi otroki, mož je bil v partizanih. Potem je prišla socialistična obnova in kolektivizacija na vasi. **»Z možem sva stopila v kmečko zadrugo. Začeli smo iz nič. Tisti hlevi, ki so danes prazni in gospodarska poslopja smo zgradili z lastnimi rokami. Vanje sem odpeljala domače prašiče in kravo. S tem smo začeli. Prav zanima me, kdo bo danes meni povrnil moj delež. Ali pa ta ne velja? Bo graščak dobil tudi vse tisto, kar smo mi zgradili?«**

Njeno vprašanje ostaja brez odgovora. Izgublja se v radikalnosti oziroma zapletenosti zakona o denacionaizaciji, ki forsira graščake, na domače ljudi, ki so odločno prispevali k vsemu, kar danes imajo, pa pozablja.

Terezija Franko nam je povedala, da posestvo, ki je predmet denacionalizacije, obsega približno 73 hektarjev, od tega je 27 hektarjev njiv, ostalo pa so pašniki. Na tem posestvu, ki sta ga imela z možem v kooperaciji s kmetijsko zadrugo, se je redilo približno 100 krav. Pri delu sta jima pomagala dva zaposlena delavca. Zraven pa ponosno doda, da kljub včasih nemogočim razmeram, ki so vladale v kmetijstvu, v vseh štirinajstih letih nikoli niso imeli izgube. In kaj zdaj?

Ranzinger je bil menda že večkrat na posestvu in kuje načrte za njegovo prihodnost. Po Terezijinih besedah je bil menda zainteresiran, da bi Frankova še naprej upravljala hlev, vendar to ni tako preprosto. »Hlev namreč zahteva nenehno nova vlaganja, stroje in posodabljanje. To pa ima svoj smisel samo ob zagotovljenih dolgoročnih perspektivah. Teh pa nam danes nihče ne more zagotoviti, zato se strinjam z možem, da za graščaka ne bova delala, četudi proti njemu osebno nimam nič!«

In sklep? Ta se nam ponuja sam od sebe. **Tam, kjer je bil nekoč hlev s sto kravami, ki so dajale dnevno več kot 1200 litrov mleka in vsako leto lepo število telet, tam, kjer so imeli nekoč kruh neposredno štirje ljudje, danes vse propada.** In to samo zato, ker je neki zgodovinski trenutek omogočil oblast ljudem, ki niso vedeli, kaj to pravzaprav je. Ker tudi še zdaj ni nobenega (davčnega ali kakšnega drugega) ukrepa, ki bi zagotovil, da bi se hlev ponovno napolnil s kravami, da bi se v njem ponovno odvijala gospodarska dejavnost in da bi imeli delavci delo, si zgodbo o uspehu lahko njeni protagonisti nekam zataknejo. To je čisti blef, zato je treba tudi to oblast preprosto po zobeh. Najprej s spremembami zakona o denacionalizaciji.

Ivo Kuljaj

V tem hlevu je nekoč 100 krav dajalo dnevno 1200 litrov mleka...

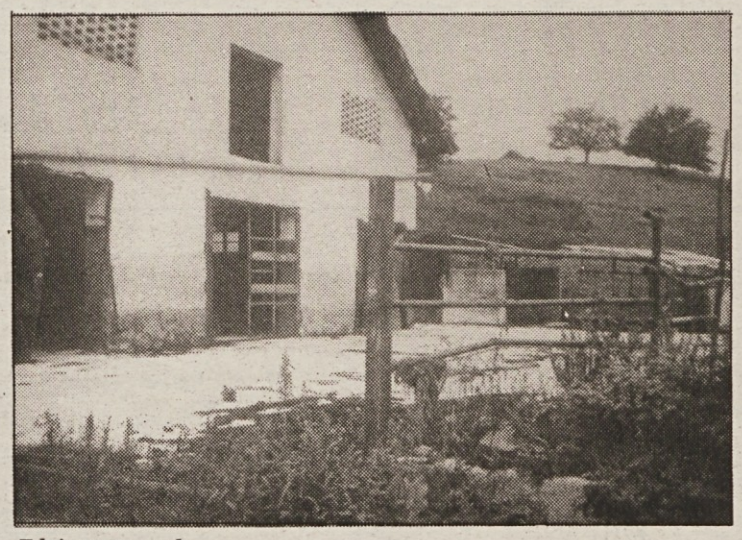

Zdaj vse propada

Humoreska

Lepo postlani hlevček

– O čem bomo danes, o Rigelniku ali o papežu? smo nagovorili tovariša Neposrednega proizvajalca raznih strok, ki je okupiral svoj večni konec šanka v bifeju Bližnja srečanja posebne sorte in premišljeno srkal svoje pivo.

»Vseeno mi je, saj sta oba iz istega hleva.«

– Kako to mislite iz istega hleva!? Tole s hlevom je žaljivo!

»Kakor za koga. Za papeža že ne bi smelo biti, saj se je njegov šef rodil v štali. Hlev pa je tudi za Rigelnika določen napredek v razvoju. Njegovi svetovnonazorski očetje so prišli iz gozdov. V primerjavi z gozdom pa je hlev zagotovo večja civilizacijska pridobitev. Torej se tudi Rigelnik nad hlevom ne bi smel zmrdovati. In navsezadnje, rekel sem, da sta oba iz istega hleva, kar pomeni, da ju enačim. Rigelnik, ki je očitno svetovnonazorsko dozorel v najbolj odprti stranki, bi moral biti navdušen nad družbo takšne ugledne osebnosti, kot je papež, pa tudi papežu bi bil naš odločni Herman očitno všeč...«

– Madona, kaj tako na široko razpredate. Saj vam komajda sledim. Ampak zdi se mi, da ste s tem, ko ste rekli, da sta oba iz istega hleva, hoteli reči nekaj drugega. Kaj in zakaj?

»Oba sta revi.«

– Kako, v kakšnem smislu?

»Papež si ne upa v Sarajevo, Rigelnik pa ne v slovenski parlament.«

– Pa ja ne boste enačili našega civiliziranega parlamenta z obleganim Sarajevom, kjer ste mimogrede ob življenje.

»Zakaj pa so v slovenskem parlamentu nenadoma začeli obsežne varnostne ukrepe z nameščanjem varnostnih naprav, s poostreno kontrolo. Torej je v slovenskem parlamentu nevarno. V določenem smislu imaš v Sarajevu več možnosti za preživetje kot v slovenskem parlamentu. Procentualno, glede na število poslancev oziroma prebivalcev Sarajeva, te hitreje odstrelijo v slovenski skupščini kot na ulicah glavnega mesta Bosne in Hercegovine.«

– Pa vendar, v Sarajevu lahko umreš fizično, torej zares, v slovenskem parlamentu pa le politično. Razlika je očitna.

»Ali trdite, da je naš železni Herman večja reva od papeža?«

– Bog ne daj!

»Pa si upate trditi, da je papež večja reva od Rigelnika?«

– Tudi ne!

»No, torej priznate, da sta oba iz istega hleva.«

– Veste kaj, vaše dokazovanje je čisti sofizem. Papež je vendar duhovnik, Rigelnik pa je bil nekoč član slovenskega cekaja...

»Pod kožo pa sta oba krvava. Sicer pa, očitate mi sofizem. Naj vas vprašam, ali besedica sofizem pride od besede zofa?

– Zakaj pa to čudno vprašanje?

»Zato, ker sem Neposredni proizvajalec raznih strok. In če sofizem izhaja iz besede zofa, potem sem tudi sofist, saj se razumem na tapetništvo. Ker pa je tapetništvo tudi filozofija, saj fila zofe, potem sem za vas tudi filozof. Filozofija pa je v tesni povezavi s sofizmom.«

– Zakaj pa še tapetništvo in filozofija. Kakšno zvezo imata človeka, o katerih smo govorili, s tapetništvom in zofami?

»Oba sta si lepo postlala, zlasti naš Rigelnik.«

– Ampak, saj vendar Herman Rigelnik ne opušča le ugledne funkcije predsednika parlamenta, ampak tudi dobro plačano mesto poslanca...

»Ja, a mislite, da gre zdaj na slabše!?«

Bogo Sajovic

Rigelnikov odstop

Herman Rigelnik, ekspredsednik državnega zbora, s svojim odstopom predvsem opozarja, da je Slovenija le karikatura pravne države, za kar ima precej masla na glavi izvršna koalicijska oblast na čelu s premierom Drnovškom. Slednji je s svojim slalomiranjem med vojaki in policaji oziroma med Janšo in Kučanom ter tako imenovanimi paritetnimi odstopi skrbel predvsem za krepitev lastne pozicije, hkrati pa križem rok opazoval, kako podtalna »civilnoinicijativna« gnojnica kaplje na glavo vsem, ki so zaupali v pravno državo, in med katerimi lahko najdemo tudi Rigelnika. Posledice (takšnega kalkulantstva) so na dlani: namesto da bi se za rešetkami znašli ljudje, ki so do patoloških meja popljuvali predsednika najvišjega zakonodajnega telesa v državi, so morali spokati policaji, ki so jim bili na sledi. Janša ima torej očitno dovolj argumentov za izjavo, da pozdravlja Rigelnikov odstop in še več za to, da ne verjame v »razloge, ki so zapisani v odstopni izjavi«.

Janševe stvari

Janez Janša, prvak SDSS, je ob Rigelnikovem odstopu med drugim tudi dejal, da so »razlogi za odstop drugje, da so globlji, tudi zgodovinski in bodo šele prišli na dan«. Janša je prepričan, da je treba pogledati preteklost gospoda Rigelnika, odkar politično deluje, pa bodo stvari bolj jasne. Morebiti res, toda dejstva za zdaj govore le to, da je bil ves čas svojega delovanja uspešen direktor in da je kot predsednik državnega zbora odstopil iz lastnih nagibov, ne da bi ga kdo k temu silil, še manj pa javno zahteval. In če Janša že omenja zgodovino bo v njej ostalo zapisano, da je državni zbor pod vodstvom mag. Hermana Rigelnika odstavil obrambnega ministra Janeza Janšo. Razlika je očitna!

Semoličevo pismo

Dušan Semolič, predsednik Zveze svobodnih sindikatov Slovenije, je v obupni skrbi za usodo tisočev mariborskih delavcev napisal pismo predsedniku vlade dr. Janezu Drnovšku, v katerem ga roti in prosi, naj se osebno angažira za rešitev mariborskega Tama. Tembolj, ker po njegovi presoji mariborskemu velikanu »ni rešitve brez odločne podpore vlade«. Kot bi ga prosil, naj za božjo voljo vendarle začne opravljati svojo funkcijo... Za crknit!

Vodovnikov spektakel

Albert Vodovnik, šef najmočnejšega slovenskega sindikata SKEI, pripravlja 27. septembra letos v Mariboru spektakel z naslovom »Zgodba o uspehu«. Scenarij predvideva predstavitev vseh pozitivnih trendov slovenskega gospodarstva. Poleg občutne gospodarske rasti nam bo inscenator prikazal veliko upadanje nezaposlenosti, redno izplačevanje vedno večjih plač, pozabiti pa ne smemo niti prvih velikih dosežkov privatizacije in denacionalizacije. Žal se tokratne prireditve, ki se ji bo predvidoma pridružilo na tisoče Mariborčanov, zaradi nujne državniške zadržanosti ne bo mogel udeležiti tudi sam avtor omenjenega spektakla dr. Janez Drnovšek. Vendar so nam iz njegovega kabineta sporočili, da bo namesto njega nastop Mariborčanov pazljivo pospremil sam Arthur z dokajšnjim številom pomagačev.

Kuli

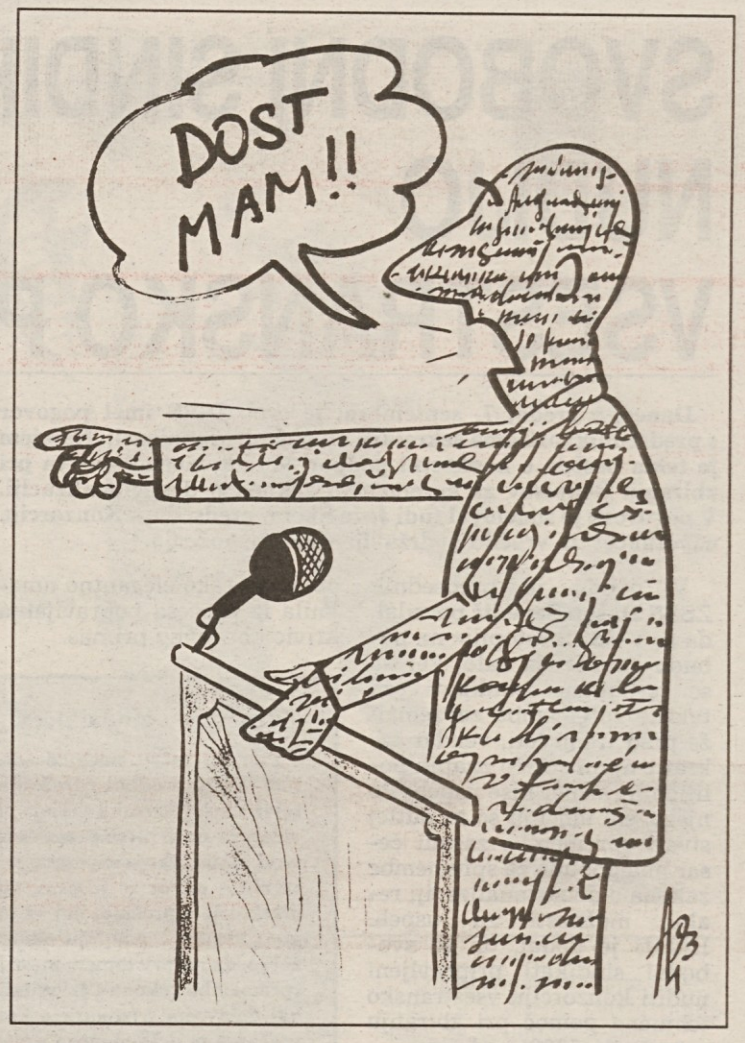

						DELAVSKA ENOTNOST	GRŠKA MITOLOŠKA SOJENICA	GRŠKI MORSKI BOG	MESTO V SREDNJEM DELU POLJSKE	LETOVIŠKI KRAJ PRI OPATIJI	JANEZ TRDINA	NAGRADNA KRIŽANKA	LEGENDARNI JUGOSLOV. NOGOMETNI VRATAR (VLADIMIR)	JEZERO NA MEJI MED ZDA IN KANADO	NEMŠKA IGRALKA DAGOVER	ROMUNSKI SKLADATELJ (GEORGE)	PRISTAŠ CARIZMA
						RIMSKO PREDDVERJE						PRIPADNIK BELE RASE					
						KRILO POSLOPJA						ANTIČNA GRŠKA PESNICA / IGRALEC FURIJA					
						CESTNI ZAVOJ					AMERIŠKI PISATELJ (NORMAN) / INDIJSKI ŠAHIST						
						PEVEC PESTNER / PREPROSTA IGRA NA SREČO				PRITOK REŇA V ŠVICI / TELEVIZIJSKI ZASLON					SILICIJ / ČETRTI RIMSKI KRALJ		
														VOJVODINSKI PESNIK (KAROLY) / DOLOČANJE KOT			
AVTOR: BORUT LEVEC	ČLAN RUSKE PESNIŠKE SKUPINE	NAMESTITEV V NOVEM KRAJU	VINORODNA RASTLINA	PRITOK DONAVE NA SLOVAŠKEM / PEVKA JUVAN					KONJSKI TEK / SPODNJI DEL PROSTORA				PISATELJ HAMSUN				
ZANIMANJE ZA KAJ								RASTLINSKA BODICA / VELIKA ŽIVAL				GORA V ŠVICI	OLIVERA KATARINA / PREBIVALCI SRBIJE			ELEKTRIČEN KUHALNIK	FINOMEHANIK
SLOVENSKI NOVINAR (ZVEZDAN)							OBDOBJE NA ZAČETKU ŽIVLJENJA								RUTENIJ / PRETIRANA PORABA		
ANTIČNO IME ZA ŠTIP							NORDIJSKA BOGINJA MORJA / LUNINO ŠTEVILO				SPODNA BOLEZEN						
GRŠKA BOGINJA ZEMLJE				IGRALEC BALDWIN / SLOVENSKA DENARNA ENOTA					ORGANIZATOR SLOVENSKEGA UČITELJSTVA (MIHA)	DERIVAT ALKOHOLA	PRIPRAVIL: SALOMONOV UGANKAR	NAPRSKA PRIPONA / BOLGARSKI PISATELJ (IVAN)					
IVAN LEVAR			OSTANEK PRI STISKANJU GROZDJA / VRSTA POKRIVALA								SVETOVNI POPOTNIK / POGLAVJE KORANA						
IGRALEC GORŠIČ					IGRALKA REDGRAVE / DIRKAČ VATANEN								NINO ROBIČ / NAZIV			REKA V SREDNJI ANGLIJI	REKA NA PELOPONEZU EVROTAS
PRVOTNI PREVOD BIBLIJE						STROG MENIŠKI RED / ALFI NIPIČ											
POSEBEN ODTIS ČLANKA								PRIPRAVA ZA MERJENJE ZRAKA									
SNOV, MATERIJA								REKA V NEMČIJI, KI SE IZLIVA V BALTSKO MORJE						JUŽNOAMERIŠKA KUKAVICA			

Nagradna križanka št. 40

Rešeno križanko nam pošljite do 20. septembra 1994 na naslov: ČZP Enotnost, Dalmatinova 4, 61000 Ljubljana, p.p. 479 na dopisnici ali v pismu s pripisom Nagradna križanka št. 40
Nagrade so: 1.000, 700 in 500 tolarjev.

Rešitev nagradne križanke št. 37–38

ANŽLOVAR, RVAČ, KALIŠNIK, EOKA, VI, OT, KESSLER, IVANA, ILKAN, ZET, RADJA, AKT, VADNICA, IDO, TA, AI, IVRIT, VAJA, BORG, NSU, ELISE, AVESTA, CT, FRAZA, TALION, IRKA, JEN, PISARNA, VAR, JAMA, DEKOR, OLERON, CORT, DREN, GITANA, IKAROS, ELA, UJEDA, JUGOSLOVAN, EANES, ASOLA, RANA

Izžrebani reševalci nagradne križanke št. 37–38

1. Mateja Lamut, Kapelska c. 72, 69252 Radenci,
2. Vladimir Ambrož, Bratovševa pl. 6, 61113 Ljubljana,
3. Marija Krebelj, Pot na Hreše 3b, 61260 Lj. Polje

Nagrade bomo poslali po pošti

Križanko pripravil

SALOMONOV UGANKAR

Horoskop

Brez zadrege

Ker je bil Armand Jean du Plessis de Richelieu (rojen 9. septembra 1585), kasnejši kardinal in eden največjih francoskih državnikov, eden mlajših sinov stare plemiške družine, ni bil dedič družinskega premoženja in se je moral odločiti, s čim se bo v življenju preživljal. Najprej se je odločil za vojaško kariero. Ko pa je eden njegovih starejših bratov odklonil, da bi prevzel opatijo (precejšen del cerkvenih posesti in služb je bil nekoč v »lasti« velikih plemiških družin), ki je bila že generacije »last« rodbine Richelieu, se je mladi Armand Jean odločil namesto vojaške za politično kariero. Tako je postal opat. Že čez nekaj let, še ne tridesetleten, je s pomočjo rodbinskih zvez prišel do imenovanja za škofa. Kot škof je postal poslanec v generalnih stanovih, in sicer v drugem, to je duhovniškem stanu. Stanovi so se sešli leta 1614.

Richelieu je zbudil pozornost vdove kraljice, ki je bila v času mladoletnosti svojega sina regentka kraljestva. Richelieu je tako dobil visoko dvorno službo in zdelo se je, da je dosegel svoj namen. Toda leta 1617 je postal Ludvik XIII. polnoleten in izvedel eno redkih odločnih akcij v svojem življenju: svojo mater in večino njenih dvorjanov je izgnal z dvora. Tudi Richelieu je bil v nemilosti in potreboval je kar nekaj let, da je zopet pridobil kraljevo naklonjenost. Pridobil si je naslov kardinala, naslov vojvode in še funkcijo prvega ministra kraljestva. Nadaljnjih dvajset let do svoje smrti je praktično vladal kraljestvu.

Razvijal je vojsko in mornarico, začel je klestiti pravice francoskih hugenotov, ki so jim bile priznane z Nantskim ediktom, zlasti pa se je ukvarjal s centralizacijo države in zmanjševanjem politične moči provinc in velikih plemiških družin. Bil je tudi podpornik znanosti in umetnosti, ustanovil je Francosko akademijo, izdelal je njen statut in celo uradne uniforme akademikov, ki veljajo še dandanes. Zunanjepolitično je vodil vojne z Anglijo in Španijo ter podpihoval zdrahe v tridesetletni vojni, ki so izčrpavale francosko večno sovražnico Avstrijo in nemške dežele. S tem je dosegel, da je bila Nemčija še dvesto let razdeljena na veliko majhnih, šibkih državic. Umrl je leta 1642.

Njegovo funkcijo je prevzel kardinal Mazarin, ki je uspešno nadaljeval njegovo delo, vendar moči, kakršno je imel Richelieu, ni dosegel nikoli.

Nekoč je Richeliu prišel v skromno vaško cerkvico, kjer je imel vaški duhovnik ravno pridigo. Duhovnik se ni nič zmedel ob tako visokem obisku v svoji cerkvici in je mirno nadaljeval. Ko je bilo pridige konec, je kardinal stopil k duhovniku in ga vprašal, kako da se ni nič zmedel. Duhovnik je odgovoril:

»Čisto preprosto, vaša eminenca. Pridiga sem že prej govoril na svojem vrtičku pred zeljnatimi glavami. Med njimi pa je ena rdeča.

Kot vidite sem že vajen in me ni vaša navzočnost niti najmanj prestrašila.«

Deni

VREME

Piše: Andrej Velkavrh

Bolj oblačen, a suh vikend

Za nami je skoraj cel delovni teden lepega septembrskega vremena. Dan se je skrajšal in bo v zadnji tretjini meseca že enak noči. Več vlage, na splošno šibkejši vetrovi ob lepem vremenu in daljše noči povzročajo nastanek megle v naših kotlinah. Kadar je zrak dovolj vlažen, lahko septembra ostane tudi do poldneva (predvsem v Ljubljanski kotlini, ki je »najgloblja« oz,. obdana z najvišjim vencem hribov v Sloveniji).

Ta teden katoličani praznujejo mali šmaren, ki je imel tudi v ljudskem vremenoslovju določeno vlogo. »Ako je na malo mašo (8. september) lepo, potem bo dva meseca suho.« »Kdor po mali maši kosi, ta za pečjo suši.« Pa ne le zaradi dežja, tudi jutranja rosa in megla nista največji prijateljici sena. Pa še eden: »Mala maša za suknjo vpraša in lastovke od nas beže.«

Poglejmo še, kaj se kuha nad nami, v našem tankem sloju ozračja. Nad Atlantikom je že v začetku tedna nastala obširna dolina s hladnim zrakom. V sredo se je razširila nad zahodno Evropo, tako da smo prišli pod vpliv jugozahodnih višinskih vetrov. V četrtek se nam je dolina še bolj približala, zato se je hladna fronta iznad zahodne in srednje Evrope spustila južneje, tudi nad Slovenijo. Vendar se bo v soboto in nedeljo spet nekoliko umaknila proti severu. Tako se pri nas ne bo kaj prida ohladilo, razen zaradi povečane oblačnosti seveda.

Za konec tedna se torej obeta bolj oblačno kot ne, dežja pa ne bo.